

FORUM ARTIS RHETORICAE

Redaktor
Editor-in-Chief
Jakub Z. Lichański

Polska bibliografia retoryczna za lata 2001–2013

RESEARCH IN RHETORIC IN POLAND

2001–2013

Bibliography

Nr 1 (36) styczeń-marzec, 2014
No. 1 (36) January-March, 2014

Warszawa 2014

POLSKA BIBLIOGRAFIA RETORYCZNA ZA LATA 2001–2013 ORAZ NOWOŚCI RETORYCZNE

Research in rhetoric in Poland 2001–2013

Bibliography

New Publications in the field of Rhetoric

Redaktor numeru / Volume Editor: Jakub Z. Lichański

EDITORIAL

Szanowni Państwo,

Kwartalnik FORUM ARTIS RHETORICAE rozpoczyna dziesiąty rok istnienia. Z tej okazji numer najnowszy poświęcony jest dwu tematom: pierwszy to bibliografia wraz ze zwięzłą analizą publikacji retorycznych za lata 2001–2013, oraz omówieniu kilku, wybranych nowości wydawniczych.

Dział pierwszy nie jest powtórzeniem zawartości numeru 1 (28) 2012; opublikowana tam bibliografia, z przyczyn od Redakcji niezależnych, została przedstawiona tylko częściowo. Obecne zestawienie jest na tyle kompletne, na ile udało się zebrać informacje o polonicach retorycznych niezależnie od miejsca i języka publikacji. Oczywiście wszelkie uzupełnienia i korekty są nie tylko mile widziane, ale wręcz oczekiwane. Wstęp oraz indeks przedmiotowy są w języku angielskim, aby ułatwić innym badaczom orientację w osiągnięciach, jak i w kierunkach prowadzonych w Polsce badań nad retoryką i jej zastosowaniami.

Jeśli chodzi o drugi dział będą to artykuły związane ściśle z nowościami z zakresu retoryki. W niniejszym numerze są to następujące publikacje: studium Doroty Dobrzyńskiej, *Retoryka jako narzędzie w badaniach literackich*, oraz studium Moniki Worsowicz *Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna*. Książki, które stały się przyczyną artykułów, są ważne, bowiem przedstawiają najnowsze tendencje w badaniach retorycznych zarówno w Polsce, jak poza nią. Są to: Matthew Bevis *The Art of Eloquence: Byron, Dickens, Tennyson, Joyce*. New York, Oxford University Press Inc 2010 oraz Moniki Worsowicz *Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna* Monika Worsowicz *O „duchu stosowności”*. *Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna*, Wyd. UŁ, Łódź 2013.

Jednocześnie Redakcja pragnie zaproponować temat, który będzie dominować w tegorocznych numerach, a mianowicie *zastosowania retoryki*. Chodzi o przedstawienie tekstów analitycznych, które zademonstrują pożytki, jakie płyną ze stosowania narzędzi retoryki w badaniach różnych dziedzin naszego życia

społecznego oraz kulturalnego. Jest to otwarta formuła, a jedynym ograniczeniem jest zastosowanie narzędzi retoryki.

Na zakończenie kilka uwag dotyczących zmian formalnych związanych z kwartalnikiem. Z przyczyn niezależnych od Redakcji Polskie Towarzystwo Retoryczne zerwało współpracę z naszym kwartalnikiem; wyrażamy z tego powodu żal, ale nie zamykamy łamów czasopisma przed członkami Towarzystwa. Kwartalnik jest afiliowany przy Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego i jest wydawany we współpracy z Wydawnictwem DiG. Mamy nadzieję, iż pismo, tak jak dotąd, będzie służyć integrowaniu środowiska miłośników retoryki oraz propagowaniu tej wspaniałej nauki. Zawsze jednak w duchu Platońskiej idei *kalokagathia*.

Jakub Z. Lichański

Redaktor Naczelny

SPIS TREŚCI

- 3 **Editorial**
5 Spis treści
- 7 **Research in Rhetoric in Poland (2001–2013): Introduction to Bibliography**
Badania nad retoryką w Polsce (2001–2013: Wprowadzenie do bibliografii)
Jakub Z. Lichański

NOWOŚCI RETORYCZNE

NEW PUBLICATIONS IN THE FIELD OF RHETORIC

- 69 **Retoryka jako narzędzie w badaniach literackich**
Rhetoric as a Tool in Literary Studies
Dorota Dobrzyńska
- 79 **Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna**
Theory of Rhetoric and the Contemporary Practice of Media
Monika Worsowicz
- 84 **Autorzy numeru**

Jakub Z. Lichański
Uniwersytet Warszawski

RESEARCH IN RHETORIC IN POLAND (2001–2013): INTRODUCTION TO BIBLIOGRAPHY

In Poland the historical and modern research into rhetoric have a long tradition (Lichański 2007). Rhetoric was treated as a historical science (Bruchnalski 1918). The term „modern rhetoric”, used since late 1970s, denotes both the theory of rhetoric as part of theory of literature, *médiologie*, and philology and the practice of rhetoric. Unlike in the USA, in Poland, the theory and practice of rhetoric are separated from each other, and only the theory of rhetoric has been the subject of academic research (*Retoryka dziś*, 2001, p. 463–519). It is possibly to talk about the visibility *versus* the invisibility of rhetoric in Poland. Visibility of rhetoric arises from the limitation of the domain of rhetorical theory only to arrangement, composition and argumentation, as practiced in business, journalism, and politics. Invisibility of rhetoric is the consequence of separation theory and practice of rhetoric in education (*Retoryka dziś*, 2001; *Nauczanie*, 2003).

In Poland, current research in rhetoric is, on one hand, applications of western ideas such as rhetorical criticism, *nouvelle rhétorique*, and *rhétorique generale*, and, on the other hand, studies of language of communist propaganda, „nowomowa” new speech. In our country, the modern concepts and research into rhetoric are merely adaptations of contemporary American and West European studies (Lichański, 1992, p. 223–319). Generally speaking, rhetoric, after years of exile, is now restored as a method of research in different fields of humanities sciences. The bibliography is very good proof of that.

We have produced two bibliographical studies about rhetoric in Poland from the years 1945–1999. They are the issues by Jakub Z. Lichański and by Marek Skwara, (Lichański 2000, p. 188–237; Skwara 2006, p. 265–371). The studies, which arose as a supplement to the quarterly Forum Artis Rhetoricae, are an attempt to assess achievements in the last few years. They can therefore provide an initial description of these attainments.

The works included in the first part of the bibliography (DRUKI ZWARTE=PRINTS) are devoted mostly to the introduction to the theory and practice of rhetoric or the history of rhetoric in Poland from the beginning to the present. It included the work of a few academic textbooks; the bibliography does not include

the school-textbooks. Separate, noteworthy, collective volumes, which are usually aftermath of the conference were compiled. These volumes are the monograph of the issues: see *Perspectives of Polish Rhetorical Studies (Perspektywy polskiej retoryki)*, *Rhetoric and Ethics (Retoryka i etyka)*, *Rhetoric and Politics (Retoryka i polityka)*, *Rhetoric and Practice (Uwieść słowem czyli Retoryka praktyczna)*, *Rhetoric in Education (Dydaktyka retoryki)*, *Rhetoric in Poland 1950–2000 (Retoryka w Polsce; 1945–2000)*, *Rhetoric of Transformation, Rhetoric Today (Retoryka dziś)*, *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, and *Studia Rhetorica*. The second part of the bibliography, ARTYKUŁY Z CZASOPISM = ARTICLES, includes the articles from a different sphere of the classical and modern rhetoric, as well as the practice of rhetoric. In the third and fourth parts of the bibliography, there are TŁUMACZENIA = TRANSLATION, and RECENZJE, SPRAWOZDANIA = REVIEWS, REPORTS. The Bibliography includes indexes: by name and subject. [jzł]

References

Bruchnalski Wilhelm

(1918) *Dzieje wymowy w Polsce*. w: *Dzieje literatury pięknej w Polsce*, t. 1–2, Wyd. PAUff, Kraków, t. 2, p. 241–418.

Lichański Jakub Z.

(1992) *Retoryka od średniowiecza do baroku. Teoria i praktyka*, PWN, Warszawa.

(2000) *Retoryka od renesansu do współczesności tradycja i innowacja*, Wyd. DiG, Warszawa.

(2007) *Retoryka. Historia Teoria Praktyka*, t. 1–2, Wyd. DiG, Warszawa.

Nauczanie

(2003) Jakub Z. Lichański, Ewa Lewandowska-Tarasiuk, *Nauczanie retoryki w teorii i praktyce*, Wyd. APS, Warszawa.

Retoryka dziś

(2001) Wiesław Przyczyna, Renata Przybylska, red., *Retoryka dziś. Teoria i praktyka*, Wyd. Poligrafia Salezjańska, Kraków.

Skwara Marek, red.

(2006) *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka ostatniego półwiecza*, Wyd. Univ. Szczecińskiego, Szczecin.

PRINTS

1. ABBAS Adnan, *Klasyczna retoryka arabska a teoria budowy tekstu*. w: SOB-CZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 206–213.
2. *APPEL Włodzimierz, MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Studia Graco-Latina III*, Toruń 1999, Wyd. UMK.
3. AXER Jerzy, red., *Rhetoric of Transformation*, Ośrodek Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i Europie Środkowowschodniej, Uniwersytet Warszawski oraz Wyd. DiG, Warszawa 2003, 2°, 198 s., il., rys., tab.
4. AWIANOWICZ Bartosz, *Progymnasmata w rzymskiej teorii i praktyce retorycznej od pierwszych świadectw do „Institutio oratoria” Kwintyliana*. w: MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Sapere aude*, op.cit., s. 31–45.
5. AWIANOWICZ Bartosz, *Progymnasmata w teorii i praktyce szkoły humanistycznej od końca XV do połowy XVIII wieku*, Toruń: Wyd. Nauk. UMK, 2008, 2°, 362 s., bibl., ind., Summary.
6. AWIANOWICZ Bartosz, *Środki perswazji retorycznej w konstytucjach i drukowanych programach gimnazjów akademickich w Gdańsku i Toruniu od 1568 do końca XVI wieku*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 25–32.
7. AWIANOWICZ Bartosz, *Teza An uxor ducenda w szesnastowiecznych komentarzach progymnasmatycznych*. w: BOROWSKI Andrzej, Jakub Niedźwiedź, red., op.cit., s. 67–74.
8. BAŃKOWSKA Edyta, Agnieszka Mikołajczuk, red., *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, Warszawa 2006, Wyd. Wydziału Polonistyki UW, 2°, 334 s.
9. BARŁOWSKA Maria, *Amplifikacja retoryczna*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 98–115.
10. BARŁOWSKA Maria, *Jakub Sobieski pamięci wielkiego kawalera, Bartłomiej Nowodworskiego*, Szczecin 2006, Wyd. Naukowe Uniw. Szczecińskiego, 4°, 116 s., 4 k. nlb. [seria: Staropolskie funeralia, t. 2].
11. BARŁOWSKA Maria, *O badaniu staropolskiego oratorstwa (na przykładzie świeckiego oratorstwa epoki baroku)*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 75–93.
12. BARŁOWSKA Maria, *O kilku sposobach wykorzystania polskiego oratorstwa w rękopiśmiennych wykładach retorycznych*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 33–45.

13. BARŁOWSKA Maria, *Ossoliński, Moskorzowski, Sarbiewski mowy pogrzebowe. Teksty w dialogu*, Katowice 2008, Wyd. Uniw. Śląskiego, 4°, 180 s., 7 il., ind., streszczenie. w j. ang., ros.
14. BARŁOWSKA Maria, *Przedmowy w staropolskich zbiorach oratorskich (I poł. XVII w.)*. w: OCIECZEK Renarda, Renata Ryba, red., *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*, op.cit., s. 68–86.
15. BARŁOWSKA Maria, *Swada i milczenie. Zbiory oratorskie XVII–XVIII wieku prolegomena filologiczne*, Wyd. Uniw. Śląskiego, Katowice 2010, 2°, 350 s., il., bibl., str. w j. ang. i ros., indeks.
16. BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008, 4°, 334 s., bibl., indeks, noty o autorach.
17. BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Maria Załęska, *Ćwiczenia z retoryki*, PWN, Warszawa 2010, 4°, 464 s., il.
18. BARTOSZEWICZ Iwona, *Krainy retoryczne. Zapiski z podróży*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2008, 2°, 213 s. il., bibl., indeks.
19. BATKO Andrzej, *Sztuka perswazji czyli język wpływu i manipulacji. Warsztaty*, Wyd. One Press, Gliwice 2005, 4°, 313 s. (168 s.+145), 5 płyt CD.
20. BAUER Zbigniew, Edward Chudziński, red., *Dziennikarstwo i świat mediów*, Kraków 2008, Wyd. Universitas, 2°, 572 s. [bibliografie załącznikowe przy artykułach].
UWAGA: Część II: *Genologia i retoryka dziennikarska*, s. 255–401.
21. BEDNAREK Antoni, *Setnik oratorów polskich XIX i XX wieku*, Wyd. KUL, Lublin 2008, 4°, 394 s., bibl. załącznikowa.
22. BENDRAT Anna, *Miedzy literaturą a retoryką. Geneza krytycyzmu retorycznego w Stanach Zjednoczonych w ujęciu Herberta A. Wichelnsa*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 47–58.
23. *BESHAI Eleonora, Andrzej Kubka, *Den sakerhetspolitiska retoriken i den utrikespolitiska debat ten i Polen och Sverige efter den 11 september 2001*, Wyd. Uniw. Gdańskiego, Gdańsk 2005.
24. BERING Piotr, *Struktury narracyjne w późnośredniowiecznych łacińskich kronikach regionalnych*, Wyd. TUM, Gniezno 2001, 2°, 211 s., bibl.
25. *BIESAGA Monika, *Historia i retoryka: wykład akademicki o dziejach w świetle francuskiej teorii dyskursu*, Kraków, Coll. Columbinum 2012.
26. BOCHENSKA Katarzyna, *Sztuka retoryki uczeń w roli mówcy*, WSiP, Warszawa 2005, 4°, 104 s.
27. BOGDANOWSKA Monika, *Topika*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 35–56.

28. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Autorytet jako argumentacja topiczna w podręcznikach twórczego pisarstwa*. w: *Autorytety i normy*, red. D. Kowalska, Łódź 2003, s. 39–45.
29. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Ewolucja polskiej terminologii retorycznej w XIX i XX wieku*. SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 36–41.
30. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Funkcja delectare w literaturze współczesnej*. w: *Praca i odpoczynek w literaturach słowiańskich*, red. E. Małek, Łódź 2003, s. 355–362.
31. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Konteksty stylistyczne i retoryczne*, Wyd. „Piktor”, Łódź 2006, 2°, 142 s., bibl., ind.
32. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Kształcenie dziennikarzy w Uniwersytecie Łódzkim*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 86–89.
33. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Między literaturą i publicystyką*, Wyd. „Piktor”, Łódź 2006, 2°, 141 s., bibl., ind.
34. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Pasaże i przepowieści Krzysztofa Rutkowskiego z retorycznego punktu widzenia*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 59–66.
35. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Perspektywy badań nad retoryką dziennikarską*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 169–177.
36. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Retoryczne sposoby oddziaływania na czytelnika w tekście prasowym*. w: *O mediach i komunikacji*, red. E. Pleszkun-Olejniczakowa, M. Worsowicz, Łódź 2010, s. 105–114.
37. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Retoryka pism codziennych na przykładzie „Gazety Wyborczej” i „Rzeczypospolitej”*. w: *Wypowiedź dziennikarska. Teoria i praktyka*, red. Barbara Bogołębska, Andrzej Kudra, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2008, s. 55–61. [Skrypt dla studentów dziennikarstwa].
38. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Retoryka werbalno-wizualna w wybranych gatunkach dziennikarskich i okołodziennikarskich*. w: *Komunikacja wizualna w przestrzeni społecznej*, red. A. Obrębska, Łódź 2009, s. 77–90.
39. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Retoryczność reportażu międzywojnia na wybranych przykładach*. w: *Reportaż w dwudziestoleciu międzywojennym*, red. K. Stępnik, M. Piechota, Lublin, s. 53–63.
40. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Rola retoryki w wychowaniu czytelniczym uczniów*. w: *Metodyka a nauka o literaturze i nauka o języku*, red. D. Michułka, K. Ba-kuła, Wrocław 2005, s. 265–269.
41. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Stilistika i ritorika zagławij*. w: *Imia teksta, imia w tekście*, Twer 2004, s. 7–16.

42. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Topos piękna natury. Pogranicza stylistyczno-retoryczne*. w: *Piękno materialne. Piękno duchowe*, red. A. Tomecka-Mirek, Łódź 2004, s. 45–54.
43. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Wyłaszanie przemówień w ujęciu współczesnych retoryk praktycznych*. w: *Problematyka tekstu głosowo interpretowanego*, red. K. Lange, W. Sawrycki, P. Tański, Toruń 2004, s. 329–336.
44. *BOHDZIEWICZ H., *Działalność literacka polskiego środowiska pijarów w dobie oświecenia*, Wyd. Universitas, Kraków 2005, 2°, 453 s., bibliogr. [omawia m.in. szkolnictwo, w tym: nauczanie retoryki].
45. BOLECKI Włodzimierz, Ryszard NYCZ, red., *Poetyka. Polityka. Retoryka*, Warszawa 2006, Wyd. IBL, 2°, 392 s.
46. BOROWSKI Andrzej, *Retoryka dawna dzisiaj*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 11–14.
47. BOROWSKI Andrzej, Jakub Niedźwiedź, red., *Rzeczy minionych pamięć. Studia dedykowane prof. Tadeuszowi Ulewiczowi*, Kraków 2008, Wyd. Księgarnia Akademicka, 2°, 644 s.
48. BRALCZYK Jerzy, Jacek Wasilewski, *Polityka w retoryce, retoryka w polityce. Analiza dyskursu parlamentarnego*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 115–128.
49. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Anatomia sukcesu mówcy politycznego, czyli o przemówieniu Kennedy'ego Ich bin ein Berliner*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 67–80.
50. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Cnoty i retoryka w dziele Sebastiana Petrycego z Pilzna*, Wyd. Uniw. Śląskiego, Katowice 2005, 4°, 216 s.
51. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Sztuka argumentacji*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 57–76.
52. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Pronuntiatio, czyli sztuka wyłaszania mowy*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 151–170.
53. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, Jacek Kwosek, *Erystyka czyli o sztuce prowadzenia sporów*, Warszawa; PWN, 2009, 4°, 216 s., bibl., ind.
54. BURZYŃSKA Anna, Michał Paweł Markowski, *Teorie literatury XX wieku. Podręcznik*, Kraków 2006, Wyd. ZNAK, 2°, 596 s., tabl. 1 [retoryka nie ma osobnego hasła, jest parokrotnie przywoływana].
55. *BURZYŃSKI Andrzej, *Rozmawiaj z pasją*, Koszalin, Wyd. A. Burzyńska 2013.

56. BURCZAK Krzysztof, *Figury i tropy retoryczne a Psalmach na podstawie „Expositio Psalmorum” Kasjodora*, Lublin 2004, Wyd. KUL, 4°, 358 s., bibliogr., indeks tropów i figur.
57. *CAP Piotr, *Analytic determinizm of the study of persuasive discourse*, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2003.
58. CHOIŃSKI Michał, *Retoryka „ognia i siarki” kaznodziejstwo Jonathana Edwardsa i George’a Whitefielda*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 15–24.
59. CHOPTIANY Michał, *Ramus Petri Rami. Topika martyrologiczna w biografii Pierre’a de la Ramée autorstwa Nicolasa de Nancela (1581)*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 25–40.
60. CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2011, 2°, 274 s., ind.
61. CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, „Zwrot retoryczny” w badaniach nad literaturą staropolską wprowadzenie do lektury. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 5–10.
62. CICHOCKA Helena, *Hermogenejska teoria periodu (De inv., IV.3)*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 81–87.
63. CICHOCKA Helena, *Mimesis i retoryka w traktatach Dionizjusza z Halikarnasu a tradycja bizantyńska*, Wyd. Wydziału Polonistyki Uniw. Warszawskiego, Warszawa 2004, 4°, 317 s., bibliogr., indeks terminów.
64. CIEŚLAK Robert, red., *Retoryka ciała w dyskursie publicznym*, Toruń: Wyd. Adam Marszałek, 2008, 4°, 244 s. [UWAGA: tytułowa retoryka to raczej stylistyka bądź frazeologia, a dyskurs publiczny obejmuje także i literaturę!].
65. CYTOWSKA Maria, *Pochwały retoryki od antyku po okres Odrodzenia*. w: STUDIA THORUNENSIO-CLASSICA, Tradycje antyczne w Polsce północnej, op.cit., s. 145–155.
66. DABERT Dobrochna, *Mowa kontrolowana. Szkice o języku publicznym w Polsce po 1989 roku*, Wyd. Bonami, Poznań 2003, 4°, s. 163
67. DASZKOWSKI Julian, *Retoryczne aspekty wiedzy o zarządzaniu (w labiryntach liczb, słów i metod)*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie (VIZJA PRESS & IT), Warszawa 2008, 2°, 308 s., bibl., ind.
68. DAWIDEK-GRYGLICH Małgorzata, red., *Tekst-tura. Wokół innych form tekstu literackiego i tekstu jako dzieła sztuki*, Wyd. Korporacja Halart, Kraków 2005, 4°, 174 s.
69. DĄBAŁA Jacek, *Tajemnica i suspens w sztuce pisania: w kręgu retoryki dziennikarskiej i dramaturgii medialnej*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2010, 4°, 330 s.

- 69a. *DĄBKOWSKA-KUJKO J. *Humanistyczna teoria epistolografii a retoryka*. w: *Epistolografia w dawnej Rzeczypospolitej*, t. 3, *Stulecia XV–XIX*, red. P. Borek, M. Olma, Kraków 2013.
70. DOBEK-OSTROWSKA Bogusława, *Kampania wyborcza: marketingowe aspekty komunikowania politycznego*, Wyd. Uniw. Wrocławskiego, Wrocław 2005, 2°, 189 s.
71. DOBEK-OSTROWSKA Bogusława, *Media masowe i aktorzy polityczni w świetle studiów nad komunikowaniem politycznym*, Wyd. Uniw. Wrocławskiego, Wrocław 2004, 2°, 324 s., bibliogr.
72. BOBROWOLSKA Kinga, *Budowniczy złotych mostów. Leśmian i retoryczna krytyka metafor*, Wyd. DiG, Warszawa 2014 [Studia i Materiały, tom 3].
73. DOMARADZKI Mikołaj, *Strategia retoryczna Kierkegarda jako próba przewyżnienia nowożytnej metafizyki*. w: Piotr Orlik, wyd., *Całość wizje, teorie, pejzaże*, Wyd. Nauk. Inst. Fil. UAM, Poznań: 2006, 2°, s. 401–430 [Problemy/Dyskusje, tom IV].
74. *DRDA Tomasz, Ewa Wipszycka, red., *Chrześcijaństwo u schyłku starożytności; studia źródłoznawcze, tom 5*, Kraków 2004 [m.in. Krystyna Stebnicka, *Druga Sofistyka*, s. 13–75; Paweł Janiszewski, *Trzecia Sofistyka*, s. 76–152].
75. DUBISZ Stanisław, *Język Historia Kultura (wykłady, studia, szkice)*, t. 2, Warszawa 2007, Wyd. Wyd. Polonistyki UW, 2°, 348 s., bibliogr.
76. DUTKA Elżbieta, *Kompozycja jako problem (nie tylko) retoryczny*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 77–97.
77. *DYDAKTYKA RETORYKI*, zob. Barbara Sobczak, Halina Zgólkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, Wyd. Poznańskie, Poznań 2011, 2°, s. 183–196.
78. DZIECHCIŃSKA Hanna, *Sztuka przekonywania w kulturze polskiej trzech stuleci: XVI–XVII–XVIII*, Wyd. IBL, Warszawa: 2010, 4°, 220 s.
79. FIOŁEK-LUBCZYŃSKA Bogumiła, *O retoryczności w audiowizualnym reportażu artystycznym*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 179–194.
80. FORAJTER Waclaw, *Wśród tropów i figur*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 116–150.
81. GAJ Beata, *Retoryczny <agon> w śląskim oratorstwie szkolnym XVII i XVIII wieku*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 95–112.
82. GAJ Beata, *Retoryka w szkole*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 297–306.

83. GAJ Beata, *Tradycje retoryczne na dawnym Śląsku (XVI–XVII wiek)*, Katowice–Opole 2007, 2°, 220 s., bibl. [obejmuje b. obszerny wykaz źródeł do dziejów retoryki na Śląsku w XVI–XVIII w.].
84. GAJLEWICZ Michał, *Techniki perswazyjne. Podstawy*, Wyd. Fundacja Nauki i Kultury na Śląsku z siedzibą w Opolu, Warszawa: Difin, 2009, 2°, 254 s., bibl. [UWAGA: brak szerszego omówienia kwestii retorycznych].
85. GARBOWSKI Christopher, *Virtue Ethics and Jane Austen's Pride and Prejudice*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 89–98.
86. *GARPIEL Rafał, *Perswazja w przekazach kaznodziejskich na przykładzie homilii Jana Pawła II wygłoszonych podczas pielgrzymki do Polski w 1979 roku*, Wyd. Nomos, Kraków 2003.
87. GEMRA Anna, *Dzieci–potwory: przełamywanie tabu w wybranych tekstach literatury popularnej*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 99–116.
88. GLIŃSKA Klementyna, *Ne gestus noster sit gestus histrionis vel operarii, similiter et vox et vultus. Pronuntiatio w wykładzie sztuki poetyckiej Godfryda de Vinsauf*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 41–54.
89. GŁODOWSKI Włodzimierz, *Komunikowanie interpersonalne*, Warszawa 2006, Wyd. Hansa Communication, 4°, 378 s., bibl. [nie wymienia retoryki, ale obejmuje m.in. kwestie przekonywania, itp.].
90. GŁOWIŃSKI Michał, *Nowo-mowa i ciągi dalsze. Szkice dawne i nowe*, Universitas, Kraków 2009, 4°, 268 s., ind. [UWAGA: m.in.: *Retoryka nienawiści*, s. 236–247].
91. GŁÓWCZEWSKI Aleksander, *Poetyka i pragmatyka „rozmów z...”*, Toruń 2005, Wyd. Adam Marszałek, 4°, 324 s., bibl.
92. GORZKOWSKI Albert, *Bene atque ornate: twórczość łacińska Jana Kochanowskiego w świetle lektury retorycznej*, Kraków 2004, Księgarnia Akademicka, 4°, 265 s., 3 nlb.
93. GOZDEK Agnieszka, *Topika mityczna. Figury miejsca w twórczości Fiodora Sołoguba*, Wyd. UMCS, Lublin 2006, 2°, 208 s., bibl., Summary, ind.
94. GÓRSKA Izabella, *Nieustępliwa automistyfikacja. Retoryka a podmiotowość*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 181–191.
95. GÓRZYŃSKI Sławomir, red. nauk., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, Wyd. DiG, Warszawa 2011, 2°, 285 s., il.
96. GRZELKA Monika, *Pytanie dziennikarskie: pragmatyka i retoryka*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Poznań 2008, 4°, 148 s.

97. GRZYBOWSKA Lidia, *Inventio i argumentatio w średniowiecznym tzw. kazaniu uczonym na przykładzie kazania De sancto Michaeli Jakuba z Paradyża*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 55–66.
98. HANCZAKOWSKI Michał, Jakub Niedźwiedź, red., *Lektury polonistyczne: retoryka a tekst literacki*, t. 1–2, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2003, 4°, t. 1, 158 s., t. 2, 154 s.
99. JABŁOŃSKA-BONCA Jolanta, *Prawnik w sądzie i prawnik poza sądem. Podymowanie i różnice warsztatu retorycznego*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 74–81.
100. JABŁOŃSKA-BONCA Jolanta, *Retoryka na studiach prawniczych w Polsce w „kleszczach” encyklopedyzmu i walki o zasady dostępu do zawodów prawniczych*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 90–97.
101. JAKUBOZE Adrian, Maria E. Pobieżyńska, Michał Zaczek, *Baśń — Oralność — Zagadka*. *Studia*, zob. Lichański Jakub Z., red.
102. JANISZEWSKI Paweł, Krystyna Stebnicka, Elżbieta Szabat, *Sofiści i retorzy greccy w Cesarstwie Rzymskim (I–VII w.)*. *Słownik biograficzny*, Warszawa 2011, Wyd. UW, 2°, 648 s., bibl.
103. JAROSZYŃSKI Czesław, Piotr Jaroszyński, *Kultura słowa. Podstawy retoryki klasycznej*, Szczecinek 2008, Wyd. Fundacja Nasza Przyszłość, 4°, 312 s., pl. CD.
104. JAROSZYŃSKI Czesław, Piotr Jaroszyński, *Podstawy retoryki klasycznej*, Wyd. Sióstr Loretanek, Warszawa 2002, 2°, 167 s., bibl [wyd. 1, Warszawa 1998].
105. JASIŃSKI Tomasz, *Polska barokowa retoryka muzyczna*, Lublin 2006, Wyd. UMCS, 20, 368 s., katalog figur, bibl., ind.
106. JELONEK Tomasz, *List do Hebrajczyków list czy przemowa?* w: *Język Biblii a język współczesny*, op.cit., s. 49–72.
107. JEŹYK, *Język Biblii a język współczesny*, praca zbiorowa, Kraków 2006, Wyd. WAM, 4°, 96 s.
108. JONCZEK Joanna, *Inventio, elocutio et pronuntiatio rzecz o typowych trudnościach w procesie nauczania retoryki na kierunkach politologicznych*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 59–65.
109. JONCZEK Joanna, *Propozycja kształcenia erystycznego dla studentów politologii*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 112–117.
110. JOŃCZYK Anna, *Analiza retoryczna Świątyni Sybilli Jana Pawła Woronicza*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 67–80.

111. *JUSZCZYK Andrzej, *Retoryka a poznanie. Powieściopisarstwo Teodora Parnickiego*, Kraków 2004.
112. *KACZMAREK B.L.J., *Misterne gry w komunikację*, Wyd. UMCS, Lublin 2005, 214 s.
113. KACZAMREK Bożydar, Adam Kucharski, Marcin Stencel, red., *Komunikowanie się. Problemy i perspektywy*, Lublin 2006, Wyd. UMCS, 2°, 282 s. [Pragmatyka komunikacji interpersonalnej].
114. *KAJTOCH Wojciech, *Retoryka dziennikarska*. w: *Słownik wiedzy o mediach*, red. Edward Chudziński, Warszawa, Bielsko-Biała, 2007.
115. KAMIŃSKA Agnieszka, *Lekarz w rozmowie z rodziną potencjalnego dawcy narządów. Aspekt retoryczny. Perspektywa laika*. w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgólkowa, s. 155–158.
116. KAMPKA Agnieszka, *Autoprezentacja czy argumentacja retoryka w oczach studentów*. w: *SOBCZAK Barbara, Halina Zgólkowa, red., Dydaktyka retoryki*, s. 160–170.
117. KAMPKA Agnieszka, *Perswazja w języku polityki*, Warszawa: Wyd. nauk. SCHOLAR, 2009, 2°, 248 s., bibl.
118. KAMPKA Agnieszka, *Rząd rządzi językiem retoryka demokratycznej władzy*. w: *Styl Dyskurs Media*, red. Barbara Bogotębska, Monika Worsowicz, Łódź: Wyd. Uniw. Łódzkiego, 2010, s. 123–132.
119. *KAMPKA Agnieszka, red., *Między znaczeniem a działaniem: retoryka i władza*, Warszawa, Wyd. SGGW 2012.
120. KAPUŚCIŃSKA Anna, <Ars praedicandi ars bene dicendi>. *O ponownym spotkaniu homiletyki i retoryki w refleksji teoretycznej w Polsce (na przykładzie serii <Redemptoris Missio>)*. w: *SKWARA Marek, red., Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 113–140.
121. KARAŚ Halina, Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska, *Retoryka i erystyka na lekcjach języka polskiego*. w: *BANKOWSKA Edyta, Agnieszka Mikołajczuk, red., Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, op.cit., s. 185–194.
122. *KARWAT Mirosław, *O demagogii*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2006, 2°, 249, [3] s.
123. *KICIŃSKA Urszula, *Wzorzec szlachcianki w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Wyd. DiG, Warszawa 2013, 404 s., bibl., ind., Abstract, resumé.
124. KISIEL Anna, *Koncepcja retoryczna „Pasji według św. Mateusza” Jana Sebastiana Bacha: próba rekonstrukcji procesu przygotowania oracji muzycznej*, Wyd. Akademii Muzycznej, Poznań 2003, 2°, 234 s., nuty, tab.
125. KISIEŁOWA Joanna, *Retoryka i melancholia: o poezji Jana Lechonia*, Wyd. UŚl., Katowice 2001, 2°, 236 s.

126. KISZKOWIAK Katarzyna, *W kręgu topiki hagiograficznej. Żywoty Świętych Piotra Skargi*, Coll. Columbinum, Kraków 2008, 2°, 350 s. + XXII s., bibl., ind. [Biblioteka Tradycji, nr LXXXV].
127. KLESZCZ Leszek, *Boczne drogi. Z genealogii filozofii hermetycznej*, Oficyna Wyd. Arboretum, Wrocław 2004, 2°, 478 s., bibl. (retoryka, s. 77–100).
128. KOCHAN Marek, *Pojedynek na słowa. Techniki erystyczne w publicznych sporach*, Wyd. Znak, Kraków 2005, 4°, 260 s.
129. KOCHAN Marek, *Slogany w reklamie i polityce*, Warszawa 2003, Wyd. TRIO, 4°, 247 s., bibl., Summ.
130. KOKOT Joanna, *Gilbert Keith Chesterton i „miejsca wspólne”*. *Manipulowanie odbiorem w opowiadaniach o księdzu Brownie*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 117–142.
131. *KOŁACZ Jakub SJ, *Słownik języka i kultury jezuitów polskich*, Kraków 2006.
132. KOMOROWSKA Magdalena, *Wzorzec kazania przygodnego u Piotra Skargi*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 81–92.
133. *KOPYTOWSKA Monika, red., *Pragmatyka 2012: interdyscyplinarne podejście do pragmatyki, retoryki i argumentacji*, Łódź, Wyd. Primum Verbum 2012.
134. *KOROLKO Mirosław, *Podręcznik retoryki homiletycznej*, WAM, Kraków 2010, 4°, 301 s.
135. KOROLKO Mirosław, *Przekonaj i daj się przekonać: dialektyka, retoryka, erystyka z ćwiczeniami: skrypt*, Naukowe Wyd. Piotrkowskie przy Filii Akademii Świętokrzyskiej, Piotrków Trybunalski 2003, 2°, 156 s.
136. KOROLKO Mirosław, *Retoryka i erystyka dla prawników*, PWN, Warszawa 2001, 4°, 224 s.
137. *KORUS Krzysztof, *Grecka proza poklasyczna*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2003.
138. KORWIN-PIOTROWSKA Dorota, *Poetyka. Przewodnik po świecie tekstów*, Wyd. UJ, Kraków 2011, 2°, 370 s., ind., bibl. zał. [retoryka wspominana w tekście].
139. KORYL Jakub, *In principio erat sermo. Erazma z Rotterdamu rozważania nad znaczeniem pojęcia „logos” w pierwszym wersecie prologu Ewangelii św. Jana*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 93–130.
140. KOSTKIEWICZOWA Teresa, Agata ROĆKO, red., *Dwór magnacki w XVIII wieku. Rola i znaczenie kulturowe*, Warszawa 2005, Wyd. DiG, 2°, 392 s. [zawiera m.in. art. nt panegiryków].
141. KOTARSKI Edmund, *„Postylla” Mikołaja Reja genus didascalicum*. w: Okoń Jan, współpr. Marcin Bauer, Michał Kuran, Małgorzata Mieszek, red., *Mikołaj*

- Rej w pięćsetlecie urodzin. Część I: Humanizm, reformacja, retoryka i język. Część II: Interpretacje, recepcja, op.cit., t. I, s. 193–218.*
142. KOWALIKOWA Jadwiga, *ABC... wiedzy o języku polskim*, Kraków 2005, Wyd. Literackie, 4°, 286 s. [retoryka omawiana w części: *Porozumiewanie się*].
  143. KOZŁOWSKA Anna, *Reklama. Socjotechnika oddziaływania*, Warszawa 2005, Wyd. SGH, 2°, 178 s., bibl. [zawiera m.in. stereotypy a reklama, reklama jako komunikat symboliczny].
  144. *KROK Dariusz, *Perswazja w przekazie religijno-moralnym*, Opole 2005.
  145. KRUSZYŃKA Agnieszka, *Między budzeniem ducha a wypowiedaniem bólu. Retoryka nauczania pasterskiego biskupów połowych Wojska Polskiego w latach 1919–1944*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 143–159.
  146. KRZEMIŃSKI Zdzisław, *Historia warszawskiej adwokatury*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2005, 4°, 280 s., 23 il., bibl. [inf. o oratorstwie sądowym, m.in. s. 78–100].
  147. *KRZEPKOWSKA Agnieszka, *Zygmunt Lauxmin: traktat Ars et praxis musica*, Warszawa, Wyd. Semper 2012.
  148. KRZYWY Roman, *Poezja staropolska wobec genologii retorycznej*, Wyd. Pol. W-wskiej, Warszawa 2014, 4°, 182 s., bibl., ind.
  149. *KRZYŻANOWSKI P., P. NOCKE, red., *Manipulacja w języku*, Wyd. UMCS, Lublin 2004, 282 s.
  150. KUCZ Anna, *Retoryka i oratorstwo w starożytności*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 17–34.
  151. *KUCZYŃSKA Marzanna, *Ruska homiletyka XVII wieku w Rzeczypospolitej. Ewolucja gatunku specyfika funkcjonowania*, Wyd. Uniw. Szczecińskiego, Szczeci: 2004.
  152. KULIK-JESIĘK Agnieszka, *Etyka i retoryka w dziełach Jana Pawła II*. w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgólkowa, s. 135–147.
  153. KUPIS Bogdan, *Niedoceniony podręcznik retoryki Stanisława Papczyńskiego (1631–1701)*, Warszawa–Lublin 2006, 40, 368 s. [Studia Marianorum, 10].
  154. *KURAN Magdalena, *Retoryka jako narzędzie perswazji w postyllografii polskiej XVI wieku*, Łódź 2007.
  155. KURAN Michał, *Retoryka, historia i tradycja literacka w twórczości okolicznościowej Samuela Twardowskiego*, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2008, 2°, 478 s., 22 il., bibl., ind.
  156. KUZIAK Michał, *Sztuka mówienia. Poradnik praktyczny*, Wyd. ParkEdukacja, Bielsko-Biała 2008, 4°, 288 s.

KWOSEK Jacek, zob. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, Jacek Kwosek

157. LABOCHA Janina, *Tekst, wypowiedź, dyskurs w procesie komunikacji językowej*, Kraków: Wyd. UJ, 2009, 4°, 208 s., bibl. [kwestie retoryczne omawiane na s. 156–166].
158. *LAUKSMIN Zygmunt, *Rinktiniai rasti = Opera selecta*, Vilnius, Mintis 2004.
159. LEŚNIEWSKI Norbert, *Renesans retoryki a hermeneutyka*. w: M. Staniszewski, red., *Pojęcia podstawowe. Część pierwsza. Miasto języka*, Wyd. FORUM NAUKOWE, Poznań 2005, 2° s. 149–164.
160. *LEŚNIEWSKI Norbert, *Retoryka hermeneutyczna w ujęciu H.-G. Gadamera*. w: A. Przyłębski, red., *Dziedzictwo Gadamera*, Poznań 2004.
- LEKSYKON *Leksykon retoryki prawniczej*, zob. RYBIŃSKI Przemysław, Kamil Zeidler, red., *Leksykon...*
161. LEWANDOWSKA-TARASIUK Ewa, *O zmartwychwstanie SŁOWA... (Małe studium spraw wielkich)*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 161–165.
162. LEWANDOWSKA-TARASIUK Ewa, *W teatrze prezentacji: o sztuce perswazji*, Wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 2005, 4°, 163 s.
163. LEWANDOWSKI Sławomir, *Retoryczne i logiczne podstawy argumentacji prawniczej*, Wyd. LexisNexis, Warszawa 2013, 4°, 302 s., bibl., wykaz skrótów, wykaz symboli logicznych.
164. *LEWIŃSKI Piotr H., *Neosofistyka: argumentacja retoryczna w komunikacji potocznej*, Wrocław, Wyd. Uniw. Wrocł., 2012.
165. LICHAŃSKI Jakub Z., *Dzieje polskiej retoryki i myśli retorycznej: ocena stanu badań, określenie perspektyw badawczych i próba oceny miejsca polskiej refleksji nad retoryką w perspektywie komparatystycznej*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 7–35.
166. LICHAŃSKI Jakub Z., *Edukacja retoryczna w USA*. w: Barbara Sobczak, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, Poznań: Wyd. Poznańskie, 2011, 2°, s. 183–196.
167. LICHAŃSKI Jakub Z., *Etyczne korzenie retoryki*. w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowa, s. 9–20.
168. LICHAŃSKI Jakub Z., *Konstanty Ildefons Gałczyński-Horacjusz*. [w]: *Konstanty Ildefons Gałczyński*, red. J. Okoń, Wyd. UŚł, Katowice 2006, s. 221–240 [seria: Biblioteka Polonistyczna]. UWAGA: retoryczna analiza wiersza.
169. LICHAŃSKI Jakub Z., *Kwintylianowskie rozumienie retoryki przeoczona definicja*. w: Dariusz Rott, Piotr Wilczek, Beata Stuchlik-Surowiak, red., Katowice: Wyd. Uniw. Śląskiego, 2011, s. 161–166 [Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 2824].

170. LICHAŃSKI Jakub Z., *Między tradycją a nowoczesnością: prologi do Kronik Anonima zw. Gallem oraz Mistrza Wincentego. Analiza retoryczna*. w: Onus Athlanteum. *Studia nad Kroniką biskupa Wincentego*, red. Andrzej Dąbrówka, Witold Wojtowicz, Warszawa: Wyd. IBL, 2010, s. 361–377.
171. LICHAŃSKI Jakub Z., *Poeta i wartości: wokół „Niobe” Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Liryka i retoryka*. w: Janusz ROHOZIŃSKI, red., *Mag w cylindrze. O pisarstwie K.I. Gałczyńskiego*, Wyd. Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Al. Gieyszтора w Pułtusk, Pułtusk 2004, s. 27–80 [seria: *seria z ostem*].
172. LICHAŃSKI Jakub Z., *Problemy metodyczne nauczania retoryki czyli retoryka jako przedmiot dydaktyki uniwersyteckiej. Glossy do dyskusji*. w: Okoń Jan, Michał Kuran, red., *Literatura staropolska w dydaktyce uniwersyteckiej*, Łódź 2007, Wyd. Uniw. Łódzkiego, 2°, s. 103–124.
173. LICHAŃSKI Jakub Z., *Proza Mikołaja Reja aspekty retoryczne. Problemy składni, stylistyki, argumentacji. Prolegomena do dalszych badań*. w: Okoń Jan, współpr. Marcin Bauer, Michał Kuran, Małgorzata Mieszek, red., *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Część I: Humanizm, reformacja, retoryka i język. Część II: Interpretacje, recepcja*, op.cit., t. I, s. 219–246.
174. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka*. w: ULICKA Danuta, red., *Literatura. Teoria. Metodologia*, wyd. 3 zm. i uzupeł., Warszawa 2006, Wyd. Wyd. Polonistyki UW, s. 515–576.
175. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka a/i media: próba określenia pól wspólnych*. w: *Styl Dyskurs Media*, red. Barbara Bogolebska, Monika Worsowicz, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2010, s. 383–395.
176. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka i poetyka: siostry czy rywalki? (Komentarz do rozdziału XIX. 1455a35–1456b15 „Poetyki” Arystotelesa)*. w: OD POETYKI DO HERMENEUTYKI LITERATUROZNAWCZEJ. *Prace ofiarowane Profesorowi Adamowi Kulawikowi w 70. rocznicę urodzin*, red. Tadeusz Budrewicz, Jerzy Stefan Ossowski, Wyd. Antykwa, Kraków 2008, 2°, s. 247–256.
177. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka w instytucjach polskiego życia społecznego. Próba oceny stanu i perspektyw badań oraz kształcenia*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 141–167.
178. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka w kształceniu kompetencji nauczyciela polonisty*. w: BAŃKOWSKA Edyta, Agnieszka Mikołajczuk, red., *Kompetencje nauczyciela polonisty we współczesnej szkole*, op.cit., s. 195–201.
179. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka w Polsce. Studia o historii, nauczaniu i teorii w czasach I Rzeczypospolitej*, Wyd. DiG, Warszawa 2003, 2°, 142 s.
180. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka. Historia Teoria Praktyka*, t. 1–2, Warszawa 2007, Wyd. DiG, 20, t. 1, 238 s., t. 2, 210 s., tab., bibl., Summary, indeksy.

181. LICHAŃSKI Jakub Z., „*Teologija na osvoboždenieto*” i nejnite tradicii v Pol-
sza: *Crkvata, politikata i petorikata prez 1981–1989 g.* w: *Novi izsledovanija
po istorija na retoryka*, red. Loran Perno, Lilija Metodieva, tł. Mina Taseva,
Lilija Metodieva, Metodij Rožděstvenskij, Sofija: Wyd. Uniw. „Sv. Kliment
Ochridski”, 2010, s. 535–545.
182. LICHAŃSKI Jakub Z., „*Theology of Liberation*” and Its Tradition in Poland: *the
Church, Politics, and Rhetoric in 1981–1989.* w: Pernot Laurent, wyd., *New
Chapters in the History of Rhetoric*, J. Brill, Leiden, Boston 2009, s. 599–610.
183. LICHAŃSKI Jakub Z., *Związki retoryki i filozofii w tradycji nauczania je-
zuitów w wiekach XVI–XVII. Na marginesie „Assertiones Rhetoricae”*, *Poznań
1577.* w: ZIEMIAŃSKI Stanisław SJ, red., *Philosophia Vitam Alere...*, op.cit.,
s. 389–402.
184. LICHAŃSKI Jakub Z., red., *Baśń — Oralność — Zagadka. Studia*, Warszawa
2006, Wyd. DiG, 20, 378 s., bibl., indeks. [Studia i Materiały, t. 1].
185. LICHAŃSKI Jakub Z., red., *Uwieść słowem czyli retoryka praktyczna*, Wyd.
DiG, Warszawa 2003, 2°, 300 s. [seria: Retoryka i badania literackie, t. 2]; Nb
zawiera 12 rozpraw poświęconych retoryce jako narzędziu dydaktyki.
186. LICHAŃSKI Jakub Z., Ewa LEWANDOWSKA-TARASIUK, red., *Naucza-
nie retoryki w teorii i praktyce*, Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej im.
M. Grzegorzewskiej, Warszawa 2003, 4°, 224 s. Nb zawiera 12 rozpraw po-
święconych teorii i praktyce nauczania retoryki.
187. LISSEWSKI Piotr, *Retoryczne aspekty stosowania metody paraseminaryjnej
w edukacji politycznej.* w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgólkowa, red., *Dy-
daktyka retoryki*, s. 105–111.
188. *LITERATURA Grecji Starożytnej*, red. H. Podbielski, Wyd. Towarzystwo Nau-
kowe KUL, Lublin 2005, 2°, t. 1, 955 s., bibl., t. 2, 1159 s., bibl. [Towarzystwo
Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Źródła i monografie, 255].
Problemy retoryki omówione w tomie 2
189. LOEWE Iwona, *Retoryka w reklamie.* w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka
Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 250–271.
190. MACIOCHA Agnieszka, *O retorycznych wizerunkach natury w czasopi-
smach drugiej połowy XVIII wieku.* w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ry-
czek, red., *Studia Rhetorica*, s. 131–144.
191. MALISZEWSKI Bartłomiej, *Mówiąc mniej precyzyjnie o wybranych figurach
i tropach w tytułach artykułów prasowych.* w: SOBCZAK Barbara, Halina
Zgólkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 148–155.
192. MAŁYSKA Agata, *Etyka słowa a techniki argumentacyjne w dyskusjach po-
lityków.* w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgólkowa,
s. 223–233.

193. *MAŁYSKA Agata, *Rytuały sejmowe w latach 1980–1982 i 1990–1993*, Lublin 2003.
194. MARCJANIK Małgorzata, red., *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, Wyd. TRIO, Warszawa 2006, 4°, 388 s. [zawiera 23 artykuły; bibl. po każdym artykule].
195. MAZUR Mariusz, *Propagandowy obraz świata: polityczne kampanie prasowe w PRL 1956–1980: model analityczno-koncepcyjny*, PWN, Warszawa 2003.
196. MAZURKIEWICZ Roman, *Kokosz naukami zbawiennymi utuczona. O Janek Mijakowski OP na ambonach Krakowa*, www.staropolska.pl [2008–04–11].
197. MIELCAREK Eugeniusz, *Retoryka a dyplomacja refleksje praktyka*. w: SOB CZAK Barbara, Halina Zgółkova, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 214–221.
198. MIELCZARSKI Cyprian, *Humanistyczna sztuka wierszowania na Uniwersytecie Krakowskim. Podręcznik DE ARTE VERSIFICANDI Walentego Ecka (Kraków 1515)*, Wyd. Wydziału Polonistyki Uniw. Warszawskiego, Warszawa 2004, 2°, 70 s., bibliogr.
199. MIELCZARSKI Cyprian, *Idee społeczno-polityczne Sofistów. U źródeł europejskiego pluralizmu politycznego*, Instytut Filologii Klasycznej UW (Druk Zakład Graficzny UW), Warszawa 2006, 2°, 268 s., bibl. [retoryka wymieniana kilkakrotnie].
200. MIELCZARSKI Cyprian, *Między gramatyką scholastyczną a humanistyczną. Komentarz Jana Sommerfelda Starszego do traktatu Eberharda Hiszpańskiego (Strasburg 1499)*, Wyd. Wydziału Polonistyki Uniw. Warszawskiego, Warszawa 2003, 2°, 70 s., bibliogr.
201. MIELCZARSKI Cyprian, *Nauka klasycznych sofistów a społeczeństwo ponowoczesne*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 167–177.
202. *MIERZEJEWSKI Dominik, *Między pragmatyzmem a konfucjańską moralnością: dezideologizacja retoryki chińskiej polityki zagranicznej w okresie reform*, Łódź, Wyd. UŁ 2013.
203. MIKOŁAJCZYK Beata, „Sztuka budowania mostów”. *Wybrane aspekty współczesnego kształcenia retoryki w Niemczech*. w: SOB CZAK Barbara, Halina Zgółkova, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 197–205.
204. MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Sapere aude. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi dr hab. Marianowi Szarmachowi z okazji 65 rocznicy urodzin*, Toruń 2004, Wyd. UMK, 2°, 395 s., 1 il.
205. MODLIŃSKA-PIEKARZ Angelika, *Retoryczna teoria parafrazy w starożytności i w epoce renesansu*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 145–162.

206. MOKRZAN Michał, *Tropy, figury, perswazje: retoryka a poznanie w antropologii*, Wydział Nauk Hist. i Pedagog. UW, Wrocław 2010, 4°, 288 s., bibl., Summary.
207. *MOSIOŁEK-KŁOSIŃSKA K., T. ZGÓŁKA, red., *Język perswazji publicznej*, Wyd. Poznańskie, Poznań 2003, 204 s.
208. MYTYCH-FORAJTER Beata, *Retoryka a literaturoznawstwo*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 192–206.
209. NAGAJOWA Maria, *Sztuka dobrego pisania i mówienia. Poradnik językowy dla młodzieży*, Wyd. Oświata, Warszawa 2003, 4°, 156 s.
210. NAGANOWSKI Tomasz, *Wystąpienia publiczne w świetle prawa autorskiego*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 98–104.
211. NASTULCZYK Tomasz, *Klasyczne przysłowia jako element siedemnastowiecznej kultury retorycznej. Z badań nad zbiorem Adagia Polonica Grzegorza Knapiusza*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 163–174.
212. NEHRING Przemysław, *Retoryczne aspekty „Żywota św. Antoniego” Św. Atanazego*. w: STUDIA THORUNENSIO-CLASSICA, Tradycje antyczne w Polsce północnej, op.cit. s. 157–169.
213. NIESIOŁOWSKI Stefan, *Retoryka i polityka*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 107–114.
214. NOWAK Magdalena, *Dialog „Brutus” Marka Tulliusza Cyncerona jako dzieło krytyczno-literackie*, Wyd. UMK, Toruń 2006, 2°, 159 s., bibl.
215. NOWAK Magdalena, *Cynceron to znaczy retoryka*. w: CYCERON [Marek Tulliusz], *Brutus...*, op.cit., s. 15–49.
216. NOWAK Magdalena, *Mówcy z rodu Skryboniuszy w dialogu „Brutus” M. Tulliusza Cyncerona*. w: MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Sapere aude*, op.cit., s. 203–230.
217. NOWAK Paweł, *Retoryka a propaganda polityczna*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 207–226.
218. NOWAK-WOLNA Krystyna, *W kręgu edukacji, teatru i sztuki żywego słowa: studia i szkice*, Wyd. Uniw. Opolskiego, Opole 2005, 4°, 225 s.
219. NOWASZCZUK Jarosław, Marek Skwara, *Życie i twórczość Mikołaja Krzysztofa Chaleckiego. Retoryka Mikołaja Krzysztofa Chaleckiego*. w: CHALECKI Mikołaj Krzysztof z Chalca, *Kompendium retoryczne*, s. 9–116.
220. OBREMSKI Krzysztof, *Genologia i retoryka w Księdze Psalmów*, nakł. własny, Toruń 2010, 4°, 188 s.

221. OBREMSKI Krzysztof, O nowomowie inaczej *Walery Pisarek Janem Rulewskim czytany lirycznie*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 179–192.
222. OBREMSKI Krzysztof, *Panegiryczna sztuka postaciowania: August II Mocny: (J.K. Rubinkowski, Promienie cnót królewskich)*, Wyd. Uniw. Mikołaja Kopernika, Toruń 2003, 2°, 288 s.
223. OBREMSKI Krzysztof, *Retoryka: dla studentów historii, politologii i dziennikarstwa*, Wyd. Uniw. Mikołaja Kopernika, Toruń 2004, 2°, 239 s., 2 nlb., il.
224. OBREMSKI Krzysztof, *Sapiehowie i panegiryk magnacki (Mowa księdza Benedykta Rusieckiego na pogrzebie Kazimierza Władysława Sapiehy)*. w: Kostkiewiczowa Teresa, Agata Ročko, red., *Dwór magnacki w XVIII wieku*, op.cit., s. 41–55.
225. OCIECZEK Renarda, *Słowem i czynem. Przypomnienie trzech księzek z wieku XVII o oblężeniu Jasnej Góry Częstochowskiej*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 193–206.
226. OCIECZEK Renarda, Renata Ryba, red., *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*, Katowice 2002, Wyd. Gnome, 4°, 224 s., indeks.
227. OKOŃ Jan, *Na scenach jezuickich w dawnej Polsce*, Warszawa 2006 Wyd. DiG i OBTA, 20, 356 s., 15 il., ind., + 394 s., 17 il., ind. [uwagi nt retoryki rozrzucone w większości tekstów].
228. OKOŃ Jan, współpr. Marcin Bauer, Michał Kuran, Małgorzata Mieszek, red., *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Część I: Humanizm, reformacja, retoryka i język. Część II: Interpretacje, recepcja*, Łódź 2005, Wyd. Uniw. Łódzkiego, 2°, 356 s., 15 il., ind., + 394 s., 17 il.,
229. OLSZANIEC Włodzimierz, *Od Leonarda Bruniego do Marsilia Ficina. Studium renesansowej teorii i praktyki przekładu*, Wyd. IFK UW, Warszawa 2010, 2°, 245 s. + 3 nlb, ind., bibl., 5 tabl., str. w j. włoskim [uwagi nt retoryki w całości dzieła].
230. *OPALIŃSKI Edward, *Kultura polityczna szlachty polskiej w l. 1587–1652: system parlamentarny a społeczeństwo obywatelskie*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 1995.
231. *OPALIŃSKI Edward, *Sejm srebrnego wieku*, Warszawa 2001, Wyd. Sejmowe.
232. ORNATOWSKI Cezar M, *Rhetoric and Space: Architecture, Ideology, and the Stalinist Plan for the Reconstruction of Warsaw*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 207–223.
233. ORNATOWSKI Cezar M., *Rhetoric of Pope John Paul II's Visits to Poland, 1979–1999*. w: Joseph R. Blaney, Joseph P. Zampetti, red., *The Rhetoric of*

- Pope John Paul II*, Lanham et al.: Lexington Books (Rowman & Littlefield Publ., Ltd), 2009, s. 103–150.
234. *OSTAFIŃSKI Witold, *Wstęp w teorii i praktyce kaznodziejskiej: studium homiletyczno-retoryczne*, PAT, Kraków–Przemyśl 2002, Wyd. Archidiecezji Przemyskiej, 4°, 197 s.
235. OŹÓG Kazimierz, *Język w służbie polityki. Językowy kształt kampanii wyborczych*, Wyd. Uniw. Rzeszowskiego, Rzeszów 2004, 4°, 273 s., résumé
236. OŹÓG Kazimierz, *Retoryka a idee postmodernistyczne*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 164–172.
237. *PALUSZAK-BRONKA Anna, *Język kazań księdza Piotra Skargi*, Bydgoszcz 2003.
238. PANUŚ Kazimierz, *Historia kaznodziejstwa*, Kraków 2007, Wyd. Salwator, 40, 504 s., bib l, indeksy [nie zawiera szerszych uwag nt teorii kaznodziejstwa bądź retoryki].
239. *PANUŚ Kazimierz, *Wielcy kaznodzieje Krakowa*, Kraków 2006, Wyd. UNUM.
240. PANUŚ Kazimierz, *Wielcy mówcy Kościoła*, Wyd. UNUM, Kraków 2004, 2°, 481 s., il.
241. PAWLAK Wiesław, *Koncept w polskich kazaniach barokowych*, Wyd. Tow. Nauk. KUL, Lublin 2005, 2°, 352 s., bibl. [seria: Źródła i Monografie, 291].
242. PAWŁOWSKA Anna, *Słowa zaklęte w sztukę. Kilka postulatów odnośnie badań nad retorycznością dzieł sztuki dawnej*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryzek, red., *Studia Rhetorica*, s. 175–184.
243. PAWŁOWSKI Krzysztof, *Retoryka starożytna w Kronice Wincentego Kadłubka: sztuka narracji*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2003, 4°, 194 s., 2 nlb., tabl., il., faks. (kolor.), bibl., ind.
244. PEPLIŃSKA Monika, Małgorzata Świącicka, *Świadomość retoryczna studentów w kontekście nauczania retoryki*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 49–58.

PERSPEKTYWY POLSKIEJ RETORYKI, zob. Sobczak Barbara, Halina Zgółkowa, red.

245. PIETRZAK Małgorzata, *Człowiek retoryczny: antologia tekstów z ćwiczeniami*, Wyd. IINiSB, Warszawa 2007, 2°, 287, [12] s., bibliogr.
246. PIETRZAK Małgorzata, *Interpretacje: poradnik praktycznego zastosowania retoryki w pracy artystycznej i działalności kulturalno-oświatowej dla: nauczycieli, instruktorów teatralnych, aktorów amatorskich zespołów teatralnych, recytatorów, pracowników domów kultury, bibliotekarzy, logopedów*, Wyd. Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej, Warszawa 2004, 2°, 256 s., bibliogr., Summary [Wyd. CEBID, t. 254].

247. PIETRZAK Małgorzata, *Retoryka na co dzień. Słownik zwrotów popularnych i często używanych*, Wyd. SBP, Warszawa 2005, 4°, 120 s., 4 s. nlb., 22 il. [Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza, t. 7].
248. PIETRZAK Małgorzata, *Retoryka narzędzie w twórczej komunikacji. Teatr i film*, Wyd. DiG, Warszawa 2012, 2°, 340 s., bibl., ind.
249. PIETRZAK Małgorzata, *Retoryka praktyczna*, Wyd. IINiSB, Warszawa 2008, 2°, 130 s.
250. PINDEL Roman, *Biblia a retoryka*. w: *Język Biblii a język współczesny*, praca zbiorowa, op.cit., s. 33–48.
251. PIRECKI Piotr, *Zagadnienie retorycznej perswazji w eseistyce literackiej „Tygodnika Powszechnego”*. w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowska, s. 246–253.
252. *PISAREK Walery, *Nowa retoryka dziennikarska*, Kraków 2002, Wyd. „Universitas”, 4°, 292 s. [UWAGA, wyd. Kraków 2011].
253. PISAREK Walery, *Podstawy retoryki dziennikarskiej*. w: BAUER Zbigniew, Edward Chudziński, red., *Dziennikarstwo i świat mediów*, op.cit., s. 361–377.
254. PISAREK Walery, *Słowa między ludźmi*, Wyd. Trio, Warszawa 2004, 4°, 285 s. [seria: Myślę, mówię, piszę po polsku].
255. PŁACHCIŃSKA Krystyna, *Mikołaj Rej jako orator sejmowy*. w: Okoń Jan, współpr. Marcin Bauer, Michał Kuran, Małgorzata Mieszek, red., *Mikołaj Rej w pięćsetlecie urodzin. Część I: Humanizm, reformacja, retoryka i język. Część II: Interpretacje, recepcja*, op.cit., t. I, s. 247–265.
256. PŁACHCIŃSKA Krystyna, *Obraz kultury retorycznej społeczeństwa szlacheckiego na podstawie mów sejmowych z lat 1556–1564*, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2004, 2°, 460 s., bibliogr.
257. PŁACHCIŃSKA Krystyna, *Retoryka jako narzędzie „negocjacji handlowych” towarzyszących abdykacji króla Jana Kazimierza Wazy*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaeque*, s. 225–244.
258. PŁÓCIENNIK Iwona, Daniela Podlewska, *Słownik wiedzy o języku*, wyd. 2, Wyd. PARK sp. z o.o., Bielsko-Biała 2004, 4°, 326 s., bibl. [12 haseł związanych z terminem *Retoryka*].
259. POKRZYWNICKI Jacek, *Wybrane schematy narracyjne w mowie Gottlieba Wernsdorfa na trzechsetną rocznicę wcielenia Prus Królewskich do Polski*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 185–200.
260. POPIEL Barbara, *Podręcznik Gerharda Johanna Vossiusa w systemie edukacji XVII wieku*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 45–53.

261. PROBULSKI Andrzej, *Williama Caxtona Przedmowa do Le Morte d'Arthur Thomasa Malory'ego*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 201–210.
262. PRZYCZYNA Wiesław, *Etyka przepowiadania*. w: *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowa, s. 126–134.
263. PRZYCZYNA Wiesław, *Retoryka a kształcenie kaznodziejów w Polsce*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 123–129.
264. PRZYCZYNA Wiesław, Henryk Sławiński, *Homiletyka i retoryka. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 98–106.
265. *PRZYMUSZAŁA Lidia, *Struktura i pragmatyka „Postylli” Samuela Dambrowskiego*, Wyd. Uniw. Opolskiego, Opole 2003.
266. RADZIWIŁOWICZ Jerzy, *Wymyślanie cudzego tekstu, czyli retoryka w wydaniu posiadaczy praw autorskich pokrewnych*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 156–159.
267. *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowa, Wyd. Poznańskie, Poznań 2009, 2°, 254 s.
268. **RETORYKA I POLITYKA. Dwudziestolecie polskiej transformacji*, red. Marek Czyżewski, Sergiusz Kowalski, Tomasz Tabako, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010, 4°, 299 s.

RHETORIC OF TRANSFORMATION, zob. Axer Jerzy, red.

RHETORICA. REGINA ATTIUM SCIENTIAEQUE, zob. Górzyński Sławomir, red.

269. *ROGAŁA Grzegorz, *O skutecznym wywieraniu wpływu*, Wyd. Concordia-Konsorcjum Szkoleniowe, Warszawa 2007, 2°, 400 s.
270. ROGOWSKA Barbara, *Retoryka wystąpień politycznych na przykładzie propagandy stalinowskiej i okresu Solidarności lat 80*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 129–147.
271. ROMANOWSKI Łukasz, *Kazania Johna Donne'a: ich aspekty teologiczne i literackie*, Adam Marszałek, Toruń 2010, 4°, 261 s. il.
272. ROTT Dariusz, *Chorografia w proemium do „Kroniki polskiej” Galla Anonima. Zarys problematyki*. w: OCIECZEK Renarda, Renata Ryba, red., *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*, op.cit., s. 9–22.
273. *RUCIŃSKA Anna, *O wielkości narodowego dziedzictwa: w kręgu oratorstwa Stanisława Kostki Potockiego*, Kraków 2006.
274. RUSINEK Michał, *Między retoryką a retorycznością*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2003, 4°, 222 s., bibliogr.

275. *RUSINEK Michał, *Niebezpieczne związki retoryki. Opis przypadku*. w: *Od polityki do poetyki. Prace ofiarowane Stanisławowi Jaworskiemu*, red. C. Zalewski, Universitas, Kraków 2010, s. 39–50.
276. RUSINEK Michał, *Retoryka a psychologia*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 227–240.
277. RUSINEK Michał, *Retoryka obrazu*, Wyd. Słowo Obraz Terytoria, Gdańsk 2012, 4°, 216 s., bibl.
278. RUSINEK Michał, *Retoryka we współczesnej refleksji literaturoznawczej*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 173–180.
279. *RUSINEK Michał, *Retoryka wobec teorii literatury*. w: *Polonistyka w przebudowie. Literaturoznawstwo wiedza o języku wiedza o kulturze edukacja*, t. I, Wyd. Universitas, Kraków 2005, s. 79–86.
280. RUSINEK Michał, *Teoria (literatury) i opór wobec retoryki*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 65–74.
281. RUSINEK Michał, *Uświadamianie retoryki*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 9–15.
282. RUSINEK Michał, Aneta Załazińska, *Retoryka podręczna czyli jak wnikliwie słuchać i przekonująco mówić*, Wyd. Znak, Kraków 2005, 2°, 228 s., bibl. [wyd. popularne].
283. RYBIŃSKI Przemysław, Kamil Zeidler, red., *Leksykon retoryki prawniczej. 100 podstawowych pojęć*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2010, 4°, XL + 366 s., bibl., ind.
284. RYCZEK Wojciech, *De rhetorica christiana św. Augustyna: między filologią a filozofią*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 211–226.
285. Ryczek Wojciech, *Rhetorica Christiana. Teoria wymowy kościelnej Stanisława Sokołowskiego*, Wyd. Unum, Kraków 2011, 4°, 400 s., bibl., ind., Resume, Summary.
286. RYPEL Agnieszka, *Dydaktyka retoryki retoryka w dydaktyce. O możliwościach wykorzystania retoryki w doskonaleniu procesu edukacji*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 54–60.
287. RYSZKIEWICZ Mirosław, *Od tekstu i komunikatu do dzieła literackiego. Teoria retoryki w teorii literatury*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 39–63.
288. RZESZUTKO-IWAN Małgorzata, *Struktury retoryczne w komunikacji przed sądem*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 82–97.

289. RZESZUTKO Małgorzata, *Rozprawa sądowa w świetle lingwistyki tekstu*, Wyd. Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003, 2°, 208 s. [seria: Język. Kultura. Społeczeństwo].
290. RZYMOWSKA Luiza, *Organizowanie współczesnych ćwiczeń retorycznych dla studentów filologii polskiej i kryteria oceny ich przemówień*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 195–221.
291. RZYMOWSKA Luiza, *O wartości kształcenia w ramach specjalizacji naukowej Retoryka stosowana w Instytucie Filologii Polskiej we Wrocławiu*. w: SOB CZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 66–73.
292. RZYMOWSKA Luiza, *Pojęcia: osoby, jej wolności i godności jako kategorie porządkujące relację retoryki i etyki*. w: RETORYKA I ETYKA, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowska, s. 21–40.
293. RZYMOWSKA Luiza, *Rola dispositio we współczesnej dydaktyce retoryki. Na podstawie ćwiczeń retorycznych dla studentów filologii polskiej*. w: SOB CZAK Barbara, Halina Zgółkowska, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 143–155.
294. *SALSKI Łukasz, *Contrastive rhetoric and teaching English composition skills*, Łódź, Wyd. UŁ 2012
295. SIEROTOWICZ Tadeusz, *...un solo Dio e quello che la sa tutta... Galileuszowe ćwiczenia z retoryki przyczynek do badań nad retoryką w pismach Galileusza*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 245–261.
296. SIEWIERSKA-CHMAJ Anna, *Język polskiej polityki. Politologiczno-semantyczna analiza exposé premierów Polski w latach 1919–2004*, Wyd. Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2006, 2°, 166 s. + płyta CD.
297. *SITEK Piotr, *Kościół w komunikacji masowej i kulturze żywego słowa: ćwiczenia retoryczne*, Wyd. Interfejs, Cieszyn 2004.
298. SKIBIŃSKI Adam, *Perswazja etycznie neutralna? Od retoryki do meta-NLP*. w: RETORYKA I ETYKA, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowska, s. 84–92.
299. SKRZYNIARZ Ryszard, „Kazania świętokrzyskie”. *Przepowiadanie w XIII wieku*, Wyd. KUL, Lublin 2001, 2°, 202 s., 14 il., bibl., Summ., Zusammenfas.
300. SKWARA Marek, *Między kulturami: wybrane nawiązania polskie w Retoryce Teofana Prokopowicza*. w: GÓRZYŃSKI Sławomir, red., *Rhetorica. Regina Artium Scientiaequae*, s. 263–285.
301. SKWARA Marek, *Między sofistyką a neopragmatyzmem, czyli o „etyce sytuacyjnej”*. w: RETORYKA I ETYKA, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowska, s. 41–70.

302. SKWARA Marek, *O niektórych właściwościach ekfrazy. Na przykładzie poetyckiej recepcji „Szału uniesień” Władysława Podkowińskiego w wybranych utworach młodopolskich i nie tylko*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 192–210.
303. SKWARA Marek, *O polskiej retoryce w latach 1945–2003 (refleksje na marginesie bibliografii)*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 223–264.
304. SKWARA Marek, *Polska bibliografia retoryczna 1945–2003. Wybór*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 265–371.
305. SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, Wyd. Nauk. Uniw. Szczecińskiego, Szczecin 2006, 2°, 374 s., bibliogr. [Uniwersytet Szczeciński: Materiały, Konferencje, nr 73].
306. SKWARA Marek, *Struktura i sposoby argumentacji w „Kazaniu na dzień św. Katarzyny”*. *Wybrane zagadnienia*. w: KAZANIA ŚWIĘTOKRZYSKIE. *Nowa edycja, nowe propozycje badawcze*, red. Paweł Stępień, współpr. Halina Tchórzewska-Kabata, Izabela Winiarska-Górska, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2009, s. 153–166.
307. SKWARA Marek, *Tradycje nauczania retoryki w Europie i w Polsce od antyku do końca XVII wieku (wybrane zagadnienia)*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 16–44.
308. SKWAROWIE Marta i Marek, *Życie i twórczość Jerzego Laetusa Weselskiego. Przyczynek do dziejów braci czeskich na tle związków Polski i Niderlandów w XVII wieku wraz z tekstem kazania pogrzebowego*, Wyd. Naukowe Uniw. Szczecińskiego, Szczecin 2004, 4°, LXXVII + 15 s., 10 k. nlb. [seria: *Rozprawy i Studia*, t. (DLXIII) 489].
309. SMOLEŃ-WAWRZUSISZYN Magdalena, *O potrzebie retoryki we współczesnej komunikacji (uwagi na temat kształceni a słuchaczy w Podyplomowym Studium Retoryki Stosowanej w KUL)*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 118–122.
310. SŁOWNIK, *Słownik szkolny języka polskiego*, Wyd. Zielona Sowa, Kraków 2006, 4°, 576 s. [hasło: retoryka, s. 408–409; zawiera jeszcze ponad dziesięć haseł związanych z retoryką].
311. SOBCZAK Barbara, *Kształcenie retoryczne w kształceniu akademickim*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 61–68.
312. SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, Wyd. Poznańskie, Poznań 2011, 2°, 221 s., [3] nlb.

313. SOBCZAK Barbara, Halina Zgólkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, Wyd. Poznańskie, Poznań 2007, 2°, 224 s. [powtórzona po raz drugi, bo w tej części bibliografii książka została rozpisana wg autorów rozpraw].
314. SOBCZAK Barbara, Halina Zgólkowa, red., *Retoryka i etyka*, Poznań: Wyd. Poznańskie, 2009, 2°, 253 s.
315. SOSNOWSKI Leszek, *Sztuka, retoryka, fizjognomika: studium z filozofii ekspresji*, Kraków: „Collegium Columbinum”, 2010, 4°, 224 s. XXV s.
316. STANIEK Edward, wyd., *Wielcy mówcy Kościoła Starożytnego. Antologia*, Kraków 2007, Wyd. UNUM, 2°, 508 s.
317. *STASIEWICZ JASIUKOWA I., red., *Wkład jezuitów do nauki i kultury Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*, Kraków–Warszawa 2004 [omawia także kwestie nauczania, w tym retoryki w kolegiach jezuickich]
318. STELMACH Jerzy, *Kodeks argumentacyjny dla prawników*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, 8°, 108 s., bibliogr.
319. STROYNOWSKI Andrzej, *Opozycja sejmowa w dobie rządów Rady Nieustającej. Studium z dziejów kultury politycznej*, Wyd. Wyższej Szkoły Studiów Międzynarodowych, Łódź 2005, 2°, 546 s., bibl., ind. [m.in. oratorstwo, s. 211–224].

Studia Rhetorica, zob. CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red.

320. STUDIA, *STUDIA THORUNENSIO-CLASSICA, Tradycje antyczne w Polsce północnej*, Wyd. PTF, OBTA UW, Warszawa 2002, 4°, 256 s. [Acta Societatis Philologiae Polonorum, vol. IV].
321. STYKA Jerzy, *Epitalamia Sydoniusza Apollinarisa zarys poetyki*. w: MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Sapere aude*, op.cit., s. 277–292.
322. STYSZYŃSKI Marcin, *Retoryka arabska w twórczości Al-Gahiza*, Poznań: Wyd. UAM, 2008, 2°, 140 s., bibl., ind., Summary [UWAGA: tyt. także w j. arabskim; na k. tyt. jako inst. sprawcza: *Katedra Studiów Azjatyckich UAM*].
323. *SUCHOŃ Wojciech, *Prolegomena do retoryki logicznej*, Kraków 2005, Wyd. UJ.
324. SUJECKA Jolanta, *Metafory w dyskursie humanistycznym w dyskursie publicznym i w mowie potocznej*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa: 2008, 4°, 314 s.
325. SZEWCZYK Leszek, *Retoryka kaznodziejska*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 241–249.
326. SZMYTKA Rafał, *Retoryka w praktyce. Pepieren oorlog i początki propagandy. Ikonograficzne druki ulotne w Niderlandach w latach 1565–1584*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 227–244.
327. SZYMANEK Krzysztof, *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*, PWN, Warszawa 2001, 2°, 386 s. [wyd. 2, Warszawa 2004].

328. SZYMANEK Krzysztof, Krzysztof A. Wieczorek, Andrzej S. Wójcik, *Sztuka argumentacji. Ćwiczenia w badaniu argumentów*, PWN, Warszawa 2003, 2°, 150 s., tab.
329. *SZTACHELSKA Jolanta, Janusz Maciejewski, Elżbieta Dąbrowicz, red., *Teatr wymowy. Formy i przemiany retoryki użytkowej*, Wyd. Uniw. w Białymstoku, Białystok 2004.
330. ŚLĘK Ludwika, Adam KARPIŃSKI, Wacław PAWLAK, red., *Koncept w kulturze staropolskiej*, Lublin 2005, Wyd. Tow. Nauk. KUL, 2°, 360 s., 7 il. [seria: Źródła i Monografie, 289]
331. TARASEWICZ Oliwia, *Retoryczne wyposażenie wizualnej przestrzeni w komunikacji reklamowym*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 156–163.
332. TOPOLSKI Jerzy, *Wprowadzenie do historii*, wyd. 2 (dodruk), Poznań 2005, Wyd. Poznańskie, 4°, 161 s., bibl. [problemy retoryki omówione na s. 91–122; niestety uwagi są częściowo błędne].
333. *TORBUS Sławomir, *Listy św. Pawła z perspektywy retorycznej*, Legnica 2006, Wyd. Wyższego Sem. Duchownego Diecezji Legnickiej.
334. TRĘBSKA Małgorzata, *Stanisława Sarbiewskiego oddawanie panny do zakonu na tle tradycji świeckich mów weselnych*. w: CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, red., *Studia Rhetorica*, s. 245–258.
335. TRĘBSKA Małgorzata, *Staropolskie szlacheckie oracje weselne. Genologia, obrzęd, źródła*, IBL, Warszawa 2008, 2°, 496 s., bibl., ind.
336. TRYKSZA Anna, Małgorzata Medecką, *Renesans retoryki na studiach polonistycznych*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 130–142.
337. *TUSZYŃSKA Krystyna, *Dyskurs Diona z Prusy w Mowach o królestwie: Mariaż retoryki z filozofią*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2013, [seria: Filologia Klasyczna: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 30].
338. TUSZYŃSKA-MACIEJEWSKA Krystyna, *Izokrates jako twórca parenezy w prozie greckiej*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2004, 4°, 274 s., 1 nlb., streszcz. ang., grec. [seria: Filologia Klasyczna: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 27].
339. URBAŃSKI Piotr, red., *Retoryka na ambonie. Z problemów współczesnego kaznodziejstwa*, Wyd. „M”, Kraków 2003, 4°, 368 s. [seria: Redemptoris Missio, XXIII]. Nb zawiera 18 studiów, w większości analitycznych, poświęconych problemom współczesnego kaznodziejstwa w Polsce.

UWIEŚĆ SŁOWEM czyli *Retoryka praktyczna*, zob. Lichański Jakub Z., red.

340. WARCHAŁA Jacek, *Retoryka w obszarze public relations*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 272–296.
341. WASILEWSKI Jacek, *Granice retoryki. O modelu nauczania retoryki w świecie zmedializowanym*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 75–84.
342. WASILEWSKI Jacek, *Retoryka dominacji*, Warszawa 2006, Wyd. Trio, 2°, 508 s., bibl., Summ.
343. WASILEWSKI Jacek, Anna Nita, *Instrukcja obsługi tekstów. Metody retoryki*, Gdańskie Wyd. Psychologiczne, Gdańsk 2011, 2°, 328 s., płyta CD.
344. *WASILEWSKI Jacek, Adam Skibiński, *Prowadzeni słowami. Retoryka motywacji w komunikacji publicznej*, Wyd. Difin, Warszawa 2008.
345. WIERZBICKA Elżbieta, Adam Wolański, Dorota Zdunkiewicz-Jedynak, *Podstawy stylistyki i retoryki*, Warszawa 2008, PWN, 4°, 179 s.
346. WILCZEK Piotr, *Co to jest retoryka i dlaczego warto ją studiować?*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 7–13.
347. WILKOŃ Aleksander, *Dzieje języka artystycznego w Polsce. Średniowiecze*, Wyd. Uniw. Śląskiego, Katowice 2004, 4°, 207 s., bibliogr. [seria: Podręczniki i Skrypty Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 32]
348. WILKOŃ Aleksander, *Dzieje języka artystycznego w Polsce. Renesans*, Wyd. Uniw. Śląskiego, Katowice 2004, 4°, 241 s., bibliogr. [seria: Podręczniki i Skrypty Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 39]
 UWAGA: w obu tomach ważne uwagi nt retoryki, także *ars dictaminis*, oraz stylu, a ściśle pewnego fragmentu *elocutio* retorycznej, wraz z próbą charakterystyki w dawnej literaturze polskiej.
349. *WISZNIEWSKI Andrzej, *Sztuka mówienia*, Wyd. Videograf II, Katowice 2003
350. WITCZAK Krzysztof Tomasz, *Autoepitafium antyczne jako gatunek literacki (zarys problematyki)*. w: MIKOŁAJCZYK Ireneusz, red., *Sapere aude*, op.cit., s. 325–337.
351. WOJTOWICZ Witold, *Niektóre aspekty retoryczne „Prologu” Kroniki Mistrza Wincentego*. w: *SZTACHELSKA Jolanta, Janusz Maciejewski, Elżbieta Dąbrowicz, red., *Teatr wymowy. Formy i przemiany retoryki użytkowej*, op.cit., s. 41–51.
352. WOJTOWICZ Witold, *Prolog „Legendy o św. Aleksym” w kontekście współczesnych badań nad retoryką tekstu*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 211–221.

353. WOLNY-PEIRS Maja, *Język sukcesu we współczesnej polskiej komunikacji publicznej*, Wyd. Trio, Warszawa 2005, 4°, 222 s., bibl. [seria: akademia polszczyzny].
354. WORSOWICZ Monika, *O „duchu stosowności”. Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna*, Wyd. UŁ, Łódź 2013, 2°, 332 s., bibl., indeks
355. WÓJCIK Rafał, *„Opusculum de arte memorativa” Jana Szklarka. Bernardyński traktat mnemotechniczny z 1504 r.*, Wyd. UAM, Poznań 2005, 2°, 228 k., 50 k. tabl., il. [bibl., ind.].
356. WRÓBLEWSKI Witold, red., *W kręgu Platona i jego dialogów. Studies on Plato and his Dialogues*, Wyd. UMK, Toruń 2005, 2°, 340 s., 10 il., bibl.
357. ZABŁOCKI Stefan, *Od starożytności do neohellenizmu: studia i szkice*, red. Piotr Urbański, Tomasz Sapota, Wyd. Uniw. Śląskiego, Katowice 2008, 4°, 210 s.
358. * ZAKRZEŃSKI Janusz, *Gawędy o potędze słowa*, Warszawa, Of. Wyd.-Poligraf., „Adam” 2005
359. * ZALEWSKI Jan, *Epistemology of the composing process: writing in English for general academic purposes*, Wyd. Uniw. Opolskiego, Opole 2004, 2°, 209 s. [seria: Monografie: Uniwersytet Opolski, nr 336].
- 359a. * ZAŁAZIŃSKA Aneta, *Niewerbalna struktura dialogu*, Wyd. Univesritas, Kreaków 2006.
360. ZAŁĘSKA Maria, *Od retoryki do technologii dyskursu*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 171–182.
361. ZAŁĘSKA Maria, *Pogranicza dyscyplin: retoryka a językoznawstwo*. w: SKWARA Marek, red., *Retoryka w Polsce. Teoria i praktyka w ostatnim półwieczu*, op.cit., s. 11–38.
362. ZAŁĘSKA Maria, *Retoryka a językoznawstwo*. w: BARŁOWSKA Maria, Agnieszka Budzyńska-Daca, Piotr Wilczek, red., *Retoryka*, op.cit., s. 173–191.
363. ZAREBSKI Tomasz, *Od paradygmatu do kosmopolis. Filozofia Stephena E. Toulmina*, Oficyna Wyd. ATUT, Wrocław 2005, 4°, 195 s., bibl.
364. ZGÓŁKA Tadeusz, *Retoryka w szkole jako sztuka dyskursu*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy polskiej retoryki*, op.cit., s. 42–48.
365. ZGÓŁKOWA Halina, *Kompetencja retoryczna w kształceniu akademickim*. w: SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Dydaktyka retoryki*, s. 69–74.
366. ZGÓŁKOWIE Halina i Tadeusz, *Retoryka dydaktyki dydaktyka retoryczna*. w: Małgorzata Czermińska et al., red., *Polonistyka w przebudowie*, t. 1–2, Wyd. Universitas, Kraków 2005, 2°, t. 1, s. 547–555.
367. ZIEMIAŃSKI Stanisław SJ, red., *Philosophia Vitam Alere. Prace dedykowane księdzu Profesorowi Romanowi Darowskiemu SJ z okazji 70-lecia urodzin*,

Wyd. Ignatianum-WAM, Kraków 2005, 2°, 793 s., bibl., 10 il. [zawiera m.in. art. nt retoryki].

368. ZIMNY Rafał, *Kreowanie obrazów świata w tekstach reklamowych*, Wyd TRIO, Wrocław 2008, 4°, 360 s., bibl. [s. 51–58 uwagi nt związków reklamy i retoryki].

ARTICLES

369. AWIANOWICZ Bartosz, *Klasyczna teoria retoryczna a „interpretacja Biblii w Kościele”: o przekładzie dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej*, „Litteraria Copernicana” 2008, nr 2, s. 49–53, streszcz. ang.
370. AWIANOWICZ Bartosz, *Miejsce wspólne, pochwała, nagana i porównanie w „Progymnasmatach” Aftoniosa oraz w łacińskim przekładzie Rudolfa Agri- coli*, „Terminus” R. VII (2005), z. 1–2 (12–13), s. 307–310.
371. AWIANOWICZ Bartosz, *„Progymnasmata” in the theory and practice of the humanistic school from the late 15th to the mid-18th century*, „Eos” vol. 94, fasc. 2, 2007, s. 317–322.
372. AXER Jerzy, *Żywy głos wobec zapisanego słowa: kłopoty Cyserona, kłopoty Mickiewicza*, „Meander” R. 62, nr ¾, 2007, s. 239–245, streszcz. łac., ang.
373. *AXEROWA Anna, *Niespodzianki dwujęzyczności szlacheckiej Pasek jako orator*, « Pamiętnik Literacki » 2007, nr 2
374. BARŁOWSKA Maria, *Czego w oratorstwie polskim XVII wieku nie widać z perspektywy Mówcy polskiego Jana Pisarskiego?*, „Forum Artis Rhetoricae” 4 (35) 2013, 9–20.
375. BARŁOWSKA Maria, *Historia i współczesność w mowach politycznych An- drzeja Moskorzowskiego*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 93–116.
376. BARŁOWSKA Maria, *Jakub Sobieski czy Jakub Szczawiński autorem mowy na pogrzebie Andrzeja Boboli*, „Pamiętnik Literacki” 2007, nr 4, s. 155–166.
377. BARTOSZEWICZ Iwona, *Argumenty próba klasyfikacji*, « Acta Univ. Wra- tisl., Stud. Ling. » 2003, nr 22, s. 5–13.
378. BARTOSZEWICZ Iwona, *Kriterien der rhetorischen Analyse politischer Texte*, « Acta Univ. Wratisl., Stud. Ling. » 2002, nr 21, s. 5–16.
379. BARTOSZEWICZ Iwona, *Pojednanie polsko-niemieckie 1989–1995 w ujęciu lingwistycznym*, „Rozprawy Komisji Językowej WTN.” T. 29, 2003, s. 17–25.
380. BARTOSZEWICZ Iwona, *Rhetorik der deutsch-polnischen Versöhnung 1989–1995*, „Acta Univ. Wratisl., Stud. Ling.” 2001, nr 20, s. 11–29.
381. BARTOSZEWICZ Iwona, *Topoi der deutsch-polnischen Versöhnung*. w: Pe- ter Wiesinger, red, *Akten des X. Internationalen Germanistenkongresses Wien 2000...*, t. 3, Bern, 2002, s. 337–342.
382. BARTOSZEWICZ Iwona, *Über die Kunst der Rhetorik und die Heiligen Drei Könige. Die rhetorische Interpretation einer neutestamentlichen Geschichte*, „Orbis Linguarum.” 2004, nr 26, s. 281–286.

383. BENDRAT Anna, „*Imperium Zła*” Ronalda Regana oraz „*Oś Zła*” George’a W. Busha jako przykłady wykorzystywania toposu zła w kreowaniu wizerunku wroga, „*Forum Artis Rhetoricae*” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 117–132.
384. BENDRAT Anna, *Retoryka a konstituowanie się komunikacji politycznej jako nauki na przykładzie Stanów Zjednoczonych*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (11–12) 2007, s. 32–43.
385. BENDRAT Anna, *Spór jako polityczny spektakl: retoryczne actio w czasach zimnej wojny*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2 (33) 2013, 21–34.
386. BENEDIKT Antoni, *Erystyka w debatach publicznych*, „Zeszyty Naukowe. Informatyka i Administracja. Wyższa Szkoła Zarządzania i Informatyki „Copernicus” we Wrocławiu”, 2007, nr 1, s. 21–30.
387. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Mirosława Korolki syntezy i refleksje retoryczne*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2006, nr 1, s. 107–110.
388. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Progymnasmata i afekty w Prusowskiej teorii dzieła literackiego*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 4 (35) 2013, 36–41.
389. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Retoryczność reportażu historycznych*, „*Forum Artis Rhetoricae*” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 161–168.
390. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Środki perswazyjne i stylistyka argumentacji w gatunkach publicystycznych*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 3–4 (5–6) 2005, s. 7–23.
391. BOGOŁĘBSKA Barbara, *The persuasion in the press genres of politicians’ statements*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2011: 27.
392. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Współczesne polskie badania nad retoryką i jej zastosowaniami*, „*Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica*», z. 7, t. 1, 2005, s. 5–14.
393. *BOGOŁĘBSKA Barbara, *Współczesne realizacje stylowo-gatunkowe toposu panegirycznego*, „*Stylistyka*” t. XIII, 2004, s. 267–276.
394. B’RLIEVA Slavia, *Za slovata na Grigiruj Camblak, proiznesenii pred s’bora v Konstanc*, „*Południowo-słowiańskie Zeszyty Naukowe*”, z. 2, 2005, s. 71–80 (str. w jęz. ros.).
395. *BRZÓZKA Alina, *Wychowawczy walor retoryki klasycznej*, „*Zeszyty Społeczne KIK*”, R. XIV, 2006, nr 14, s. 201–208.
396. BRUD Sławomira, *Topika wstępu i zakończenia mowy perswazja czy manipulacja* „*Meander*” 2005, nr 4, s. 460–467.
397. BUCKLEY Irena, *La topique chretienne dans le discours politique contemporain lithuanien*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 1–2 (8–9) 2007, s. 64–73.
398. BUDZYŃSKA Katarzyna, Andrzej Nowacki, Joanna Skulska, *Argumenty, diagramy i Araucaria-PL*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 1–2 (20–21) 2010, s. 73–95.
399. BUDZYŃSKA Katarzyna, Magdalena Kacprzak, *Projekt ArgDiaP*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 1–2 (20–21) 2010, s. 150–155.

400. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Debaty konkursowe i telewizyjne debaty przedwyborcze problem dispositio w dwóch realizacjach gatunkowych*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011, s. 137–153.
401. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Erystyka i spór aplikacje i interpretacje*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (32) 2013, 7–20.
402. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Konstrukcja sporu a środki dowodzenia w wielkich telewizyjnych debatach przedwyborczych*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (32) 2013, 18–33.
403. BUDZYŃSKA-DACA Agnieszka, *Taktyka mutatio controversiae i sposoby jej realizacji na przykładzie debat przedwyborczych*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (18–19) 2009, s. 24–51.
404. BUJAK-LECHOWICZ Jolanta, *Dawny i współczesny obraz mówcy w świetle semantyki kognitywnej*, „Studia i Materiały Polonistyczne” t. 8, 2008, s. 271–278.

BULANDA Anna, zob. też BENDRAT Anna

405. BULANDA Anna, *Retoryka przemówień inauguracyjnych prezydentów amerykańskich XX wieku*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 106–125.
406. CATTANI Annalisa, *Argumentative mechanism in advertising*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3 (26) 2011
407. CHOPTIANY Michał, Wojciech Ryczek, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa Retoryka dawna, UJ, Kraków, 16–17 marca 2009*, „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 71–81.
408. CICHOCKA Helena, *Dionizjusz z Halikarnasu a retoryka (O dawnych mówcach)*, „Terminus”, R. VII (2005), z. 1–2 (12–13), s. 53–69.
409. CICHOCKA Helena, *Z problemów rekonstrukcji traktatu Dionizjusza z Halikarnasu Peri mimeseos (Polemika M. Heatha z K.S. Sacksem)*, „Meander” 1–2 (2004), s. 27–34.
410. CONNOR Ulla, *Contrastive rhetoric: development and challenges*, „Studia Anglica Posnaniensia” vol. 33, 1998, s. 105–116.
411. CYGANOK Olga, *Retoryki ukraińskie XVIII wieku o tłumaczeniu*, „Forum Artis Rhetoricae” 4 (35) 2013, 21–35.
412. CYRUL, Wojciech, *Topika i prawo (krytyczna analiza topicznej wizji dyskursu prawnego)*, „Państwo i Prawo”, R. 59, z. 6, 2004, s. 47–54.
413. CZARNECKA Katarzyna, *Uwagi o wizerunku współczesnego mówcy*, „Studia Językoznawcze” 2003, t. 2, s. 65–75, streszcz. w jęz. niem.
414. *CZARNECKA Katarzyna, *Warsztaty twórczego pisania jako zadanie retoryczne*, „Napis”, seria 9, 2003, s. 237–245.

415. CZERENKIEWICZ Michał, *Panegiryzm na sesji rady miejskiej: laudacja dla honorowego obywatela*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 201, s. 47–53.
416. DĘBOWSKA Kamila, *Model pragmadialektyczny a rozumowanie abdukcyjne*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 96–124.
417. DOBROSIELSKI Marian, *Logika a retoryka*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 13–28.
418. DOMAŃSKA-GRUSZKA Jolanta, *Rhetorique des figures et rhetorique des conflits: entre stylistique et argumentation*, «Studia Romanica Posnaniensia» vol 34, 2007, s. 43–52, streszcz. ang.
419. DRONG Leszek, *Retoryczny charakter interpretacji (na przykładzie literaturoznawstwa)*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 21–31.
420. DRONG Leszek, *Szeherezada w archiwum dziejów. O metafikcji historiograficznej Salmana Rushdiego z perspektywy retoryki dionizyjskiej*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 43–56.
421. DYKA Zbigniew, *Kompetencje retoryczne prawnika. Wykład*, „Palestra” R. 53, nr 9/10, 2008, s. 152–161.
422. ELSNER Jaś, *Patrzeć i mówić: ekfrazja w ujęciu psychoanalitycznym*, „Konteksty”, R. 60, nr 1, 2006, s. 68–81 (str. w jęz. ang.).
423. GAJ Beata, *Chymiatrica oscula (chemiczne pocałunki), czyli o łacińskiej XVII-wiecznej prozie naukowej na przykładzie Śląska*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 44–61.
424. GAJ Beata, *Historia togata, czyli sposoby uprawiania historii na dawnym Śląsku*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 57–70.
425. GAJ Beata, *Larva historica, czyli o przemianach roli retoryki w kulturze siedemnastowiecznego Śląska*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011, s. 39–46.
426. *GAŁKOWSKI Artur, *Argomentazione idee, problemi, interrogativi*, «Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica», 2005, z. 45, s. 3–29.
427. *GLANC M., M. Wójciuk, *Retoryka prawnicza teoria i praktyka*, „Palestra” 2010, nr 3, s. 208–211.
428. GŁOWAŁA Michał, *Sztuka pochwały*, „Theologica Wratislaviensia”, t. 1, 2006, s. 61–77 (str. w jęz. ang.).
429. GORZKOWSKI Albert, *Qui legit, intelligat: refleksje o retorycznych modelach lektury w kulturze i literaturze dawnej*, „Pamiętnik Literacki” 2003, z. 1, s. 5–24.
430. GORZKOWSKI Albert, *Ut pictura verba...: zagadnienie unaoczniania w retoryce starożytnej i wczesnonowożytnej*, „Pamiętnik Literacki” 2001, z. 2, s. 37–59.
431. GRABIEC Bogusława, *Scjentyzacja jako strategia perswazyjna w reklamach kosmetyków do twarzy*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 125–139.

432. GRZEGORZEWSKA Małgorzata, *W obronie własnej: o strategiach przekonania i praktykach zwodzenia w wykładach renesansowej retoryki i poetyki* („*The art of rhetorique*” Thomasa Wilsona i „*The art of poetry*” Georga Puttenham), „*Odrodzenie i Reformacja w Polsce*” t. 43, 1999, s. 29–46 (str. w jęz. ang.).
433. GRZEGORZEWSKI Krzysztof, *Retoryka ataku i obrony w wybranych programach telewizyjnych na przykładzie tzw. „afery taśmowej” i „seksafery”*, „*Acta Universitatis Lodzensis, Folia Litteraria Polonica*”, z. 11, 2008, s. 365–374, streszcz. niem.
434. GRZEGORZEWSKI Krzysztof, *Rhetorical strategies of self-presentation: Zbiorniew Ziobroś televised statements in the years 2008–2009*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2011: 27.
435. GRZEGORZEWSKI Krzysztof, *Rola retoryki w bieżącym sporze polityczno-historycznym (na przykładzie programów TV poświęconych dyskusji wokół książki SB a Lech Wałęsa)*, „*Forum Artis Rhetoricae*” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 169–186.
436. GRZELKA Monika, *Retoryczny charakter polemiki*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3 (34) 2013, 20–28.
437. HASKINS Ekaterina, *Religion, Cultural Memory, and the Rhetoric of National Identity in Russia*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 1–2 (8–9) 2007, s. 49–63.
438. HECK Dorota, *Retoryka a stylistyka literaturoznawczych tekstów naukowych. Rekonesans*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (11–12) 2007, s. 8–20.
439. HORDECKI Bartosz, *O roli retoryki i erystyki w kształceniu kultury politycznej Polaków*, „*Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*”, t. 4, 2009, s. 39–52, streszcz. ang.
440. IŻYKOWSKA Ewa, *Sztuka przemawiania (rozmowę prowadził Tadeusz Pulcyn)*, „*Pastores*” nr 2, 2004, s. 76–80.
441. JABŁOŃSKI Arkadiusz, *Znaczenie retoryki dla współczesnej teorii społecznej*, „*Zeszyty Naukowe KUL*”, R. 51, nr 1, 2008, s. 3–18, streszcz. ang.
442. JAKÓBCZYK Małgorzata, *Fotograficzne kłamstwo czyli o perswazji w fotografii*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3 (26) 2011
443. JAKÓBCZYK Małgorzata, *Zastosowanie argumentu z autorytetu w tekstach reklamowych i w dyskursie naukowym*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (11–12) 2007, s. 109–124.
444. JAKÓBCZYK Małgorzata, *Szach mat wydatkom, czyli o perswazji we włoskich reklamach o tematyce ekonomicznej*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (18–19) 2009, s. 52–81.
445. JANOWSKA Aneta, *Sztuka przemawiania i jej rola w kreowaniu wizerunku mówcy*, „*Prace i Materiały ISM*”, 2004, nr 31, s. 195–217 (bibl.).

446. JARMOŁOWICZ Ewa, *Czynienie rzeczy za pomocą zachowań niewerbalnych nastawionych na interpretację*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 59–72.
447. JULKOWSKA Violetta, *Retoryka przemówień wojennych Winstona Churchilla. Sztuka nadawania sensu wydarzeniom historycznym*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 41–58.
448. KAMPKA Agnieszka, *Interesujący, dowcipny, zajęty polityk bloger*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (18–19) 2009, s. 4–23.
449. KAMPKA Agnieszka, *Jesteśmy z innego podwórka polityczni przeciwnicy o sobie*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 26, s. 59–77.
450. KAMPKA Agnieszka, *Retoryka wizualna. Perspektywy i pytania*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (24) 2011, s. 7–23.
451. KAMPKA Agnieszka, *Retoryka wizualna w sporach*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 61–85.
452. KAMPKA Agnieszka, *Spójność i ciągłość tożsamości retoryczne strategie w sporach politycznych*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 71–84.
453. KAMPKA Agnieszka, *W poszukiwaniu właściwych słów mowy pogrzebowe po katastrofie smoleńskiej*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 6–20.
454. KANIA Marcin, *Katolicyzm w mediach trzy retoryki*, „Studia Medioznawcze/ Media Studies”, vol. 2 (21) 2005, s. 50–56.
455. KAPUŚCIŃSKA Anna, *Retoryczne i ideowe aspekty topiki krajobrazu epickiego w poezji Aureliusza Prudencjusza Klemensa*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 126–146.
456. KARZEWski Daniel, *Public speaking as a type of discourse in teacher education*, „Linguo-didactica”, t. 9, 2005, s. 77–84.
457. KARWOWSKA Anna, *Tego lata nosi się kolor żółty. Perswazja dotycząca mody damskiej w Internecie*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (18–19) 2009, s. 82–113.
458. KASPEROWICZ Ryszard, *„Mocą wewnętrznej retoryki”: Shaftesbury i jego idea krytyki kultury na przykładzie „Soliloquy, or an Advice to an Author”*, „Wiek Oświecenia” 2005: 21, s. 11–30.
459. KLESZCZ Ryszard, *Perelman o argumentacji filozoficznej*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008.
460. KLESZCZ Ryszard, *Teoria argumentacji, filozofia, logika. Uwagi o teorii Chaima Perelmiana*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 106–125.
461. KLOCH Zbigniew, *Mowa i ołtarz: o znaczeniach wystąpień publicznych w dzisiejszej kulturze na przykładzie wypowiedzi papieża Benedykta XVI w Auschwitz-Birkenau*, „Pamiętnik Literacki” R. 100, 2009, z. 2, s. 145–156.

462. *KŁOSIŃSKA Katarzyna, *Elementy retoryki romantycznej i retoryki liberalnej w polskich tekstach politycznych po 1989 roku*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, 2003, z. 59, s. 125–137.

KŁOSIŃSKA Katarzyna, see MOSIOŁEK-KŁOSIŃSKA Katarzyna

463. KOŁODZIEJ Piotr, *Primum non nocere...: kształcenie umiejętności retorycznych w liceum*, „Nowa Polszczyzna”, nr 5, 2004, s. 3–15.
464. KORPANTY Katarzyna, *Jan Sebastian Bach i retoryka: analiza retoryczno-muzyczna kantaty Sehet, wir gehn hinauf gen Jerusalem BWV 159*, „Młoda Muzykologia” 2008, s. 36–61.
465. KOSTRO Monika, Krystyna Wróblewska-Pawlak, *Między kurtuazją a deprecją. Formy adresatywne jako środek retoryczny w polemicznym dyskursie politycznym*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 26, s. 37–58.
466. KOSZOWY Marcin, *Logika nieformalna i teoria argumentacji inicjatywa wydawnicza w Polsce*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 125–149.
467. KOWALEWSKA Maria, *Retoryka na lekcjach języka polskiego: (z doświadczeń praktyka)*, „Wychowawca”, nr 2, 2006, s. 24–25.
468. KOZAK Piotr, *Od retoryki do estetyki*. „Aesthetica” Alexandra Gottlieba Baumgartena, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (26) 2011
469. KRUSZYŃSKA Agnieszka, *Retoryka a godzenie historii ze współczesnością (przykład przemówienia Andrzeja Szczypiorskiego)*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 149–160.
470. KRUSZYŃSKA Agnieszka, *Świętość jako kategoria argumentacyjna. Tradycja hagiografii średniowiecznej literaturze współczesnej*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 34–47.
471. KUŚ Agnieszka, *Między retoryką a action directe argumentacja historyczna w programie Veneto Serenissimo Governo*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 85–92.
472. KWAŚNIEWSKI Krystian, *Znachorzy czy smakosze literatury? O sporze między Manfredem Kridlem a Stefanem Kołaczekowskim*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 29–46.
473. KWATERSKA Kinga, „Orgiastyczne piętno tańca”. *Analiza ballady Świdryga i Midryga Bolesława Leśmiana metodą retorycznej krytyki metafor*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (22–23) 2010, s. 6–31.

KWATERSKA Kinga, see DOBROWOLSKA Kinga

474. LEHMAN Iga Maria, *Kontrastowe konwencje retoryczne w polskich i amerykańskich tekstach akademickich*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (33) 2013, 68–80.

475. LEWANDOWSKI Sławomir, *Topika i topiki prawnicze*, „Palestra” R. 52, nr 1/2, 2008, s. 9–17, streszcz. ang.
476. LEWIŃSKI Piotr, *Wybrane koncepcje współczesnej teorii argumentacji*, „Seminarium Naukowe Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” t. 7, 2008, s. 27–33.
477. LICHAŃSKI Jakub Z., *Chaim Perelman i jego znaczenie dla badań nad retoryką. Próba podsumowania*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 5–12.
478. LICHAŃSKI Jakub Z., *From Academia Istropolitana to the Jagiellonian University. History of Rhetoric in Hungary, Slovakia, Bohemia and Poland in the 14th and 15th century*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 27, s. 5–12.
479. LICHAŃSKI Jakub Z., *Kazania Świętokrzyskie aspekt retoryczny*, „Z badań nad książką i księgozbiorem historycznymi” t. 4, 2010, (fakt. 2011), s. 37–49.
480. LICHAŃSKI Jakub Z., *Krytyka retoryczna. Wprowadzenie do metody*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” R. 54, z. 2 (108) 2011, s. 267–301.
481. LICHAŃSKI Jakub Z., *Miejsca wspólne perspektywa polska. Przegląd problemów i prolegomena dalszych badań*, „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 24–58.
482. LICHAŃSKI Jakub Z., *Organizacje retoryczne czyli retoryka zinstytucjonalizowana. Glosy na dziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Retorycznego*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (22–23) 2010, s. 32–39.
483. LICHAŃSKI Jakub Z., *Quintilian vs. Perelman. Jedna czy wiele teorii retoryki oraz problemy argumentacji*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 36–48.
484. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka a historiografia: prolegomena i glosy*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 7–24.
485. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka a/i media: próba określenia pól wspólnych*. w: *Styl Dyskurs Media*, red. Barbara Bogolebska, Monika Worsowicz, Łódź: Wyd. Uniw. Łódzkiego, 2010, s. 383–395.
486. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka i ekonomia*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s. 60–75.
487. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka i literatura [na przykładzie Cypriana Norwida W Weronie]*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (2) 2004, s. 11–26.
- 487a. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka i polityka: sir Bertrand Russell i ... retoryka — analiza pewnego przykładu*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (29) 2012, 22–30.
488. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka, retoryczność i badania literackie. Wyjaśnienie pewnych nieporozumień i przedstawienie metody badawczej*, „Przegląd Humanistyczny” nr 5/6, 2006, s. 251–266.

489. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka sporu a model rozumowania Karneadesa*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (32) 2013, 7–17.
490. LICHAŃSKI Jakub Z., *Retoryka w Polsce analiza bibliografii oraz określenie stanu i kierunków badań. Próba podsumowania*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 73–83.
491. LICHAŃSKI Jakub Z., „*Theology of liberation*” and its Tradition in Poland Church, Politics, and Rhetoric in 1981–1989, „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (8–9) 2007, s. 74–83.
492. LOREK Piotr, *Retoryczna dispositio I Listu do Tessaloniczan Pawła z Tarsu*, „Rocznik Teologiczny” t. 50, nr ½, 2008, s. 55–65, streszcz. ang.
493. MACHAJ Mateusz, Jan Lewiński, *Od metody do retoryki*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s. 35–59.
494. MACIEJEWSKI Marcin, *Pragmalingwistyczne aspekty argumentowania*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 63–76.
495. MACIEJEWSKI Marcin, *Rola kompetencji retorycznej w kształceniu i pracy tłumacza*, „Rocznik Przekładoznawczy” t. ¾, 2007/2008, s. 283–296, streszcz. ang.
496. MARIN Noemi, *From Banned Rhetoric to Public Legitimacy: Religion and National Discourse in Post-Communist Romania*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (8–9) 2007, s. 30–48.
497. MICHAŁOWSKA Teresa, *Klucz semiotyczny: teoria i twórczość literacka w średniowieczu*, „Pamiętnik Literacki”, R. XCVII, z. 3, 2006, s. 29–54 (str. w jęz. ang.).
498. MIELCZARSKI Cyprian, *Dziedzictwo klasycznej sofistyki i kultura współczesna*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 26, s. 7–26.
499. MIERZEJEWSKI Marcin, *Argumentacja w Internecie. Wybrane elementy stylistyki argumentacji w hipertekście*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 12–20.
500. MIŁKOWSKA-SAMUL Kamila, *Retoryka w Internecie. O zastosowaniu retoryki do analizy zjawisk komunikacyjnych w Sieci na przykładzie serwisów plotkarskich*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 59–72.
501. MODRZEJEWSKA Ewa, *Dziennikarz odtwórca czy twórca sporu politycznego? O taktykach argumentacyjnych w prasowych doniesieniach poświęconych polityce*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (32) 2013, 54–79.
502. MOKRZAN Michał, *Hiperbola, praeteritio i emfaza. Retoryka sporu wokół polityczności w polskiej antropologii*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 47–60.
503. MOKRZAN Michał, *Z antropologii retoryka: etnologiczne refleksje na marginesie „Przedsięwzięcia postmodernistycznego”*, „Zeszyty Etnologii Wrocławskiej”, nr 1, 2005, s. 67–75 (str. w jęz. ang.).

504. MOLEK-KOZAKOWSKA Katarzyna, *Sprawozdanie z konferencji Rhetoric as equipment for living*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 99–103.
505. NADOLSKA-MĘTEL Ewa, *Metoda retoryczna w badaniach nad dramatem*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 87–103.
506. NERCZUK Zbigniew, *Retoryczność platońskiej „Obrony Sokratesa”*, „Studia Antyczne i Mediewistyczne”, t. 3, 2005, s. 43–48 (str. w jęz. niem.).
507. NERCZUK Zbigniew, *Traktat „Przeciw retorom” Sekstusa Empiryka*, „Studia Philosophica Wratislaviensia”, vol. 1, fasc. 1, 2006, s. 135–147.
508. NIEZNAŃSKI Edward, *„Logos” retoryki sądowej Arystotelesa*, „Myśl Ekonomiczna i Prawna”, nr 3, 2006, s. 173–190 (str. w jęz. ang.).
509. NOWASZCZUK Jarosław, *Budowa wypowiedzi w ujęciu „Retoryki” Filipa Kallimacha*, „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 6–23.
510. *NOWASZCZUK Jarosław, *Kompozycja wypowiedzi w ujęciu greckiej szkoły retorycznej*, w: „Roczniki Humanistyczne” LIV–LV/2006–2007, s. 241–262.
511. *NOWASZCZUK Jarosław, *Kompozycja wypowiedzi w ujęciu rzymskiej szkoły retorycznej*, w: „Colloquia Theologica Ottoniana” I/2007, s. 95–118.
512. OBREMSKI Krzysztof, *Stalin, panegiryści i prawo przechodzenia zmian ilościowych w jakościowe*, „Pamiętnik Literacki” R. XCVIII, 2007, z. 3, s. 123–136.
513. OLCZYK Tomasz, *My, oni i wirtualne światy telewizyjnej reklamy politycznej*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 26, s. 99–117.
514. OLESZCZAK Dorota, *Libertyńska lektura starożytnych. Między interpretacją a manipulacją*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 24–33.
515. OLESZCZAK Dorota, *Retoryka wystąpień Leszka Millera prolegomena do analizy*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 35–40.
516. ORNATOWSKI Cezar M., *The Idea of Politics in „Political” Rhetoric*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 27
517. ORNATOWSKI Cezar M., *Raport z konferencji Retoryka w społeczeństwie, Uniwersytet Leiden, Holandia, 21–23 stycznia 2009*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (18–19) 2007, s. 161–163.
518. ORNATOWSKI Cezar, *Rhetoric and Science: Oxymoron or Tautology*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1(7) 2006, s. 7–34 [analiza najnowszych tendencji w badaniach relacji: retoryka a nauka].
519. ORNATOWSKI Cezar, *Rhetoric, Religion, and Politics in the Talks between the Church and the Authorities in Poland, 1980–1989*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (8–9) 2007, s. 6–29.
520. *OSTAFIŃSKI Witold, *O sposobie obrazowania w świętokrzyskich kazaniach radiowych*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, R. LVII, 2004, nr 4, s. 261–276.
521. OZÓG Kazimierz, *Retoryka współczesnych ulotnych tekstów wyborczych*, „Zesz. Nauk. WSP Rzeszów, Językoz.” Z. 6, 2001, s. 41–50.

522. PARTYKA Joanna, *Etymon i emocje: uczone spory wokół najstarszego języka świata*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 9–19.
523. PARTYKA Joanna, *Tradycja antyczna jako argument w polemice z wrogami Rzeczypospolitej*, „Forum Artis Rhetoricae” 26: 2011, s. 27–36.
524. PAWLAK-HEJNO Elżbieta, *Kryminalny powrót do przeszłości zabiegi retoryczne w retro-opowieściach Marcina Wrońskiego*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011
525. PAWLIKOWSKI Tomasz, *Osobowość, charakter oraz umiejętności zawodowe predysponujące do uprawiania retoryki według „Institutiones oratoriae” Marka F. Kwintyliana*, „Parerga”, t. 2, 2006, s. 119–133.
526. PIETRZAK Małgorzata, *Możliwości interpretacyjne i wykonawcze poezji Konstandinosa Kawafisa*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (2) 2004, s. 27–44.
527. PIETRZAK Małgorzata, *Problemy argumentacji tekstu artystycznego w realizacji poza artystycznej na przykładzie „Boskiej Komedii” Dantego*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 48–64.
528. PIETRZAK Małgorzata, *Współczesny odbiorca w świecie retoryki, kultury i sztuki. Rola teatru w budowaniu świadomości retorycznej odbiorcy*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 21–34.
529. PIETRZAK-Thébault Joanna, *Na progu nowoczesności. Renesansowa sztuka mnemotechniczna na przykładzie Dialogu o pamięci Lodovica Dolce*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (24) 2011, s. 25–46.
530. PIKOR Wojciech, *Analiza retoryczna: od egzegezy do katechezy*, „Katecheta”, R. 52, 2008, nr.6, s. 11–20.
531. PLANETA Paweł, *Chaos w globalnej sieci perswazji*, „Zeszyty Prasoznawcze”, R. XLV, nr 3–4, s. 43–64 [omawia m.in. zagad. perswazji w propagandzie, także z wykorzystaniem internetu].
532. PINDEL Roman, *Nowa retoryka w ujęciu Chaima Perelmana oraz Lucie Olbrechts-Tyteca w kontekście badania tekstu biblijnego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 2003, t. 36, z. 2, s. 414–436, streszcz. w jęz. niem.
533. *PŁACHCIŃSKA Krystyna, *Oracje z „Odprawy posłów greckich” w świetle mów sejmowych z czasów Jana Kochanowskiego*, „Pamiętnik Literacki” 2006, z. 4.
534. PODBIELSKI Henryk, *Hermogenes z Tarsu: starożytny, renesansowy i obecny wizerunek jego postaci*, „Symbole Philologorum Posnaniensium Graece et Latinae” vol. 18, 2008, s. 197–206, streszcz. ang.
535. RAUBO Grzegorz, *„Ars dissimulandi” albo o sztuce maskowania się wielkich statystów, filozofów i uczonych w epoce baroku*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka” t. 14/15, 2008, s. 183–196.

536. *REJTER Artur, *Miejsce retoryki we współczesnej komunikacji: zarys problematyki*, „*Język Polski*”, R. LXXXV, 2005, z. 2, s. 116–123.
537. ROSIŃSKA Agnieszka, *Językowy obraz pojęcia mężczyzna w reklamach prasowych*, „*Studia Medioznawcze/Media Studies*”, vol. 4 (14) 2003, s. 62–73.
538. RUDNICKA Ewa, *Recepcja mechanizmów myślenia argumentacyjnego w mikrostrukturze opracowań leksykograficznych*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 1–2 (3–4) 2005, s. 77–105.
539. RYPEL Agnieszka, *Retoryka a paradygmaty kulturowe, mity i programy komunikacji społecznej (na przykładzie dyskursu edukacyjnego)*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (18–19) 2009, s. 114–143.
540. RZEPECKA Marta, *Perswazja w pożegnalnym przemówieniu prezydenta Richarda Nixona*, „*Forum Artis Rhetoricae*” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 133–148.
541. RZEPECKA Marta, *Ronald Regan: język i ideologia*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2 (33) 2013, 35–50.
542. SEROCZYŃSKI Grzegorz, *Językowe środki perswazji w kazaniach kardynała Stefana Wyszyńskiego* „*Prace Filologiczne*”, tom I, 2005, s. 125–141.
543. SIEROTOWICZ Tadeusz, *Aut Caesar aut nihil. Galileuszowe ćwiczenia z retoryki*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 3–4 (11–12) 2007, s. 62–82.
544. SIWIERSKA-CHMAJ Anna, *Ojczyzna, naród, społeczeństwo funkcjonowanie terminów w exposé premierów Polski w latach 1919–2001*, „*Studia Medioznawcze Media Studies*”, vol. 4 (14) 2003, s. 74–96.
545. SKIBICKI Marcin, *Elocution dans la publicite francaise contemporaine: cas de figures de sens*, „*Studia Romanica et Lingustica Thorunensia*”, vol. 4, 2004, s. 109–120 (str. w jęz. pol.).
546. SKOVORODIKOV Aleksander P., *O klasyfikacji ritoriceskich priemov*, „*Stylistyka*” t. 14, 2005, s. 103–119, streszcz. ang.
547. SKWARA Marek, *„Nieartystyczne” sposoby perswazji w polskich oracjach pogrzebowych z XVII wieku*, „*Forum Artis Rhetoricae*”, 3–4 (5–6) 2005, s. 65–86.
548. SMORAĞ-RÓŻYCKA Małgorzata, *Retoryka uniwersalny język sztuki świata śródziemnomorskiego*, „*Portolana*” vol. 3, 2007, s. 163–177, streszcz. ang.
549. SOBCZAK Barbara, *Retoryka pojednania*, „*Forum Artis Rhetoricae*” 2 (33) 2013, 51–67.
550. SOKOŁOWSKA Katarzyna, *Elementy retoryki w hagiografii Floriana Jaroszewicza „Matka świętych Polska”*, „*Poznańskie Studia Teologiczne*”, t. 16, 2004, s. 265–281.
551. SOKOŁOWSKI Mikołaj, *Mowy pogrzebowe wygłoszone z powodu śmierci Adama Mickiewicza wobec tradycji gatunku*, „*Pamiętnik Literacki*”, R. XCVI, 2005, z. 4, s. 123–141.

552. SOŁTYS Andrzej, *O właściwą interpretację klasycznego pojęcia retoryki*, „Studia Sandomierskie”, t. 12, z. 1, 2005, s. 79–90.
553. SOŁTYSIAK Marek, *Etyka jako retoryka dobra: arystotelesowskie korzenie filozofii praktycznej Hansa-Georga Gadamera*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie” t. 12, 2006, s. 169–185.
554. SPIERALSKA Beata, *„Musimy się porozumieć” monolog Bérengera w „Niepłatnym mordercy” E. Ionesco*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (2) 2004, s. 45–55.
555. STARNAWSKI Bartłomiej, *Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum...? Retoryka jako wyzwanie rzucone literaturoznawstwu. Szkic warsztatowy*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011, s. 113–136.
556. STRADOMSKI Jan, *Sztuka oratorska w służbie idei zjednoczenia Kościoła w utworach przedstawicieli hierarchii prawosławnej w I. Rzeczypospolitej*, „Południowosłowiańskie Zeszyty Naukowe”, z. 2, 2005, s. 81–94 (str. a jęz. ros.).
557. STYSZYŃSKI Marcin, *Środki retoryczne w emocjonalizacji konfliktu syryjskiego*, „Forum Artis Rhetoricae” 3 (34) 2013, 86–98.
558. STYSZYŃSKI Marcin, *Wpływ klasycznej retoryki arabskiej na współczesne społeczeństwo*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (18–19) 2009, s. 144–160.
559. STYSZYŃSKI Marcin, *Wykorzystanie tradycyjnej symboliki we współczesnej kulturze arabskiej*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011, s. 99–111.
560. SULIMA Roch, *Słowo mówione w audiowizualnym świecie*, „Literatura Ludowa” R. 49, nr 6, 2005, s. 15–25, streszcz. ang.
561. SZABELSKA Hanna, *Metamorfozy toposu Arystotelesowej <obscuritas>. O filozoficznych i teologicznych koneksjach retoryki renesansowej*, „Terminus”, R. VII (2005), z. 1–2 (12–13), s. 141–173.
562. SZEWCZYK Leszek, *Retoryka we wspólnocie Kościoła*, „Civitas Mentis”, 2007, t. 2, s. 253–264, streszcz. niem., ang.
563. SZCZEPANOWSKA Irena, *Retoryka konotacje pojęcia we współczesnej publicystyce i naukach humanistycznych*, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 2, 2002, s. 157–181.
564. *SZTAJER Sławomir, *How is religious discourse possible? The constitutive role of metaphors in religious discourse*, „Lingua ac Communitas”, 2006, nr 16, s. 49–54.
565. SZWAT-GYŁYBOWA Grażyna, *Mnemotechnika Petyra Dynowa*, „Południowosłowiańskie Zeszyty Naukowe”, z. 2, 2005, s. 139–150 (str. w jęz. ang.).
566. TARASEWICZ-GRYT Oliwia, *Facebook jako przykład retoryki uczestnictwa*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 46–58.

567. TARASEWICZ-GRYT Oliwia, *Przeszłość jako konstrukt kulturowy. Obraz rewolucji i komunizmu w służbie perswazji*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011, s. 61–77.
568. TARASEWICZ-GRYT Oliwia, *Homo seriusus i homo rhetoricus w dyskursie politycznym. Strategie argumentacyjne Janusza Palikota i jego oponentów*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 26, s. 79–98.
569. TORBUS Sławomir, *Listy św. Pawła w retorycznej kulturze antyku*, „Theologica Wratislaviensia”, t. 1, 2006, s. 11–18 (str. w jęz. Ang.).
570. TRYKSZA Anna, *Polityka about politics and politicians. The rhetoric of journalism*, „Forum Artis Rhetoricae” 2011: 27
571. TRYSIŃSKA Magdalena, *Rytualne zachowania komunikacyjne w języku polityków czyli o powitaniach i pożegnaniach (na przykładach rozmów prowadzonych w TV i Internecie)*, „Przegląd Humanistyczny” nr 3, 2004, s. 103–113.
572. WIERZBICKA Elżbieta, *Argumentacja erystyczna w tekstach naukowych*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 97–108.
573. WIĘCKIEWICZ Marta, *Spory internetowa flame wars uwarunkowania i cechy*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (32) 2013, 80–96.
574. WOJCZYŃSKA Anna, *Co by tu Państwu dziś nieciekawego powiedzieć”... , czyli o niektórych polonistycznych sposobach na oczarowanie studenta*, „Kształcenie Językowe” t. 7, 2008, s. 95–106, streszcz. ang.
575. WOJTOWICZ Witold, *Między oralnością a pismem. Kilka uwag o staropolskiej „Legendzie o św. Aleksym”*, „Pamiętnik Literacki” R. XCVIII, 2007, z. 2, s. 185–206.
576. WOLEŃSKI Jan, *Sens retoryczny pojęć metalogicznych*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 6–21.
577. WOLSZA Janina, *Retoryka w „Dziejach” Polibiusza opisy bitew morskich*, „Meander” 1995, nr ¾, s. 95–106.
578. WORSOWICZ Monika, *Kategoria stosowności w kontekście blogów internetowych*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 34–45
579. WÓJCIUK Monika, *CNN effect jako narzędzie oddziaływania na masowego odbiorcę*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (20–21) 2010, s. 21–33.
580. *Wyzwania współczesnej kultury wobec retoryki wielogłos*, „Forum Artis Rhetoricae” 25: 2011, s. 15–37.
581. ZABŁOCKI Stefan, *Retoryka klasyczna a retoryka manieryzmu*, opr. Piotr Urbański, „Scripta Classica”, vol. 3, 2006, s. 112–122 (str. w jęz. niem. i ang.)
582. ZAŁĘSKA Maria, *Argumentacja z perspektywy lingwistyki i retoryki*, „Forum Artis Rhetoricae”, 1–2 (3–4) 2005, s. 49–62.

583. ZAŁĘSKA Maria, *Meta-teksty, metahistoria i retoryka*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 25–42.
584. ZAŁĘSKA Maria, *Refutacja retoryczna a falsyfikacja w nauce*, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 83–96.
585. ZAŁĘSKA Maria, *‘Retoryka’ a ‘rytuał’: między znaczeniem neutralnym a konotacją negatywną*, „Forum Artis Rhetoricae” 2004: 1, s. 5–11.
586. ZAŁĘSKA Maria, *Zastosowania Nowej Retoryki w badaniach nad komizmem*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 47–62.
587. ZAŁAZIŃSKA Aneta, *Niewerbalne znaki sporu gesty i inne zachowania towarzyszące mowie jako semiotyczne elementy konstytuujące i wyrażające spór*, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (32) 2013, 34–53.
588. *ZAPOLSKA Anna, *Slogan forma medialnej retoryki*, „Edukacja i Dialog” 2005: 4.
589. ZAWISZA Artur, *Sposoby argumentacji w środowisku sejmowych komisji śledczych*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 104.
590. ZEIDLER Kamil, *O dopuszczalności stosowania sposobów erystycznych w postępowaniu sądowym*, „Palestra”, R. 49, nr 7/8, 2004, s. 119–130.
591. ZGÓŁKA Tadeusz, *Retoryka bez uprzedzeń: Stanisławowi Bortnowskiemu w odpowiedzi*, „Polonistyka” nr 5, 2002, s. 276–278.
592. ZGÓŁKOWA Halina, *Dlaczego retoryka?* „Polonistyka” nr 6, 2001, s. 327–332.
593. ZGÓŁKOWA Halina, Tadeusz Zgółka, *Retoryka dydaktyczna dydaktyka retoryczna*, „Polonistyka”, R. 58, nr 2, 1995, s. 21–25.
594. ŻYTKIEWICZ Dorota, *Retoryka a dydaktyka: o miejscu kompetencji retorycznych w edukacji*, „Teraźniejszość. Człowiek. Edukacja” 2008, nr 3, s. 61–74, streszcz. ang.

TRANSLATIONS

595. AFTONIOS, *Progymnasmata* [fragmenty], tł. Bartosz Awianowicz, „Terminus” R. VII (2005), z. 1–2(12–13), s. 311–329.
596. AGRICOLA Rudolf, *Progymnasmata* [fragmenty], wyd. Bartosz Awianowicz, „Terminus” R. VII (2005), z. 1–2 (12–13), s. 329–331.
597. AISCHINES, *Mowy*, tł., wstęp, opr. Włodzimierz Lengauer, Warszawa 2004, Wyd. Prószyński i S-ka, 4°, 308 s.
598. *ALLHOFF D.W., W. Allhoff, *Sztuka przekonywania do własnych racji. Retoryka i komunikacja*, tł. P. Włodyga, Kraków 2008
- Aphthonios, see Aftonios
599. *ARYSTOTELES, *Retoryka. Retoryka dla Aleksandra. Poetyka*, tł., opr., wstęp Henryk Podbielski, Warszawa 2004, PWN [separatum z t. 6 *Dzieł wszystkich Arystotelesa*]
600. ATENAJOS Sofista, *Uczta mędrców*, tł., wstęp, komentarz Krystyna Bartol, Jerzy Danielewicz, Poznań 2010, Wyd. Poznańskie, 1374 s., bibl., ind.
601. *BECK Gloria, *Wyższa szkoła skutecznej retoryki: seminarium retoryki*, tł. Edyta Panek, Gliwice 2010, Wyd. Helion.
602. BECK Gloria, *Zakazana retoryka. Podręcznik manipulacji*, tł. Ewa Klej, Gliwice 2007, Wyd. Helion, 4°, 344 s., bibl., ind.
603. BIRKENBIHL Vera F, *30-dniowy program treningowy komunikacji i retoryki*, tł. Izabela Słotwińska, Białystok 2004, Wyd. Studio Astropsychologii, 2°, 127 s.
604. BREDEMEIER Karsten, *Czarna retoryka. Siła i magia języka*, Warszawa 2007, Studio Emka, 4°, 204 s.
605. *BREDEMEIER Karsten, *Sekrety retoryki: reguły skutecznej komunikacji*, tł. Daria Kuczyńska-Szymala, Gliwice, Wyd. Helion 2008
606. *BREDEMEIER Karsten, *Werbalna prowokacja: posługuj się retoryką ostrą jak brzytwa*, tł. Marian Kalinowski, Ewa Klej, Katarzyna Patoleta, Gliwice, Wyd. Helion 2008
607. BROCK Timothy C., Melanie C. Green, red., *Perswazja. Perspektywa psychologiczna*, tł. Tomasz Sieczkowski, Monika Kowaleczko-Szumowska, Wyd. UJ, Kraków 2007, 2°, 454 s., bibl., ind.
608. CYCERON Marek Tulliusz, *Brutus, czyli o sławnych mówcach*, tł., wstęp, opr. Małgorzata Nowak, Warszawa: Wyd. Prószyński i S-ka, 2008, 4°, 268 s., bibl., indeks [*Biblioteka Antyczna*, tom 40].

609. * CYCERON Marek Tulliusz, *Constitutio iuridicialis assumptiva (De inventio-
ne I 14–15, II 62–109) = Status sprawiedliwościowy względny (O wyszukiwa-
niu argumentów I 14–15, II 62–109)*, tł., wstęp, opr. Maciej Grelka, Poznań:
Wyd. Naukowe UAM, 2011
610. CYCERON Marek Tulliusz, *O mówcy*, tł., wstęp, opr. Bartosz Awianowicz,
Wyd. Marek Derewiecki, Warszawa, 2010, 4°, 702 s., bibl., indeks [*Ad Fontes*,
seria dwujęzyczna, tom XIX].
611. DETZ Joan, *Sztuka przemawiania: [nie co mówić, ale jak mówić]*, tł. J. Barto-
sik, wyd. 2, Gdańskie Wyd. Psychologiczne, Gdańsk 2004, 4°, 159 s.
612. EDMUELLER Andreas, Thomas Wilhelm, *Metody manipulacji*, tł. A. Na-
remska, Wyd. Cursor Multimedia, Wrocław [br, ca 2001], 8°, 128 s. [seria:
Biznes Nawigator].
613. ELSNER Jaś, *Patrzyć i mówić: ekfrazja w ujęciu psychoanalitycznym*, tł. Woj-
ciech Michera, „Konteksty” R. 60, nr 1, 2006, s. 68–81.
614. FISH Stanley E., *Interpretacja, retoryka, polityka*, red. Andrzej Szahaj, wstęp
Richard Rorty, przedm. A. Szahaj, tł. Krzysztof Abriszewski et al., Kraków
2007, Wyd. „Universitas”, 4°, 422, [3] s., bibl., ind. [wyd. 1, Kraków 2002].
615. GÓRSKI Jakub, *De generibus dicendi. O rodzajach wymowy*, tł. Robert Sawa,
opr. Anna Axer, Warszawa 2010, Wyd. Neriton, 4°, 393 s.
616. HEIGL Peter, *30 minut, aby zostać dobrym mówcą. Naucz się mówić intere-
sująco, zrozumiale i pewnie!*, tł. M. Dziedzic, Katowice 2004, Wyd. KOS, 8°,
100 s., indeks [seria: *w 30 minut*].
617. HERMOGENES, *Sztuka retoryczna*, tł., opr., wstęp Henryk Podbielski, Lu-
blin, Wyd. Tow. Nauk. KUL 2012, 2°, 612 s. [Źródła i Monografie, 390]
618. JOST Walter. OLMSTED Wendy. Red. *Retoryka i krytyka retoryczna. Kom-
pendium retoryczne*, tł. zbiorowe, opr. wyd. pol. Jakub Z. Lichański, Wyd.
ŁośGraf, Warszawa 2012, 4°, 556 s., bibl. załącznikowe, tab., ind.
619. KOHOUT Jaroslav, *Retoryka. Mowa zjednuje ludzi*, tł. Dorota Kwiatkowska,
Gliwice 2006⁴ Wyd. Helion, 4°, 252 s., bibl.
620. KOPTAK Paul E., *Retoryczna analiza Biblii, Środki przydatne kaznodziej-
stwu*, tł. Milena Mrozowska, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (22–23) 2010,
s. 40–59.
621. *KWINTYLIAN Marek Fabiusz, *Kształcenie mówcy: ks. I, II, X*, tł., opr. Mie-
czysław Brożek, Wyd. De Agostini, Wyd. Ossolineum, Warszawa, Wrocław
2005 [wznowienie wydania: Wrocław 1951, BN II.; wyd. także w r. 2002 oraz
w wyd. ŻAK także w r. 2002]
622. LAUSBERG Heinrich, *Retoryka literacka: podstawy wiedzy o literaturze*, tł.
opr. Albert Gorzkowski, Bydgoszcz 2002, Wyd. „Homini”, 2°, 990 s. bibl., ind.

623. *MADYDA Władysław, wyd., *Trzy stylistyki greckie: Arystoteles, Demetrius, Dionizjusz*, opr. ..., Wyd. De Agostini, Wyd. Ossolineum, Warszawa, Wrocław 2006 [wznowienie].
624. MAJONE Giandomenico, *Dowody, argumenty i perswazja w procesie politycznym*, tł. D. Sielski, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2004, 4°, 264 s.
625. *MEYER Michel, Manuel M. Carrilho, Benoit Timmermans, *Historia retoryki od Greków do dziś*, tł. Zuzanna Baran, Wyd. Aletheia, Warszawa 2010, 356 s.
626. MEYNET Roland, *Język przypowieści biblijnych*, tł. Andrzej Wałęcki, Kraków 2005, Wyd. WAM, 2°, 194 s. [seria: *Mysł Teologiczna*, t. 51].
627. MORREALE S.P., B.H. Spitzberg, J.K. Barge, *Komunikacja między ludźmi. Motywacja, wiedza i umiejętności*, tł. Paweł Izdebski, Aleksandra Jaworska, Dorota Kobylińska, red. nauk. Urszula Jakubowska, Warszawa 2008, Wyd. PWN, 2°, 744 s., bibl., ind.
628. *NADOLSKI Bronisław, wyd., *Mowy staropolskie. Wybór*, opr. ..., Wyd. De Agostini, Wyd. Ossolineum, Warszawa, Wrocław 2005 [wznowienie].
629. PAPCZYŃSKI Stanisław, *Prodrommus Reginae Atrium sive Informatio Tyrorum Eloquentiae*, ed. Casimirus Krzyżanowski MIC, Wyd. Institutum Historicum Marianorum, Varsaviae 2001 4°, 336 s. [*Fontem Historiae Marianorum*, vol. 11].
630. PAPCZYŃSKI Stanisław, *Zwiastun Królowej Sztuk*, tł. i opr. Bogdan Kupis: w: tegoż, *Pisma zebrane*, red. nauk. Andrzej Pakuła MIC, tł. zbior., Warszawa 2007, Wyd. Księży Marianów MIC, 8°, s. 77–594.
631. PERELMAN Chaim, *Imperium retoryki. Retoryka i argumentacja*, tł. M. Chomicz, wyd. 2, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004, 4°, 208 s. [wyd. 1, Warszawa 2002].
632. PERNOT Laurent, *Język pieśni pochwalnej i modlitwy*, „Theologica Wratislaviensia”, t. 1, 2006, s. 33–46 (str. w jęz. ang.).
633. PHILOSTRATUS Atheniensis, *Rozmowa o herosach*, tł. wstęp, opr. Marian Szarmach, Toruń 2003, Wyd. UMK, 2°, 84 s., tabl., il.
634. PLETT Heinrich E., *Modernizacja klasycznej retoryki*, tł. Paweł Stroiński, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s. 76–88.
635. *PLUTARCHUS, *O słuchaniu wystąpień*, tł., kom., Marian Szarmach, Sztum, Wyd. Miłośników Ziemi Sztumskiej 2009.
636. PROGYMNASMATATA: *greckie ćwiczenia retoryczne*, tł., opr., wstęp Henryk Podbielski, Lublin, Wyd. Tow. Nauk. KUL 2014, 2°, 612 s. [Źródła i Monografie, 390]
637. *QUINTILIANUS Marcus Fabius, *Kształcenie mówcy: księgi VIII 6 XII*, tł. opr., wstęp Stanisław Śnieżewski, Kraków, Księg. Akademicka 2012

638. RETORYKA, red. Marek Skwara, Gdańsk 2008, Wyd. słowo/obraz terytoria, 4°, 240 s. [Tematy Teoretycznoliterackie: Archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”]: zawiera: Kenneth Burke, *Tradycyjne pojęcia retoryki*; Rodney B. Douglass, *Arystotelesowska koncepcja komunikacji retorycznej*; Paul Zumthor, *Retoryka średniowiecza*; Berthold Emrich, *Topika i topoi*; Ann Moss, *Książki „miejsc wspólnych” w szkole*; Tzvetan Todorov, *Tropy i figury*.
639. SEXTUS Empiryk, *Przeciw retorom II* [fragm.], tł. Zbigniew Nerczuk, „Studia Philosophica Wratislaviensia”, vol 1, fasc. 1, 2006, s. 136–147.
640. SOKOŁOWSKI Stanisław, *Partitiones Ecclestaticae*. w: Wojciech Ryczek, *Rhetorica Christiana. Teoria wymowy kościelnej Stanisława Sokołowskiego*, Wyd. Unum, Kraków 2011, 4°, 400 s., bibl., ind., Resume, Summary.
641. TIERNEY Elizabeth, *30 minut dla skutecznej komunikacji, czyli jak być rozumianym przez innych*, tł. M. Dziedzic, Wyd. KOS, Katowice [br., ca 2004], 8°, 88 s., indeks [seria: w 30 minut].
642. *VOSSIUS Gerardus Ioannes, *Podstawy retoryki*, tł., opr., wstęp Barbara Popiel, Szczecin, Wyd. USz., 2012
643. WALKER Janice R, *Ponowne odkrycie retoryki: klasyczny kanon w dobie komputerów*, tł. Anna Durka, Jakub Z. Lichański, „Forum Artis Rhetoricae” nr 1, 2004, s. 84–93.
644. WIBALDUS Stabulensis, *Wibalda z Korvey „List 147”*, tł. i opr. Mirosław Wylęgała, „Przegląd Tomistyczny”, t. 12, 2006, s. 121–139 (str. w jęz. fr.).

REVIEWS AND REPORTS

645. ALEKSANDROVA Donka, *Metamorfozu na retorikata prez XX vek*, Univ. Izdatelstvo, Sofija 2006, 2°, 464 s., bibl., str. w j. ros., ang., franc. [Universitetska Biblioteka, nr 451] [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 100–101.
646. ATENAJOS Sofista, *Uczta mędrców*, tł., wstęp, komentarz Krystyna Bartol, Jerzy Danielewicz, Poznań 2010, Wyd. Poznańskie, 1374 s., bibl., ind.: rec. CICHOCKA Helena, „Terminus” R. XV (2013), z. 26, nr 1, s. 89–93.
647. AWTUCHOWICZ Tamara A., *Poezija ritoriki...* Mińsk 2005; rec. BOGOŁĘBSKA Barbara, „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s.99–100.
648. BOGOŁĘBSKA Barbara, *Między literaturą i publicystyką*, Łódź 2006, Wyd. „Piktor”, 4°, 116 s., bibl., ind.; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 11–26.
649. BOOTH Wayne C., *The Rhetoric of Rhetoric: The Quest for Effective Communication*, Blackwell, Oxford 2008, 4°, 206 s., ind.: rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 69–70.
650. BREDEMEIER Karsten, *Czarna retoryka. Siła i magia języka*, Warszawa 2007, Studio Emka, 4°, 204 s.; rec. ZAŁĘSKA Maria, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 145–147; rec. KOFTA Piotr, „Dziennik” 17–082007, s. 70–71 [omówiona także pozycja BECK Gloria, *Zakazana retoryka. Podręcznik manipulacji*, Gliwice 2007].
651. CALBOLI-MONTEFUSCO Lucia, wyd., *Papers on Rhetoric. V. Atti del Convegno Internazionale DICTAMEN, POETRIA AND CICERO COHERENCE AND DIVERSIFICATION*, Bologna, 10–11 Maggio 2002, Roma 2003, Herder Editrice, 4°, VIII s., 284 s., bibl. załącznik. [PAPERS ON RHETORIC, 7] [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 97–98.
652. CHALECKI Mikołaj Krzysztof z Chalca, *Kompendium retoryczne*, wstęp i opr. Jarosław Nowaszczuk, Marek Skwara, tł. Jarosław Nowaszczuk, Wyd. Nauk. Uniw. Szczecińskiego, Szczecin 2009, 4°, 202 s., ind., Summary: rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 63–64.
653. CHANDLER Clive, *Philodemus „On Rhetoric” Books 1 and 2. Translation and Exegetical Essays*, New York, London 2006, Routledge, 4°, 232 s., bibl., indeksy [Studies in Classics] [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 94–95.

654. CICHOCKA Helena, *Mimesis i retoryka w traktatach Dionizjusza z Halikarnasu a tradycja bizantyńska*, Warszawa 2005; rec. CERAN Waldemar, rec., w: „Byzantinoslavica” LXIII 2005, s. 293–295.
655. DUBISZ Stanisław, *Język Historia Kultura (wykłady, studia, szkice)*, t. 2, Warszawa 2007, Wyd. Wydziału Polonistyki, 2°, 348 s., portret, aneks. [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s.99–100.
656. EEMEREN Frans H. van, et al., *Argumentation...*, Mahwah 2002; rec. KO-SZOWY Marcin, « Roczniki Filozoficzne » t. 52, nr 1, 2004, s. 427–435.
657. FREDBORG Karin Margareta, wyd., *The Latin Rhetorical Commentaries by Thierry of Chartres*, Toronto 1988 Ed. Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 2°, 404 s., indeksy, bibl. (tekst w j. ang. i łańskim) [Studies and Textes, 84] [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 98–99.
658. GAUL Niels, *Thomas Magistros und die spätbizantinische Sophistik. Studien zum Humanismus urbaner Eliten in der frühen Palaiologenzeit*, Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik 10, Harrasowitz Vlg., Wiesbaden 2011, 500 s.; rec. CICHOCKA Helena, *Nowe spojrzenie na recepcję Drugiej Sofistyki*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (33) 2013, s. 85–89.
659. GORZKOWSKI Albert, *Bene atque ornate...*, Kraków 2004; rec. PELC Janusz, „Barok”, R. 12, nr 2, 2005, s. 201–202.
660. HISTOIRE de la rhétorique dans l'Europe moderne: 1450–1959, wyd. Marc Fumaroli, PUF, Paris 1999, 2°, 1360 s., ind.: rec. LICHAŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 65–67.
661. HERMOGENES, *Sztuka retoryczna*, tł., opr., wstęp Henryk Podbielski, Lublin, Wyd. Tow. Nauk. KUL 2012, 2°, 612 s. [Źródła i Monografie, 390]; rec. LICHAŃSKI Jakub Z., *The Polish Translation of Hermogenes of Tarsus*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (33) 2013, s. 82–84.
662. JASIŃSKI Tomasz, *Polska barokowa retoryka muzyczna*, Wyd. UMCS, Lublin 2006, 2°, 367 s., bibl., ind.: rec. LICHAŃSKI Jakub Z., *Książka o retoryce muzycznej*, „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 73–75.
663. JULKOWSKA Violetta, *Retoryka w narracji historycznej Joachima Lelewela*, Poznań 1998; rec. MASTALERZ Rafał, „Historyka”, t. 34, 2004, s. 179–181; RADOMSKI Andrzej, „Res Historica” z. 19, 2005, s. 177–180.
664. JUSZCZYK Andrzej, *Retoryka a poznanie. Powieściopisarstwo Teodora Parnickiego*, Kraków 2004; rec. TOMCZOK Paweł, „Pamiętnik Literacki” 2007: 4, s. 215–224; RYSZKIEWICZ Mirosław, „Teksty Drugie” 2007, nr 1–2, s. 92–97.
665. KOROLKO Mirosław, *Podręcznik retoryki homiletycznej*, WAM, Kraków 2010 [Barbara Bogolebska], „Forum Artis Rhetoricae” 2 (25) 2011.

666. KRAWCZUK I.B., red., *Latino-jazycznyje ritoriki na Bielarusi: połockij traktat <O ritorczeskom iskustwie...> 1788, 1799*, Minsk 2006 [Barbara Bogołębska], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s.93–94.
667. KUPIS Bogdan, *Niedoceniony podręcznik retoryki Stanisława Papczyńskiego (1631–1701)*, Warszawa–Lublin 2006, 4°, 368 s. [*Studia Marianorum*, 10]; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 149–151; LICHANŃSKI Jakub Z. *Błogosławiony Stanisław Papczyński MIC twórca ważnego podręcznika retoryki*, „Ephemerides Marianorum. Rocznik Instytutu Historii i Duchowości Mariańskiej” 1 (2012), s. 537–545.
668. LAUSBERG Heinrich, *Retoryka literacka...*, Bydgoszcz 2002; rec. LEW Agnieszka, „Meander” R. 60, nr 1, 2005, s. 121–126 (str. w jęz. łac.);
669. LEKSYKON *retoryki prawniczej. 100 podstawowych pojęć*, red. Przemysław Rybiński, Kamil Zeidler, Warszawa: Wyd. C.H. Beck, 2010, 4°, XL+366 s., bibl., ind.: rec. LICHANŃSKI Jakub Z., *Leksykon retoryki prawniczej*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (22–23) 2010, s. 70–73.
670. LEWANDOWSKA-TARASIUK Ewa, *W teatrze prezentacji*, op.cit.; PIETRZAK Małgorzata, *Retoryka na co dzień*, op.cit.; RUSINEK Michał, ZAŁAZIŃSKA Aneta, *Retoryka podręczna*, op.cit.; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., *Sztuka perswazji*, w: „Nowe Książki” 12 2005, s. 24.
671. LEWANDOWSKI Sławomir, *Retoryczne i logiczne podstawy argumentacji prawniczej*, Warszawa 2013; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae”, 4 (35), 2013, s. 48–51.
672. LICHANŃSKI Jakub Z., *Retoryka od renesansu do współczesności...*, Warszawa 2000; rec. URBAŃSKI Piotr, „Barok” nr 2, 2001, s. 136–140; rec. ZAŁĘSKA Maria, „Przegląd humanistyczny” R. 48, nr 2, 2004, s. 139–144.
673. LICHANŃSKI Jakub Z., *Retoryka w Polsce...*, Warszawa 2003; tenże, *Uwieść słowem czyli Retoryka stosowana*, Warszawa 2003; tenże i Ewa Lewandowska-Tarasiuk, *Nauczanie retoryki w teorii i praktyce*, Warszawa 2003; rec. PIRECKI Piotr, „Nowe Książki”, nr 8, 2004, s. 52–53
674. LICHANŃSKI Jakub Z., *Retoryka: Historia Teoria Praktyka*, t. 1–2, Warszawa 2007, Wyd. DiG, 2°, t. 1, 238 s., 33 tabl., bibl., ind., Summary, t. 2, 210 s.; rec. CICHOCKA Helena, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 153–155.
675. LICHANŃSKI Jakub Z., *Retoryka: Historia Teoria Praktyka*, t. 1–2, Warszawa 2007, Wyd. DiG, 2°, t. 1, 238 s., bibl., ind., tab., il., t. 2, 210 s., tab., [Helena Cichocka], « Media Społeczeństwo Kultura » Zeszyty Naukowe WSD im. M. Wańkowicza w Warszawie, nr 1, 2008, s. 39–42.
676. MAROUN Aouad, wyd., *Le livre DE LA RHETORIQUE du philosophe et medecin ibn Tumlus (Alhagiag bin Thalmus)*, Libr. Philosophique J. Vrin, Paris

- 2006, 2°, CXXX s., 178 s., indeksy, bibl. (tekst w j. franc. i arabskim) [Textes et Traditions, 13] [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 97.
677. MEWS Constant J., Cary J. Nederman, Rodney M. Thomson, wyd., *Rhetoric and Renewal in the Latin West 1100–1540. Essays in Honour of John O. Ward*, Brepols Publishers n.v., Turnhout 2003, 2°, 270 s., portret, indeks, Tabula Gratulatoria. [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s.95–97.
678. MEYER Michel, red., *Perelman. Le renouveau de la rhétorique*, Paris 2004, PUF, 138 s. [seria: *Débats philosophiques*]; rec. OLESZCZAK Dorota, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (2) 2004, s. 63–65.
679. MEYNET Roland, *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki biblijnej*, tł. Kazimierz Łukowicz, Tomasz Kot SJ, Kraków 2001 [seria: *Myśl teologiczna*,30]; rec. POBIEŻYŃSKA Maja E., „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s. 97–99.
680. MEYNET Roland, *Język przypowieści biblijnych*, tł. Andrzej Wałęcki, Kraków 2005 [seria: *Myśl teologiczna*, 51]; rec. LICHAŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 1 (7) 2006, s. 99–100.
681. OBREMSKI Krzysztof, „*Retoryka*” w *wychodku zlewni mleka*, „Teksty drugie” 2005: 5, s. 213–218 [na marg. *Poetyki i Retoryki Arystotelesa*].
682. ORNATOWSKI Cezary, *Sprawozdanie z 15 Konferencji ISHR*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (5–6) 2005, s. 107–112.
683. OSTAFIŃSKI Witold, *Wstęp w teorii i praktyce kaznodziejskiej...*, Kraków 2002; rec. GORZKOWSKI Albert, „Homo Dei” R. 74, nr 2, 2004, s. 172–175.
684. PISAREK Walery, *Nowa retoryka dziennikarska*, Kraków 2002; rec. DARASZ Wiktor J., „Język Polski” R. 84, z. 4, 2004, s. 309–310; KORZEKWA Katarzyna, „Orbis Linguarum”, vol. 25, 2004, s. 421–422.
685. PŁUCIENNIK Jarosław, *Czy tylko logos? Hermeneutyczny sceptycyzm a retoryka*, „Teksty drugie” 2005: 5, s. 130–134 [na marg. książki Michała Rusinka *Retoryka i retoryczność*, Kraków 2003].
686. PAPCZYŃSKI Stanisław, *Prodromus Reginae Artium sive Informatio Tyro-num Eloquentiae*, ed. Casimirus Krzyżanowski MIC, Wyd. Institutum Historicum Marianorum, Varsavia 2001, 4°, 336 s. [*Fontes Historiae Marianorum*, vol 11]; rec. LICHAŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 152.
687. PAWŁOWSKI Krzysztof, *Retoryka starożytna w kronice Wincentego Kadłubka*, Kraków 2003; rec. SKIBIŃSKI Edward, „Studia Źródłoznawcze”, t. 44, 2006, s. 185–186.
688. PERELMAN Chaim, *Imperium retoryki*, Warszawa 2003; rec. LICHAŃSKI Jakub Z., „Nowe Książki” 2003: 7/8, s. 46.

689. PERELMAN Chaim, *Logika prawnicza. Nowa retoryka*, tł. Tomasz Pajor, wstęp i oprac. Jerzy Wróblewski, Warszawa 1984 PWN, 4°, 238 s. [JZL], „Forum Artis Rhetoricae” nr 12–13, 2008, s. 104.
690. PLANTIN Christian, *Les bonnes raisons des émotions. Principes et méthode por l'étude du discours émotionné*, Bern et al., 2011; rec.: ZAŁĘSKA Maria, „Forum Artis Rhetoricae» 26 :2011, s. 123–127.
691. PRZYCZYNA Wiesław, red., *Retoryka dziś: teoria i praktyka*, Kraków 2001; rec. GRZESIAK-WITEK Dorota, „Społeczeństwo i rodzina”, R.3, nr 1, 2006, s. 149–155.
692. *RETORYKA I ETYKA*, red. Barbara Sobczak, Halina Zgółkowa, Wyd. Poznańskie, Poznań 2009, 4°, 254 s.: rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 1–2 (16–17) 2009, s. 67–69.
693. *RETORYKA I POLITYKA. Dwudziestolecie polskiej transformacji*, red. Marek Czyżewski, Sergiusz Kowalski, Tomasz Tabako, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010, 299 s. [Biblioteka Dyskursu Publicznego. Kultura Retoryka Demokracja]: rec. CICHOCKA Helena, *Retoryka w praktyce życia codziennego*, „Forum Artis Rhetoricae”, 3–4 (22–23) 2010, s. 64–69.
694. RUSINEK Michał, *Między retoryką a retorycznością*, Kraków 2003; rec. Gór-ska Izabela, „Ruch Literacki”, R. 47, z. 1, 2006, s. 131–136; AXER Anna, „Pamiętnik Literacki”, R. XCVII, z. 3, 2006, s. 238–242.
695. RUSINEK Michał, Aneta Załazińska, *Retoryka podręczna...*, Kraków 2005; rec. POTASZ Marta, „Nowa Poliszczyna” nr 4, 2005, s. 57–58; SOBCZAK Barbara, „Zeszyty Telewizyjne” R. 3 [4], nr 11, 2006, s. 126–131.
696. SCHMIDT Thomas. FLEURY Pascale, wyd., *Perceptions of the Second Sophistic and Its Times Regards sur la Seconde Sophistique et epoque. Phoenix supplementary volumes*, 49, Univ. of Toronto Press, Toronto, Buffalo 2011, XX + 273 s.; rec. CICHOCKA Helena, *Nowe spojrzenie na recepcję Drugiej Sofistyki*, „Forum Artis Rhetoricae” 2 (33) 2013, s. 85–89.
697. SHOLEM Gershom, *Rhetorik und Literatur*, wyd. Stephane Moses, Sigrid Weigel, Koln, Weimar, Wien 2000; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae”, 1 (7) 2006, s. 96–97.
698. SKOLECKA-KONA Krystyna, *Sprawozdanie z przebiegu finału Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego Aplikantów Adwokackich (Łódź, 6–7 października 2006 r.)*, „Palestra”, R.51, nr 11/12, 2006, s. 305–309.
699. SOBCZAK Barbara, Halina Zgółkowa, red., *Perspektywy retoryki polskiej*, Poznań 2007, Wyd. Poznańskie, 2°, 224 s.; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 151–152.

700. UEDING Gert, red., *Rhetorik: Begriff Geschichte Internationalität*, Tübingen 2006; rec. LICHANŃSKI Jakub Z., „Forum Artis Rhetoricae”, 1 (7) 2006, s. 101–106; tenże „Przegląd Humanistyczny”, R. LI, 2007, z. 4 (403), s. 150–153.
701. WASILEWSKI Jacek, *Retoryka dominacji*, Warszawa 2006, Wyd. Trio, 2°, 508 s.; rec. ZAŁĘSKA Maria, „Forum Artis Rhetoricae” 3–4 (11–12) 2007, s. 147–148.
702. ZAŁĘSKA Maria, *Sprawozdanie z konwersatorium nt.: Formalne modelowanie procesów kognitywnych (13.12.2008, UKSW)*, „Forum Artis Rhetoricae” nr 3–4 (14–15) 2008, s. 195–196.
703. *ZIOMEK Jerzy, *Retoryka opisowa*, wyd. 2, Wrocław 2000; rec. JAWORSKI Marcin, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, t. 11, 2004, s. 231–239.

NAME INDEX

- Aeschines 597
Agricola, Rudolphus 370, 596
Aleksandrova, Donka 695
Al-Gahiz (al-Jahiz) 322
Allhoff, D.W. 598
Allhoff, W. 598
Anonymus Gallus, see Gallus Anonymus
Aphthonios 370, 595
Aristotle 553, 561, 599
Atanasius St. 212
Athenaios, sophist 600, 646
Augustus II the Strong, King of Poland 222
Augustinus Aurelius 284
Austen, Jean 85
Awtuchowicz, Tamara A. 647
Bach, Jan Sebastian 124, 664
Barge, J.K. 627
Baumgarten, Alexander Gottlieb 468
Beck, Gloria 601, 602, 650
Benedict XVI 461
Birkenbihl, Vera F. 604
Bobola, Andrzej 376
Bogołębska, Barbara 648
Booth, Wayne C. 649
Bortnowski Stanisław 591
Bredemeier, Karsten 604, 605, 606, 650
Brock, Timothy C. 607
Bruni, Leonardo 229
Burke, Kenneth 638
Bush, George W. 383
Calboli-Montefusco, Lucia 651
Callimachus Experiens 509
Camblak, Grigiruj 394
Carrilho, Manuel M. 625
Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius 56
Caxton, William 261
Chalecki, Mikołaj Krzysztof 219, 652
Chandler, Clive 653
Chesterton, Keith Gilbert 130
Churchill, Winston, sir 447
Cicero, Marcus Tullius 214, 215, 216, 372, 608, 609, 610
Cichocka, Helena 654
Czyżewski, Marek 693
Dambrowski, Samuel 265
Dante Alighieri 527
Demetrius, see pseudo-Demetrius
Detz, Joan 611
Dion of Prusa 337
Dionysus of Halicarnassus 62, 408, 409,
Dolce, Lodovico 529
Donne, John 271
Douglass, Rodney B. 638
Dubisz, Stanisław 655
Dynow, Petyr 565
Eberhardus Hispalensis 200
Eckius, Valentinus 198
Edmueller, Andreas 612
Edwards Jonathan 58
Eemeren Frans H. van 65
Elsner, Jaś 613
Emrich, Berthold 638
Erazm of Rotterdam 139
Ficino, Marsilio 229
Fish, Stanley 614
Fleury Pascale 696
Fredborg, Karin Margareta 657
Fumaroli, Marc 660
Gadamer, Hans-Georg 553
Galileo Galilei 295, 543

- Gallus Anonymus 170, 272
 Gałczyński, Konstanty Ildefons 168, 171
 Gaul Niels 658
 Gorzkowski, Albert 659
 Gotfried de Vinsauf 88
 Górski, Jakub 615
 Green, Melanie C. 607
 Heigl, Peter 616
 Hermogenes 62, 534, 617, 661
 Ibn Tumlus (Alhagig bin Thalmus) 676
 Ionesco, Eugene 554
 Isocrates 338
 Jacobus de Paradiso 97
 Jakub z Paradyża, see Jacobus de Paradiso
 Jan Kazimierz Waza, see John II Casimir Vasa, King of Poland
 Jaroszewicz, Florian 550
 Jasiński, Tomasz 662
 John Paul II, 86, 152, 233
 John II Casimir Vasa, King of Poland 257
 Jost Walter 618
 Julkowska, Violetta 663
 Juszczak, Andrzej 664
 Kadłubek, Wincenty (Vincent Kadlubek) 170, 351
 Karneades 489
 Kawafis, Konstandinos 526
 Kallimach, Filip Buonacorsi, see Callimachus Experiens
 Kennedy, John F. 49
 Kierkegaard, Soren 72
 Knapiesz, Grzegorz 211
 Kochanowski, Jan 92, 553
 Kohout, Jaroslav 619
 Kołaczowski Stefan 472
 Koptak, Paul E. 620
 Korolko, Mirosław 387, 665
 Kowalski, Sergiusz 693
 Krawczuk, I.B. 666
 Kridl Manfred 472
 Kupis, Bogdan 667
 Kwintilian, see Quintilian
 Lauxmin Zygmunt 147, 158
 Lausberg, Heinrich 622, 668
 Lechoń, Jan 125
 Lelewel, Joachim 591
 Leśmian, Bolesław 72, 473
 Lewandowska-Tarasiuk, Ewa 670
 Lewandowski Sławomir 671
 Lichański, Jakub Z. 672, 673, 674, 675
 Madyda Władysław 623
 Majone, Giandomenico 624
 Malory, Thomas sir 261
 Maroun, Aouad 676
 Meyer, Michel 625, 678
 Meynet, Roland 626, 6797, 680
 Mews, Constant J. 677
 Mickiewicz, Adam 372, 551
 Mijakowski, Jacek 196
 Miller, Leszek 515
 Mistrz Wincenty, see Kadłubek, Wincenty
 Morreale, S.P. 627
 Moskorzowski, Andrzej 13, 376
 Moss, Ann 638
 Nadolski, Bronisław 628
 Nancel, Nicolas de 59
 Nederman, Cary J. 677
 Nixon, Richard 540
 Norwid, Cyprian 487
 Nowodworski, Bartłomiej 10
 Obremski, Krzysztof 681
 Olbrechts-Tyteca, Lucille 532
 Olmsted Wendy 618
 Ornatowski, Cezar M. 683
 Ossoliński, Jerzy 13
 Ostafiński, Witold 683
 Palikot, Janusz 568
 Papczyński, Stanisław 153, 629, 630, 686

Parnicki, Teodor 111, 593
 Pasek, Jan Chryzostom 373
 Paulus, St. 3330, 493, 569
 Pawlowski, Krzysztof 687
 Perelman, Chaim 417, 459, 460, 477,
 489, 532, 586, 631, 688, 689
 Pernot, Laurent 632
 Petrycy, Sebastian z Pilzna 50
 Philodemus 584
 Philostratus Atheniensis 632
 Pietrzak Małgorzata 670
 Pisarek, Walery 197, 684
 Pisarski Jan 374
 Plantin, Christian 690
 Plato 356, 506
 Plett, Heinrich E. 634
 Plutarchus 635
 Płuciennik, Jarosław 685
 Podkowiński Władysław 302
 Polybius 577
 Potocki, Stanisław Kostka 273
Progymnasmata greckie ćwiczenia retoryczne 636
 Prokopovic, Teofan 300
 Prudentius, Aurelius Clemens 455
 Prus Bolesław 383
 Przyczyna, Wiesław 691
 Pseudo-Demetrius 560
 Puttenham, George 432
 Quintilian, Marcus Fabius 166, 483, 525,
 621, 637 see Kwintylian, Marek Fabiusz
 Ramée, Pierre de la 59
 Regan, Ronald 383, 541
 Rej, Mikołaj 141, 173, 228, 255
 Rubinkowski, Jan Kazimierz 219
 Rushdi, Salman 417
 Rusiecki, Benedykt 224
 Rusinek, Michał 670, 694, 695
 Russell, Bertrand, sir 487a
 Rutkowski, Krzysztof 34
 Rybiński Przemysław 669
 Sapieha, Kazimierz Władysław 224
 Sarbiewski, Stanisław 13, 334
 Schmidt Thomas 696
 Sextus Empiricus 507, 639
 Shaftesbury, lord (Anthony Ashley Cooper, 3rd Earl of Shaftesbury) 458
 Sholem, Gershom 697
 Sidonius Apollinaris 321
 Skarga, Piotr 126, 232
 Skolecka-Kona, Krystyna 698
 Skwara, Marek 638
 Sobczak, Barbara 692, 699
 Sobieski, Jakub 10, 376
 Sokołowski Stanisław 285, 640
 Sołogub, Fiodor (Fiodor Kuzmicz Tiertnikow) 93
 Sommerfeld, Johannes der Älder 200
 Spitzberg B.H. 627
 Stalin, Józef W. 270, 512
 Szczawiński, Jakub 376
 Szczypiorski, Andrzej 469
 Szklarek Jan 355
 Tabako, Tomasz 693
 Thierry of Chartres 588
 Thomas, Wilhelm 612
 Thomson, Rodney M. 677
 Tierney, Elizabeth 641
 Timmermans, Benoit 562
 Todorov, Tzvetan 638
 Toulmin, Stephen E. 363
 Twardowski, Samuel 154
 Ueding, Gert 700
 Vossius, Johann Gerhard 260, 642
 Walker, Janice R. 643
 Ward, John O. 677
 Wasilewski, Jacek 701

Wernsdorff, Gottlieb 259
Weselski, Jerzy Laetus 308
Whitefield George 58
Wibaldus Stabulensis 644
Wichelns, Herbert A. 22
Wilson, Thomas 432
Woronicz, Jan Pawel 110
Wroński Marcin 524

Wyszyński, Stefan, kard. 542
Załązińska, Aneta 670, 695
Załęska, Maria 702
Zeidler Konrad 669
Zgólkowa, Halina 692, 699
Ziobro, Zbigniew 434
Ziomek, Jerzy 703
Zumthor, Paul 638

SUBJECT INDEX

- Actio, see Pronuntiatio
- Advertising 129, 143, 189, 331, 406, 431, 443, 444, 513, 537
- Agon 81
- Amplificatio 9
- Apologies of rhetoric 65, 141
- Arabic rhetoric 1, 322, 557, 558, 559
- ArgDiaP project 399
- Argumentation 28, 51, 85, 97, 116, 138, 164, 192, 318, 327, 328, 368, 377, 390, 406, 418, 426, 431, 443, 459, 466, 470, 471, 476, 483, 494, 499, 523, 527, 538, 572, 582, 585, 589
- Ars dissimulandi 536
- Ars memorativa 355, 529, 564
- Ars praedicandi, see Homiletics
- Byzantine rhetoric 63
- Christian rhetoric 284, 285, 397, 556, 562
- Orthodox Church 556
- Classical rhetoric 2, 103, 104, 137, 188, 204, 214, 215, 216, 320, 357, 395, 510, 511, 552, 581
- CNN effect 579
- Communication 112, 113, 164, 297, 309, 344, 353, 536, 539
- non verbal communication 359a, 446, 587
- Common places 130, 370, 481
- Composition 76, 359, 509, 510, 511
- Concetto 241, 330
- Contrastive rhetoric 299, 410, 474
- Debate 23, 385, 400, 402, 403, 436, 472
- Decorum 525
- Definition of rhetoric 169, 511
- Delectare 30
- Discourse 25, 57, 157, 192, 324, 337, 360, 397, 436, 443, 452, 456, 465, 474, 489, 501, 502, 539, 564
- Academic 474
- Dispositio 293, 400, 492
- Ekphrasis (ecphrasis) 302, 422, 520
- Elocutio 109, 347, 348, 545
- Epithalamium 321
- Epitaph 350
- Eristic 53, 109, 135, 136, 386, 401, 572, 590
- Exposé of the Prime Minister in Poland 296, 515, 544
- Facebook 566
- Figures and tropes 56, 80, 93, 191, 206, 415
- Hagiography 126, 470, 550
- Handbooks of rhetoric 16, 17, 18, 55, 134, 135, 136, 142, 153, 156, 174, 180, 209, 223, 245, 246, 247, 258, 260, 269, 282, 310, 343, 345, 349
- Hermeneutics 127, 159, 160, 432, 433
- History and rhetoric 24, 25, 170, 332, 389, 424, 425, 469, 471, 484, 567, 577, 583
- The Holy Cross Sermons 299, 306, 479
- Homiletics 58, 86, 120, 134, 144, 145, 151, 196, 238, 239, 240, 262, 263, 264, 325, 339, 520, 530
- Inventio 97, 109
- Jesuits rhetoric in 16th c. 131, 183, 227, 317, 367
- Law rhetoric 99, 100, 146, 210, 266, 283, 288, 289, 412, 421, 475, 508, 590
- Logical rhetoric 323, 576
- Mannerism 581

- Metaphors 324
- Mimesis 63, 409
- New speech 90
- Orality 101, 184, 575
- Orators 10, 11, 12, 13, 21, 39, 150, 222, 224, 231, 232, 239, 240, 255, 273, 316, 375, 376, 404, 413, 445, 525
- Orations 10, 11, 12, 13, 14, 15, 81, 123, 335, 374, 375, 453, 547
- Panegyric 110, 222, 224, 393, 415, 428, 512
- Paraphrase 205
- Parliamentary rhetoric 230, 231, 589
- Period 62
- Persuasion 6, 19, 36, 57, 78, 84, 86, 122, 144, 149, 154, 206, 207, 251, 269, 298, 390, 391, 444, 457, 531, 547
- Postmodernism 236, 503
- Postil 141, 265,
- Postilography 141, 154, 265
- Pragmalinguistic 133, 494
- Preaching 58, 86, 120, 132, 196, 237, 238, 271, 325, 339, 520
- Presidential rhetoric 383, 405, 540, 541
- Progymnasmata 4, 5, 7, 370, 371, 388, 595, 596
- Pronuntiatio 43, 52, 88, 109, 315, 385, 440, 445
- Prooemium 14, 170, 226, 234, 272, 351, 352, 396
- Propaganda 217, 270, 326, 531
- Public rhetoric in contemporary Poland 66, 94, 95, 128, 129, 161, 177, 185, 194, 195, 207, 235, 268, 270, 296, 329, 342, 441, 453, 462, 521, 528, 548, 549, 580, 589
- Refutation 584
- Rhetoric and
- architecture 232
  - ethics 167, 262, 267, 292, 314
  - internet 499, 500, 531, 573, 578
  - journalism 20, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 69, 91, 96, 114, 175, 190, 191, 252, 253, 254, 354, 389, 390, 391, 433, 434, 435, 485, 501, 570
  - linguistics 75, 347, 348, 361, 362, 538, 582
  - literature 98, 414, 429, 487, 488, 497
  - logic 417
  - medieval historiography 24, 170, 497
  - medicine 115
  - music 105, 124, 464
  - poetics 45, 138, 176, 432
  - politics 45, 48, 49, 70, 71, 108, 109, 117, 118, 119, 192, 193, 213, 217, 230, 231 275, 319, 378, 379, 380, 448, 449, 462, 478a, 516, 521, 571
  - popular literature 87
  - propaganda 217, 270, 326
  - power 478a
  - public relations 340
  - religion 181, 182, 437, 454, 461, 491, 496, 519, 564
  - schools in 16th and 17th c. 5, 6, 371
  - science 83, 295, 423, 424, 425, 431, 501, 517, 518
  - stylistics 31, 418
  - tv 433, 434, 435, 513, 560
- Rhetoric and/in Education 8, 26, 40, 44, 77, 81, 82, 109, 116, 121, 166, 172, 178, 185, 186, 187, 203, 218, 245, 246, 280, 290, 291, 293, 307, 309, 311, 312, 336, 341, 364, 365, 366, 456, 467, 495, 574, 591, 502, 593, 594

- Rhetoric and/in Bible 106, 107, 220, 250, 333, 369, 382, 492, 530, 532
- Rhetoric in China 202
- Rhetoric in Poland 179, 180, 303, 304, 305, 313, 346, 374, 375, 392, 490
- Rhetoric in the Middle-Ages 478, 497
- Rhetoric in Ukraine 300, 411
- Rhetoric of
- body 69
  - economics 67, 444, 486, 493
  - transformation 3, 268
- Rhetorical criticism 22, 72, 473, 480, 563
- Rhetorical culture in 16th 17th c. France 514
- Rhetorical culture in 16th 17th c. Poland 46, 60, 61, 83, 147, 148, 165, 179, 199, 200, 211, 225, 230, 231, 256, 478, 522, 523
- Rhetorical organization 482
- Rhetorical terminology 29, 546
- Rhetorically 57, 242, 274, 488, 504
- Sermon, see Preaching
- Sermons, see the Holy Cross Sermons
- Sophists 74, 102, 164, 199, 201, 301, 455, 498
- Stylistics 31, 418, 438
- Theory of literature 54, 208, 278, 279, 280, 287, 419, 420, 438, 555
- Topics 27, 28, 42, 93, 190, 381, 393, 396, 397, 412, 455, 475, 561
- Visual rhetoric 38, 79, 277, 326, 331, 430, 442, 450, 451

NOWOŚCI RETORYCZNE

Dorota Dobrzyńska

Zakład Retoryki i Mediów IPS UW

RETORYKA JAKO NARZĘDZIE W BADANIU LITERATURY ANGIELSKIEJ

Jak współcześnie badać XIX-wieczną literaturę europejską, która wydaje się pod wieloma względami dokładnie już rozpoznana? Czy kryje w sobie jeszcze znaczenia, które, jak dotąd, były pomijane w literaturoznawczych pracach na jej temat? Odpowiedź na to pytanie może być oczywista, o ile mówimy o mniej znanych twórcach i ich nieprzebadanych jeszcze do końca utworach. Co innego jednak, jeśli weźmiemy pod uwagę najsłynniejsze dzieła największych przedstawicieli literatury XIX w. Te można uznać za dogłębnie przeanalizowane przez badaczy, z drugiej jednak strony, często choć nie zawsze słusznie są one postrzegane przez pryzmat narosłych wokół nich stereotypów. Dobrym tego przykładem jest twórczość wielkich europejskich (w tym też polskich) romantyków. O ich utworach powiedziano już tak wiele, że zazwyczaj kojarzą się z określonymi hasłami czy zestawem charakterystycznych cech¹. Może się tymczasem okazać, że taki stereotypowy obraz przesłania inne, równie istotne aspekty tych dzieł, które dotąd nie zostały dostrzeżone, np. ich uwikłanie w tematykę polityczną.

Jednym z narzędzi umożliwiających nowe odczytanie wielkiej literatury XIX-wiecznej jest retoryka. W polskich badaniach analiza retoryczna była stosowana do utworów tego okresu raczej rzadko i w niewielkim zakresie (zob. np. Żygulski 1923). Należy jednak wspomnieć, że już na przełomie XVIII i XIX w. Ludwik Osiński, teoretyk opowiadający się za obozem klasyków, mówiąc o retoryce, zagadnieniach literackiego stylu i jego oddziaływania na emocje odbiorców, tworzył paradoksalnie podstawy koncepcji nowej literatury romantycznej (Osiński 1862; Lichański 2000: 91–100). Źródła literatury XIX-wiecznej można zatem upatrywać nie tylko w tradycji oświecenia, ale też teorii retoryki (Lichański 2000: 100).

---

¹ Problem ten jest dobrze widoczny na przykładzie postrzegania romantyzmu w Polsce, który kojarzy się zazwyczaj schematycznie z walką o niepodległość i hasłami narodowowyzwoleńczymi. Tymczasem można go też rozumieć w kategoriach nieograniczonego ramami czasowymi, charakterystycznego stylu, obecnego także współcześnie w literaturze, filmie, itp.

Związki europejskiej literatury XIX-wiecznej z retoryką częściej stają się przedmiotem zainteresowania badaczy z kręgu anglosaskiego (zob. np. Andrews 2006; Bialostosky, Needham 1995; Kellsall 1987). Jednym z nich jest Matthew Bevis, wykładowca związany z Uniwersytetem w Oxfordzie, zajmujący się brytyjską literaturą od XVIII do XX w. (www.english.ox.ac.uk, data dostępu: 12.06.2014). Jego pierwsza książka, *The Art of Eloquence: Byron, Dickens, Tennyson, Joyce*², została wydana przez Oxford University Press w 2007 i powtórnie w 2010 r. Autor podjął się w niej retorycznej analizy wybranych dzieł czterech wielkich twórców literatury anglojęzycznej w okresie od romantyzmu do modernizmu, ukazując wpływ, jaki miała na nie brytyjska polityka, a dokładniej polityczna retoryka w XIX i na początku XX w. Książka została podzielona na cztery części, z których każda jest poświęcona analizie twórczości jednego z wymienionych w tytule autorów.

W obszernym wstępie do swojej pracy Bevis przedstawia tezę, że część dzieł Byrona, Dickensa, Tennysona oraz Joyce'a to odpowiedź na ówczesne debaty parlamentarne toczące się w Westminsterze, a zarazem komentarz do sytuacji politycznej na wyspach Brytyjskich w XIX i XX w. Rozpatruje przy tym problem oglądu literatury z dwóch możliwych perspektyw: jako zaangażowanej w spory polityczne oraz całkowicie oddalonej od nich i od wiążącej się z nimi retoryki. Bevis sugeruje, że XIX w. sprzyjał uwikłaniu literatury w polityczną retorykę, co potwierdzałyby wypowiedzi niektórych XIX-wiecznych myślicieli czy cytaty z ówczesnej prasy brytyjskiej. Np. Thomas Carlyle twierdził: „But does not, though the name Parliaments subsists, the parliamentary debate go on now everywhere and at all times, in a far more comprehensive way out of Parliament altogether? (...) Literature is our Parliament too!” (cyt. za Bevis 2010: 15). Podobnie *The Times* w 1873 r. określał Brytyjczyków: „We are now more than ever a debating, that is, a Parliamentary people” (cyt. za Bevis 2010: 16).

Bevis zauważa, że XIX w. był okresem, w którym w Wielkiej Brytanii bardzo wzrosło znaczenie wygłaszania mów (speechification), a swój duży udział miała w tym ekspansja prasy. Jeszcze w XVIII w. nie zapisywano bowiem i nie upubliczniano w druku mów i debat parlamentarnych, tym samym więc ich dostępność była bardzo ograniczona. W XIX w. druk „zawłaszczył” mowę parlamentarną. Publikując słowa, które padły w parlamencie, gazety dały Brytyjczykom większą możliwość krytycznej dyskusji o politycznych debatach. W XIX w. politycy wyszli również poza parlament z mowami skierowanymi bezpośrednio do wyborców, a na znaczeniu zyskały postaci charyzmatycznych liderów, którzy swoim oratorskim kunsztem potrafili poruszyć słuchaczy. Publiczne wygłaszanie mów stało

---

² Matthew Bevis (2010) *The Art of Eloquence: Byron, Dickens, Tennyson, Joyce*. New York, Oxford University Press Inc., 302 s.

się więc dla polityków z jednej strony koniecznością, z drugiej okazją do przekonania narodu do swoich racji. Era „rządów za pośrednictwem mowy” zakończyła się dopiero u schyłku XIX w., wraz ze zmianami wprowadzanymi w brytyjskim parlamencie.

Bevis zaznacza, że podobna sytuacja dotyczyła też literatury, której relacja z oratorstwem w XIX w. wyraźnie się zacieśniła. Modne stały się wówczas recytacje czy publiczne czytanie literatury na głos, powstawały też podręczniki poświęcone opanowaniu tej umiejętności. To z kolei zbliżyło literaturę i politykę: mowy parlamentarne zaczęły być traktowane jako literacka sztuka, a politycy czynili w nich aluzje do tekstów znanych autorów, jak Byron, Dickens czy Tennyson. I odwrotnie: wielcy poeci i pisarze tego okresu nawiązywali w swoich utworach do politycznej retoryki i to nieprzypadkowo, a także częściej niż mogłoby się wydawać. Bevis twierdzi: „*oratorical culture was not a sporadic influence, but a formative principle across the whole span of these prominent literary careers*” (Bevis 2010: 26). Dlatego też uważa, że wielkie narracje XIX w. wymagają pod tym względem rewizji i za przedmiot swojej analizy obiera wiersze, poematy oraz powieści najpopularniejszych i najbardziej wpływowych autorów okresu romantyzmu i modernizmu.

Pierwszy rozdział, „Byron’s Hearing”, jest poświęcony twórczości George’a G. Byrona, który, jak zaznacza Bevis, urodził się w roku powstania *The Times* i był pierwszym poetą, który w nowych okolicznościach politycznych rozpoczął karierę w brytyjskim parlamencie. Autor wskazuje, że poezja Byrona jest zbliżona do wygłaszanych publicznie mów, m.in. ze względu na zastosowanie aliteracji czy pytań retorycznych. Sam Byron porównywał zresztą postaci poety i oratora, a jego dzieła niejako zakładają obecność publiczności, która jest słuchaczem poetyckiej przemowy³. Bevis podkreśla, że Byron, przebywając jako młody poeta w parlamencie, obserwował oratorów i słuchał ich mów, a także się nimi inspirował. Szczególnie dotyczyło to polityków z ramienia wigów: Richarda Sheridana i Edmunda Burke’a, których poglądy wpłynęły zarówno na wygłaszane przez Byrona mowy, jak i na jego poezję. Byron nie należał jednak do żadnej partii, chociaż niewątpliwie, jak twierdzi Bevis, inspiracje poglądami i retoryką wigów są w jego twórczości widoczne.

Autor zajmuje się też problemem zwrotów do adresata w poezji Byrona, analizując *Childe Harold’s Pilgrimage*, utwór powstały w czasie, gdy Byron przygotowywał się do kariery w parlamencie. Porównuje jego dwa „eksperymenty”: pierwszą mowę parlamentarną i wspomniany poemat, na gruncie którego Byron

³ Bevis zaznacza też, że podobnie było w przypadku innych romantyków, chociażby Shelleya, i przytacza opinię, że relacja romantyzmu i retoryki nie opierała się na odrzuceniu tradycji, ale na jej transformacji (Bevis 2010: 32).

sprawdzał, jak retoryczne zabiegi mogą być stosowane w poezji. Bevis dostrzega związki między mowami parlamentarnymi a strofami z *Childe Harold's Pilgrimage*, w których niejednokrotnie kryją się aluzje do słów zasłyszanych w parlamencie i krytyczne komentarze poety do ówczesnej sytuacji politycznej (np. relacja Wielka Brytania–Hiszpania w czasie wojen napoleońskich, imperialne interesy Wielkiej Brytanii). Autor analizuje środki poetyckie i retoryczne chwytły użyte przez Byrona w poemacie, wskazuje też na specyficzną pozycję narratora, który jako mówca przebywa wśród słuchaczy, ale do nich nie należy podobnie jak sam poeta w parlamencie: „'Among' but not 'of'; the words point to an oscillating stance continually seen and heard in the poem's bereft forms of address, from the enthusiasm of the public speaker to the uncertainties of the isolated writer” (Bevis 2010: 48).

Bevis zwraca następnie uwagę na Giaura, opublikowanego po ostatnim, nieudanym wystąpieniu Byrona w parlamencie (odrzucono jego petycję), które wg autora miało wpływ na fragmenty dzieła. Byron krytykował wówczas działania parlamentu i jego procedury. Wraz z antyparlamentarnym nastawieniem poety zmienił się również jego stosunek do pisania: „do more and express less” (cyt. z Byrona za: Bevis 2010: 53). Jak zauważa autor, wszystkie tzw. „powieści wschodnie” Byrona powstawały szybko, a ich charakterystyczne cechy to występowanie słów nawołujących do czynu oraz uwypuklenie gestów bohaterów; *actio* staje się dla Byrona najistotniejszym elementem utworu. Bevis analizuje pod tym kątem *Korsarza*, podkreślając analogię między postacią Konrada i Napoleonem. Bada znaczenie rozkazników, tempo wypowiedzi i mowę ciała bohaterów oraz zestawia wydarzenia opisane w utworze z sytuacjami, które miały miejsce w parlamencie (np. sztylet jako rekwizyt użyty przez Burke'a podczas wygłaszania mowy w parlamencie i morderstwo Seyda w *Korsarzu*). Bevis zauważa, że w *Korsarzu* działania bohaterów wyrażają więcej niż ich słowa, a poprzez postaci Konrada i Gulnary można odczytać sympatię Byrona dla czynów rewolucyjnych. Widoczna jest więc zmiana w nastawieniu poety: „*Childe Harold's Pilgrimage* is the wary prelude to his parliamentary career, *The Corsair* is its enquiring epilogue; Harold is the talker who desires yet fears action, the Byronic hero is the man of action haunted by oratorical ghosts” (Bevis 2010: 59).

Bevis kończy swoje rozważania na temat twórczości Byrona analizą *Don Juana*, w którym ponownie znajdują odzwierciedlenie doświadczenia Byrona z parlamentu. Jak zauważa autor, postaci poematu raczej przemawiają niż rozmawiają ze sobą, a w ich słowach można odnaleźć echa mów Burke'a i Sheridana. Bevis odczytuje zawarte w *Don Juanie* aluzje do wypowiedzi polityków, a także do ówczesnych wydarzeń w rodzinie królewskiej (separacja króla George'a IV i królowej Caroline). Rozpatruje też rolę dygresji w utworze i problem limitu wypowiedzi

zarówno narratora poematu, jak i parlamentarzysty, który nie wszystkie swoje myśli może wyrażać w publicznie wygłaszanej mowie.

Rozdział drugi, „An Audience with Dickens”, dotyczy twórczości Charlesa Dickensa. Bevis rozpoczyna swoje rozważania od przypomnienia, że Dickens tworzył powieści, mówiąc „do siebie” ich fragmenty, a więc w pewnym sensie „słuchał” swoich bohaterów, podobnie jak publiczność, która przysłuchuje się mowie oratora. Autor twierdzi, że powieści Dickensa można więc traktować jako zapisane oracje czy też salę debat, w której dadzą się usłyszeć różne głosy i opinie⁴. Zaznacza też, że Dickens często używał w swoich utworach języka charakterystycznego dla politycznych dyskusji, gdyż był również reporterem parlamentarnym, politycznym dziennikarzem i korespondentem oraz mówcą. Wpływ pracy reporterskiej widać np. w utworze, którego tytuł, *A Parliamentary Sketch*, jest dwuznaczny: czyli „szkic którego styl jest parlamentarny” lub „szkic o parlamencie”.

Bevis analizuje pod tym kątem *The Pickwick Papers*. Według niego postaci tej powieści, jak również jej narrator, imitują parlamentarny styl mówienia i parlamentarną etykietę, przejmując role politycznych mówców i reporterów (np. w scenie otwierającej powieść). Rozmowy w *The Pickwick Papers* można odczytać jako satyrę na debaty polityczne, a w treści utworu są zawarte aluzje do politycznych wydarzeń. Bevis twierdzi, że powieść Dickensa przypomina relacjonowanie debaty politycznej przez reportera, który polemizuje z politykami i domaga się informacji. Techniki reporterskie wykorzystywane w parlamencie są więc użyte w przestrzeni fikcyjnego utworu.

Autor przywołuje następnie Olivera Twista jako przykład powieści, w której można odnaleźć nawiązania do wydarzeń w brytyjskim parlamencie i debaty na temat „New Poor Law” w latach 30. XIX w. Wypowiedzi poszczególnych bohaterów są podobne do opinii przemawiających w Westminsterze polityków, a Oliver Twist mówi w imieniu biednych, podobnie jak tłum reagujący na parlamentarne ustawy. Do problemów omawianych przez polityków nawiązuje też powieść *Barnaby Rudge*. Bevis zaznacza, że jest to m.in. komentarz do działań XIX-wiecznego ruchu czartystów w Wielkiej Brytanii. Autor zwraca również uwagę na sposób, w jaki Dickens w swoich utworach dopuszcza do głosu tłum, imitując jego odgłosy (aliteracja, przekazywanie słów z ust do ust).

Bevis analizuje dalej powieści powstałe w latach 50. XIX w.: *Bleak House*, *Hard Times* i *Little Dorrit*. Wzrosła wówczas antypatia Dickensa do parlamentu, a pisarz stał się krytykiem brytyjskiej polityki. Autor twierdzi, że wspomniane dzieła nadal naśladują polityczną retorykę, ale zarazem skupiają uwagę odbiorcy na

⁴ Bevis dodaje też, że podobnie można rozpatrywać twórczość innych XIX-wiecznych powieściopisarzy angielskich, jak Anthony Trollope, George Meredith czy George Eliot.

krytyce politycznych działań, zawierają też dużą dozę ironii. Ton tych powieści bywa dwuznaczny: ujawnia się w nich antagonizm Dickensa wobec konserwatystów, których retoryka robi jednak wrażenie na słuchaczach. Bevis wskazuje tę dwuznaczność w sposobie konstruowania niektórych postaci (Sir Leicester w *Bleak House*, Mr. Gradgrind w *Hard Times* i Mr. Merdle w *Little Dorrit*), których pierwowzorami są ówczesni politycy (np. Edward Bulwer-Lytton). Dżentelmeni ci są z jednej strony przedmiotem satyry, z drugiej ukazane są ich pozytywne cechy. Dickens osiąga taki efekt przez zastosowanie m.in. mowy pozornie zależnej, skłaniając tym samym odbiorcę do samodzielnej, wolnej od uprzedzeń oceny tych bohaterów.

Autor zamyka swoją analizę twórczości Dickensa przypominając, że chętnie odczytywał on swoje utwory publicznie, zwracając się do różnych słuchaczy (również z klasy niższej). Było to w pewnym sensie odniesienie do liberalnej retoryki i próba jej zastosowania. Taka forma kontaktu pisarza z publicznością zakładała ich wzajemne oddziaływanie na siebie. Bevis dodaje, że drukowane wersje utworów Dickensa często różniły się od czytanych: niektóre fragmenty były pomijane, a wygłaszane publicznie wersje utworów zawierały w sobie więcej optymizmu niż te drukowane. Pisarz mimo że prezentował słuchaczom swój punkt widzenia dostosowywał się w ten sposób jako mówca do oczekiwań publiczności, pragnącej raczej rozrywki i pozytywnego przekazu niż poznania całej prawdy zawartej w opowiadanej historii. Jak podsumowuje swoje rozważania Bevis (2010: 143) „the author’s abiding commitment to the exploration of different sides of the debate in his public eloquence is itself a valuable contribution to politics, and his best work embodies as well as depicts a mediation between the desire to persuade and the need to observe”.

Trzeci rozdział książki Bevisa, „Tennyson and Sound Judgement”, rozpoczyna się od przywołania opinii krytyków (np. T. S. Eliota), uważających Alfreda Tennysona za jednego z najbardziej uwrażliwionych na dźwięki poetów angielskich. Autor przypomina, że stosunkowo wcześnie dostrzeżono też w jego utworach echa ówczesnej polityki, chociaż poeta ten nie był związany z żadną partią. Poezja Tennysona zawiera elementy charakterystyczne dla debat i publicznych mów⁵. Bevis zwraca uwagę, że Tennyson, już od czasów uniwersyteckich związany ze środowiskiem, w którym praktykowano sztukę oratorską (stowarzyszenie „Cambridge Apostles”), był zafascynowany ideą poezji jako formy przemawiania do słuchaczy. Rozpatruje funkcję apostrof w jego utworach (*Hail, Britain!, In Memoriam*), bada też ich strukturę dźwiękową, rymy i tempo, które poeta reguluje, podobnie jak orator swoją przemowę. Autor dostrzega w nich również aluzje do świata brytyjskiej polityki.

⁵ Bevis dodaje, że jest to też zauważalne w poezji innych wiktoriańskich poetów, np. Elizabeth Barrett Browning.

Bevis podkreśla, że w czasie, kiedy tworzył Tennyson, Anglia zaczęła być postrzegana, według określenia z *The Times*, jako „narod publicznych mówców”. Twierdzi, że poetycka forma jego utworów jest, bardziej niż się wydaje, związana z ówczesnymi sposobami publicznego przemawiania. Autor analizuje wiersze *St Simeon Stylites* i *Ulysses*. W przypadku pierwszego z nich rozpatruje, w jaki sposób Tennyson przeniósł w sferę poezji retorykę politycznego ruchu saintsimonistów. Wspomina też o fascynacji poety formą monologu dramatycznego, którego przykładem jest *Ulysses*. Bevis udowadnia, że w utworze można odnaleźć aluzje do problemów omawianych przez polityków podczas debat parlamentarnych w I poł XIX w. (dyskusja o „Slavery Abolition Bill” i przemowa Canninga dotycząca brytyjskich dążeń imperialnych). Jest to więc, zdaniem autora, polityczny komentarz poety, nakłaniającego odbiorców do rozważenia niebezpieczeństw, ukrytych za parlamentarną retoryką.

Bevis analizuje następnie poetycki zbiór *Maud and Other Poems*, w którym coraz bardziej popularny Tennyson odchodzi od wzorca swojej poezji z lat 40. XIX w., zdając sobie sprawę, że mówi już nie tylko do społeczeństwa, ale też w jego imieniu. Wiersze te autor również rozpatruje w kategoriach komentarza do ówczesnych wydarzeń i dyskusji politycznych (edukacja kobiet, relacje Anglia–Irlandia, wojna krymska, stosunki angielsko-tureckie). Twierdzi, że Tennyson za pośrednictwem swoich utworów, będących w istocie poetyckimi oracjami (np. *Maud*), podejmował próby wpływania na opinię publiczną.

Autor odwołuje się również do poetyckiego cyklu Tennysona *Idylls of the King*. Chociaż jest on osnuty wokół legendy arturiańskiej, Bevis zaznacza, że prawdziwym tematem tego dzieła jest brytyjskie imperium. Traktuje ów zbiór jako polityczną alegorię. Wypowiedzi postaci w *Idylls of the King* pełne są aluzji do imperialnej ekspansji Wielkiej Brytanii, pytań o sens użycia przemocy w imię terytorialnych interesów państwa, itd. W słowach bohaterów można też odnaleźć echa mów politycznych (np. mowa Artura i mowa brytyjskiej królowej). Autor dodaje, że mimo iż Tennyson był często obrońcą brytyjskiego imperializmu, jego entuzjazm nie był uwypuklony w poezji, która powinna, zdaniem poety, zawierać w sobie różne głosy społeczeństwa zarówno zadowolenia, jak i sprzeciwu. Jak podsumowuje Bevis (2010: 203) „(k)eeping a civil tongue in his head required a negotiation between a self that has a right to its own peculiar accents and a self that speaks for the people in a voice not entirely its own”.

Ostatni rozdział *The Art of Eloquence* poświęcony jest powieściom Jamesa Joyce’a. Bevis rozpoczyna swoje rozważania od przypomnienia, że Joyce już w młodości zetknął się z polityką i retoryką, gdyż jego ojciec był aspirującym politykiem, pracował m.in. jako sekretarz Klubu Liberalnego w Dublinie. John Joyce mówił o swoim synu: „he had a great flow of language and he speaks better than

he writes” (cyt za: Bevis 2010: 205). Bevis (2010: 205) dodaje: „From *Dubliners* to *Finnegans Wake*, Joyce’s flow of language is marked by a particular attention to oratorical display; this display is a source of his writing energy”. Autor zwraca również uwagę, że sztuka przemawiania była bardzo ważna dla całego narodu irlandzkiego, którego politycy zasiadali w Westminsterze od 1801 r. Dublin był drugim po Londynie największym centrum dystrybucyjnym *The Times*, a ulubioną rozrywką jego mieszkańców było czytanie, recytowanie oraz dyskusowanie na temat fragmentów politycznych mów. Bevis podkreśla, że uwagę Joyce’a przyciągali oratorzy: pisarz inspirował się przemowami lidera Irlandzkiej Partii Parlamentarnej, Charlesa Parnella. Joyce należał również do „The Literary and Historical Society” przy Uniwersytecie w Dublinie. Stowarzyszenie to było jednym z najważniejszych w Irlandii miejsc dla treningu oratorskiego i dla wielu wstępem do późniejszej kariery w Westminsterze.

Bevis analizuje zbiór opowiadań *Dubliners*, wskazując, że utwór ten ma formę politycznej przemowy. Pominięcie rodzajnika *The* w angielskim tytule jest według niego dwuznaczne, gdyż tytuł staje się dzięki temu również apostrofą. Cykl ten może być traktowany jako opis, ale też osąd społeczeństwa (*Dublin errs*). Autor twierdzi, że narrator *Dubliners* jest literackim oratorem, który nie zawsze bezpośrednio apelując do odbiorców skłania ich do krytycznej samorefleksji. Dzieło nawiązuje też do relacji słuchacz–mówca m.in. poprzez obrazy zestawiające jednostkę z tłumem. Bevis zwraca uwagę, że słowo *crowd* pojawia się tam częściej niż w innych utworach Joyce’a, często występują też słowa *listen* i *appeal*. Ma to związek z rozwojem koncepcji psychologicznych na przełomie XIX i XX w. (psychologia mas, teoria tłumu), która skłaniała do debaty o wartości, ale też o niebezpieczeństwie odwoływania się do opinii publicznej. Autor dodaje przy tym, że bohaterowie *Dubliners* używają parlamentarnej terminologii (opowiadanie *Ivy Day in the Committee Room*), a akcja nawiązuje do wydarzeń politycznych na Wyspach Brytyjskich (np. problem irlandzkiego nacjonalizmu a wizyta króla Edwarda VII w Irlandii w *Ivy Day*).

Kolejnym rozpatrywanym przez autora utworem jest *A Portrait of the Artist as a Young Man* oraz jego pierwowzór, *Stephen Hero*. Bevis zauważa, że bohater powieści, Stephen Dedalus, pełni rolę wygłaszającego polityczne mowy oratora. Budowa dzieła może być kojarzona z nauczaniem retorycznych konstrukcji: *A Portrait* przywołuje na myśl *progymnasmata*. Autor dopatruje się w strukturze i akcji powieści odniesienia do klasycznego 5-częściowego wzoru tworzenia przemowy, od *inventio* do *actio* (pięć części powieści). Dodaje też, że opisywana droga bohatera do odkrycia w sobie powołania to zarazem próba zweryfikowania oraz wcielenia w życie oratorskich standardów. Bevis odnajduje też w powieści aluzje do mów politycznych Parnella i Henry’ego Flooda.

Polityczne odniesienia autor wskazuje również w *Ulyssesie* (problem irlandzkiej niepodległości, Irlandczycy postrzegani jako „naród wybrany”). Mówiąc o technicznych innowacjach w pisarstwie Joyce’a, jak stosowanie monologu wewnętrznego, Bevis zauważa, że powieść ta zawiera odniesienia do sztuki retorycznej. Mimo iż bohaterowie prowadząc swoje monologi nie zakładają obecności słuchaczy, ich umysł może być traktowany jako „sala debat” czy parlament, w którym toczą się dyskusje. Co więcej, myśli pozwalają im wyjść poza ograniczenia słowa mówionego. Autor twierdzi, że *Ulysses* jest zakorzeniony w oratorskiej tradycji. Analizuje znaczenie pojęcia i obrazu domu (*house*) w powieści, które mogą kojarzyć się z parlamentem (Parliament House) i irlandzkim nacjonalizmem. Dopatruje się też odniesień do irlandzkiej retoryki „Home rule”, a w konstrukcji postaci Leopolda Blooma zauważa nawiązania do sylwetki i życiorysu Parnella.

Bevis kończy swoją analizę twórczości Joyce’a kilkoma uwagami o *Finnegans Wake*, według niego jednym z najbardziej oratorskich i „udźwiękowionych” tekstów literatury współczesnej: „although *Finnegans Wake* may initially seem a world away from the literary art of eloquence (...) in many ways it is the exaggerated summation of that art at once its most challenging example and its reductio ad absurdum (Bevis 2010: 263). W odniesieniu do tej powieści autor wspomina za innymi badaczami o „fotograficznym uchu” i „obsesji dźwięków” Joyce’a. Mówi o zabawie powieściopisarza znaczeniami słów i dźwiękami, również i w tym utworze odnajdując aluzje do irlandzkiej polityki (dyskusje o „Irish Free State” i działalność Éamona de Valery).

Praca Bevisa jest nowatorskim spojrzeniem na dzieła największych twórców angielskiej literatury romantyzmu i modernizmu. Często bywają one traktowane stereotypowo, łatwo też poddać się wrażeniu, że wiadomo o nich już niemal wszystko. Tymczasem Bevis, posługując się retoryką jako narzędziem badawczym, odkrywa przed czytelnikami całkowicie nowe znaczenia, jakie kryją się w utworach Byrona, Dickensa, Tennysona i Joyce’a. O ile przeciętny współczesny odbiorca literatury tego okresu zapewne zdaje sobie sprawę np. z politycznego zaangażowania Byrona czy społeczno-politycznej wymowy powieści Dickensa, może być zaskoczony tym, w jak dużym stopniu badana przez Bevisa literatura okazuje się uwikłana w tematykę polityczną i jak wiele czerpie z tradycji retoryki. Zaproponowana analiza utworów jest bardzo szczegółowa: autor często przygląda się pojedynczym zdaniom, wyrazom bądź nawet dźwiękom, udowadniając, że niejednokrotnie zawierają one różne aluzje do mów parlamentarnych i wydarzeń politycznych w Wielkiej Brytanii w XIX i XX w. Bevis udowadnia przy tym, że język literatury miewa o wiele więcej wspólnego z językiem polityki niż mogłoby się wydawać.

Atutem *The Art of Eloquence* jest nie tylko dokładna analiza retoryczna rozpatrywanych dzieł, ale również to, że autor zadbał o szczegółowe przedstawienie

ich tła. Pokazuje, w jaki sposób omawiani twórcy poznawali sztukę przemawiania oraz w jakich okolicznościach stykali się z polityką i politycznymi mówcami. Cenne jest także odniesienie do historii Wielkiej Brytanii, które bardzo ułatwia odbiór recenzowanej pracy. Bevis wspomina nie tylko o ogólnie znanych ważnych wydarzeniach politycznych, ale dokładnie opisuje przemowy i debaty w brytyjskim parlamencie. Przytacza słowa mówców, wspomina, w jakiej sytuacji i dlaczego padły, a nawet jakie gesty oratora im towarzyszyły, oraz jaka była reakcja parlamentarzystów. Autor posługuje się dodatkowo cytatami z ówczesnych gazet, odwołuje się też do zasad klasycznej retoryki. Dopiero na tak zarysowanym tle przedstawia swoją retoryczną analizę utworów literackich, badając ich styl, warstwę dźwiękową, strukturę wypowiedzi bohaterów, itd.

Praca Bevisa jest napisana przystępnym językiem, jej struktura jest przejrzysta i logiczna. Każda z czterech części poświęconych poszczególnym autorom została podzielona na podrozdziały, w których przedstawiono odrębne zagadnienia związane z warstwą retoryczną omawianych utworów. *The Art of Eloquence* jest bez wątpienia tytułem, który umożliwi bardziej dogłębne poznanie literatury XIX i początku XX w. Może też stanowić impuls do badania w ten właśnie sposób polskiej literatury tego okresu, w której podobnie jak w angielskiej zapewne kryją się jeszcze niedostrzeżone wcześniej znaczenia.

Bibliografia

Andrews Malcolm

(2006) *Charles Dickens and his Performing Selves: Dickens and the Public Readings*. Oxford, Oxford University Press.

Bevis Matthew

(2010) *The Art of Eloquence: Byron, Dickens, Tennyson, Joyce*. New York, Oxford University Press Inc.

Bialostosky Don H., Needhama

(1995) *Rhetorical Traditions and British Romantic Literature*, pod red. Don H. Bialostoskygo i Lawrence D. Needhama. Indianapolis: Indiana University Press.

Kellsall Malcolm

(1987) *Byron's Politics*. Brighton, Harvester Press.

Lichański Jakub Z.

(2000) *Retoryka. Od renesansu do współczesności tradycja i innowacja*. Warszawa, Wyd. DiG.

Osiński Ludwik

(1862) *Wykład literatury porównawczej*. W: tegoż *Dzieła*. Warszawa, t. 4.

Żygulski Zdzisław

(1923) *Analiza retoryczna mowy Sieniawskiego w „Janie Bieleckim” Słowackiego*. „Pamiętnik Literacki”, R. 20.

www.english.ox.ac.uk/about-faculty/faculty-members/permanent-post-holders/bevis-dr-matthew
2014-06-23

Monika Worsowicz

Uniwersytet Łódzki

TEORIA RETORYCZNA A WSPÓŁCZESNA PRAKTYKA MEDIALNA

Wydana w 2013 roku w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego monografia pt. *O „duchu stosowności”. Teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna* autorstwa Moniki Worsowicz jest próbą implementacji klasycznej teorii retorycznej do analizy i interpretacji współczesnych przekazów medialnych, zainspirowaną wieloletnią obserwacją rozwoju mediów masowych, ewolucji oferty medialnej oraz uwagami na temat deontologii zawodu dziennikarskiego autorstwa dziennikarzy, medioznawców, socjologów, prawników, psychologów i kulturoznawców. Dostrzegając istotne trudności w tworzeniu spójnego, pogłębionego, a zarazem możliwie szerokiego opisu tak złożonego i dynamicznego zjawiska jak przekaz medialny, autorka zdecydowała się sięgnąć po tradycyjne pojęcie retoryczne, jakim jest stosowność (takt retoryczny). Znana literatura przedmiotu wskazywała bowiem, że jego współczesne rozumienie zostało istotnie zawężone, podczas gdy perspektywa widzenia teoretyków i praktyków doby antyku skłaniała do uwzględniania stosowności na każdym etapie projektowania oraz realizowania dzieła retorycznego. Badanie przekazów medialnych w tym kontekście stwarzało możliwość wnioskowania zarówno co do zasadności kierowania się przez dziennikarzy regułami wypracowanymi w odległej i znacząco odmiennej kulturze, jak i jej praktykowania w medialnym życiu publicznym współczesnej Polski.

Opracowanie, formalnie złożone z dwóch części (*Teoria retoryczna praktyka medialna* oraz *Diagnozy i interpretacje*), koncepcyjnie obejmuje trzy kręgi zagadnień, wobec których część druga prezentuje analityczne ujęcie pięciu wybranych problemów w oparciu o przykłady sztuki dziennikarskiej.

W rozdziale pierwszym części pierwszej pt. *Stosowność klasyczne pojęcie retoryczne i rozumienie współczesne* zaprezentowano rozumienie kluczowego pojęcia, odwołując się głównie do autorów antycznych (Platon, Arystoteles, Dionizjusz z Halikarnasu, Cyceon, Kwintylian), oraz stopniowe ograniczanie roli pojęcia i zasady stosowności, widoczne w źródłach teorii sztuki wymowy. Zasadniczym celem opisu było zebranie oraz uporządkowanie różnych aspektów tego zagadnienia, które w polskich opracowaniach z zakresu retoryki traktowane jest marginalnie, a nawet pomijane. Kwerenda źródeł wyraźnie ukazała, że wraz z upływem

stuleci nasilała się skłonność twórców do rezygnacji z wszechobecnej „maski” stosowności, jaką (zgodnie z tradycyjnym kanonem) należało nakładać na każdy przejaw słownej aktywności szczególnie w sferze publicznej. Ściślej akceptowano ją w ograniczonym zakresie w wymiarze leksyki i konstrukcji wypowiedzi, tzw. stosowność zewnętrzną odnosząc w większym stopniu do sfery obyczajowości. Obserwacja ta skłoniła autorkę do zaproponowania bardziej konsekwentnego rozróżniania w deskrypcji naukowej pojęcia *prepon/aptum* (*decorum*) i zasady stosowności:

- *prépon/aptum* (*decorum*) pojęcie historyczno-literackie, odnoszące się do zjawiska zachowania zgodności między sposobem mówienia i tematem, dającymi się przewidzieć wymaganiami oraz przyzwyczajeniami słuchacza/czytelnika, a także demonstrowanej postawy mówcy/autora;
- stosowność ogólna zasada retorycznego komunikowania, wynikająca z obowiązujących aktualnie norm obyczajowych i moralnych oraz wymogów środków komunikacji.

Rozróżnienie to, jak zastrzega autorka, nie zapewnia wprawdzie absolutnej precyzji pojęciowego rozgraniczenia, ale pozwala na zachowanie odmiennej perspektywy widzenia. W takim rozumieniu stosowność wymagałaby bowiem spojrzenia szerszego, bardziej „komunikacyjnego”, uwzględniającego plastyczność relacji międzyludzkich modyfikowanych przez warunki komunikowania. *Decorum* zaś pozostałoby w większym stopniu terminem odnoszącym się do stosowanych w przeszłości zabiegów harmonizacji, praktykowanych w szeroko pojętym piśmiennictwie oraz sztukach pięknych.

Rozdział pierwszy opracowania dopełniły wstępne rozważania wokół wybranych zjawisk medialnych (tabloidyżacji, emocjonalizacji przekazów, utrzymywanie stanu niezaspokojonej ciekawości odbiorców, dominacji problematyki polityczno-społecznej w polskich tzw. mediach głównego nurtu, ikonizacji przekazów), uzasadniające zastosowanie stosowności jako kategorii użytecznej w analizach medioznawczych. Autorka podkreśla, że media mogą emitować przekaz, którego treść i/lub forma podlegają wartościowaniu z punktu widzenia stosowności, ale pełni także funkcję pośrednika w prezentowaniu faktów czy zdarzeń dających się w ten sposób ocenić. Mogą zatem na wyjątkowo szeroką skalę modelować społeczne poczucie stosowności, a wpływ ten, podobnie jak kształtowanie opinii w każdej innej kwestii, podlega zabiegom manipulacyjnym.

W rozdziale drugim monografii zatytułowanym *Stosowne/niestosowne w mediach* retoryczna stosowność została skonfrontowana ze specyficznymi uwarunkowaniami współczesnej komunikacji zmediatyzowanej. Autorka zauważa, że najważniejszym czynnikiem decydującym o retorycznym modelu stosowności jest masowość komunikacji medialnej w warunkach wolności słowa, demokratycznego

systemu władzy i liberalizmu ekonomicznego. W przeszłości stosowność przejawiająca się w sferze językowej stanowiła pierwszą barierę w dopuszczalności do szerszego obiegu komunikacyjnego i ewentualny powód eliminacji z niego, zaś funkcja porządkowania kontaktów werbalnych (umiejętność używania języka w określonych sytuacjach i w określonym celu) ściśle wiązała się z władzą, tradycją, wyznaczaniem reguł obowiązujących w życiu społecznym. Obecnie łamanie reguły językowego taktu jest sposobem zaistnienia i podtrzymywania obecności w obiegu społecznym (medialnym), co pozostaje ściśle związane z takimi wyznacznikami komunikacji zapośredniczonej medialnie, jak: tabloidyzacja, inforozrywki czy dyktat szybkości dostarczania przekazu.

Jednak rozumienie stosowności w mediach jako kanonów językowo-formalno-tematycznych (można powiedzieć: rozumienie warsztatowe) zdaniem Moniki Worsowicz zwięża widzenie problemu. Eksponuje ono bowiem jedynie efekt zacierania granic międzygatunkowych i tendencji do polifunkcjonalności wypowiedzi i środków komunikowania, jak również coraz powszechniejszej dopuszczalności zachowań jeszcze do niedawna zakazanych lub źle widzianych w sferze publicznej (np. akty obrazy, kłótnie, negatywne mówienie o zmarłych), o których media informują i które pośrednio sankcjonują. Dopiero postrzeganie stosowności jako zasady uniwersalnej wyraża holistyczne podejście do aktu komunikacji zachodzącego w przestrzeni publicznej i łączącego dwa podmioty: twórcę–autora i czytelnika–słuchacza–widza, nie zaś jedynie instytucjonalnie pojętego nadawcę i masowego odbiorcę. Ta perspektywa pozwala na lepsze dostrzeganie możliwości i zagrożeń, które niosą ze sobą zmiany kulturowe i ekonomiczne, takie jak globalizacja, rozbudowa rynku towarów i usług, cyfryzacja, komercjalizacja oraz konwergencja mediów. Wskazuje również na bezcelowość rozważań opartych na porównywaniu tego, co jest (lub nie) stosowne w przekazach lub mediach modelowanych według różnych hierarchii wartości: autotelicznych (np. tzw. prasa jakościowa) i instrumentalnych (np. tabloidy). W drugim przypadku trudno bowiem mówić o podmiotowym postrzeganiu odbiorcy, choć ten typ mediów kładzie szczególny nacisk na wyznaczanie granic etyczności, pokazując, co wolno, a co jest zabronione. Towarzyszy mu wyłącznie funkcjonalne podejście do problemu warsztatowej spójności formy i treści, umożliwiające łączenie faktografii i emocjonalności oraz informacji z wartościowaniem i interpretacją. Myślenie o stosowności przyczynia się zatem do utrwalania mającej nadrzędne znaczenie różnicy między dziennikarstwem i mediami deontologicznymi, którym należy stawiać wymagania, od pseudodziennikarstwa i pseudomediów teleologicznych, będących jedynie dostępną i akceptowaną (lub nie) ofertą medialną.

Zdaniem autorki poza obszarem analiz stosowności należy umieścić również dziennikarstwo realizujące formułę prowokacyjnego odsłaniania i wartościowania

faktów, *a priori* wymierzone w konkretne instytucje czy postawy światopoglądowe. Wymaga ono bowiem przyjęcia zasady celowego wykraczania poza opisane wyznaczniki stosowności medialnej (stosowności w mediach).

Treścią rozdziału trzeciego (*Stosowność w medialnym życiu publicznym*) są dociekania, czy i w jaki sposób przekazy medialne mogą służyć odbiorcom w rozpoznawaniu zmieniającej się waloryzacji zachowań publicznych w kontekście stosowności. Analiza przykładów skłania do wniosku, że stała obecność sporów wokół stosowności publicznych zachowań w mniejszym stopniu świadczy o ich normotwórczym potencjale, w większym zaś o funkcjonalnym podejściu do komunikowania medialnego. Przejawy niestosowności zapewniają bowiem tak współcześnie pożądane w mediach: temat dyskusji, konfrontacyjność, pobudzenie emocjonalne i duży potencjał opiniotwórczy; dopiero przykłady zachowań publicznych wyraźnie wykraczających poza przyjęte standardy, spotykają się z szybką i zdecydowaną krytyką. Jednak problem, co jest, a co nie jest dopuszczalne w zakresie formy oraz treści przekazów pozostaje trudny do rozstrzygnięcia. Dyskusje o przypadkach „przekraczania kolejnej granicy” sprowadzają się do piętnowania przejawów nieakceptowanych zachowań lub konstatacji o niemożności zmiany bądź wyeliminowania pewnych zjawisk (np. epatowania sensacyjno-plotkarską tematyką w prasie tabloidowej). Jakiegokolwiek próby określenia tego, co (nie)dopuszczalne w zakresie formy i treści przekazów medialnych będą mieć jedynie umowny i czasowy charakter, a ewentualne rozstrzygnięcia kategoryczne mogą wynikać wyłącznie z obowiązujących przepisów prawa. Zdaniem autorki zasada stosowności wprawdzie wskazuje kryteria, które mogą stać się podstawą klasyfikowania określonych przekazów jako spełniających lub nie wymogi taktu retorycznego, ale nie pozwala na wytyczenie obowiązującej *a priori* granicy między stosownością i niestosownością we współczesnych mediach.

Konsekwencją tego faktu są trudności w modelowaniu indywidualnej wrażliwości na takt retoryczny, co podkreśla znaczenie wyzwania, jakim jest właściwe rozumienie przez odbiorcę swojej roli w świecie mediów i wynikających z niej konsekwencji. Nie ograniczają się one jedynie do zaakceptowania faktu, że tradycyjna zasada przypisania odpowiedzialności za zachowanie stosowności przekazu jego nadawcy (twórcy) została zastąpiona regułą gotowości odbiorcy do kontaktu z materiałami medialnymi, których treść i/lub forma mogłaby naruszyć jego indywidualną wrażliwość. Szczególnie istotny jest stosunek odbiorcy do przejawów niestosowności w przekazach silnie aktywizujących poprzez emocjonalizację, eksponowanie konfliktów i opiniotwórczość. Świadomość różnic między niestosownością będącą lapsusem (niestosownością retoryczną) a strategią braku taktu często stosowaną w zachowaniach publicznych powinna skłaniać do stanowczych protestów przeciwko wszelkim przejawom drugiego z wymienionych

zjawisk. W przekonaniu Moniki Worsowicz jest ono bowiem świadectwem werbalnej agresji i postawy społecznie destrukcyjnej, prowadzącej do dewastacji kultury kontaktów międzyludzkich. Podstawowym problemem jest zatem utrwalenie świadomości, że uczestnictwo w komunikacji nie oznacza ograniczenia odbiorczej aktywności do minimum. Przeciwnie wymaga umiejętności samodzielnego jej kreowania, ostrożności w akceptowaniu sposobów korzystania z oferty przygotowanej przez nadawców oraz trafnego rozpoznawania własnych potrzeb. Zaakcentowanie takiej postawy było jednym z istotnych celów opracowania *O duchu stosowności*.

Pięć autonomicznych tekstów zebranych w części zatytułowanej *Diagnozy i interpretacje* w znaczącym stopniu odzwierciedla krąg zainteresowań badawczych autorki. Jego centrum stanowią dziennikarskie formy wypowiedzi, ich genologia, ewolucja i kształtowanie się nowych typów, szczególnie w kontekście zmian w komunikacji wywołanych pojawieniem się internetu oraz mobilnych technologii komunikacyjnych. Dokonująca się na tym polu rewolucja skłania do stawiania pytań o zasadność postrzegania tekstów prasowych i internetowych przez pryzmat tradycyjnej klasyfikacji rodzajów oraz gatunków dziennikarskich. Problematykę tę podjęto w tekście pt. *Stosowność informacyjna i publicystyczna? refleksja na marginesie genologii dziennikarskiej*. Przykładem bardziej analitycznego spojrzenia jest tekst *Retoryka nagłówków i lidów a stosowność informacyjna*, w którym Monika Worsowicz zbadała dwa główne składniki informacji z 2010 roku o liście Marka Migalskiego do Jarosława Kaczyńskiego, odnosząc je do wymogów stosowności informacyjnej, scharakteryzowanej w oparciu o teorię retoryczną i zalecenia formułowane przez znawców warsztatu dziennikarskiego.

Trzy pozostałe teksty zamieszczone w drugiej części monografii stanowią egzemplifikację zainteresowań autorki wydarzeniami z życia medialnego. Łączy je istotna cecha wszystkie wskazują na objawy niepokojące z punktu widzenia spójności struktur społecznych oraz roli, jaką dziennikarze i media odgrywają w społeczeństwie zmediatyzowanym. Zarówno w pojedynczej publikacji, jaką było *Pranie.pl* Tomasza Kwaśniewskiego, jak i w szeregu zdarzeń, składających się na tzw. spór o Wawel oraz brytyjską aferę podsłuchową, relacjonowanych przez polskie media, można było dostrzec symptomy kryzysu kultury medialnej i tożsamości dziennikarskiej. Opisanie ich w kontekście stosowności retorycznej pozwoliło uzasadnić wyrażaną w zakończeniu monografii opinię, że zasada stosowności zasługuje na przywrócenie jej dziennikarskiej świadomości i wyraźne zaznaczenie w teorii medioznawczej. Jej lekceważenie jest bowiem sygnałem obniżenia standardów zawodowych, prowadzącego do utrwalania świadomości o wyłącznie komercyjnym i użytkowym charakterze mediów.

Autorzy numeru

Dorota Dobrzyńska

doktorantka w Zakładzie Retoryki i Mediów
Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego

Jakub Z. Lichański

profesor, kierownik Zakładu Retoryki i Mediów
Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego

Monika Worsowicz

adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego